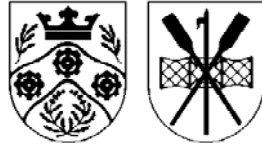

LYNGBY-TAARBÆK KOMMUNE

Børne- og Ungdomsudvalget

Protokol

Torsdag den 8. marts 2012 kl. 15:30
afholdt Børne- og Ungdomsudvalget møde i Udvalgsværelse 1/Rådhus.

Medlemmerne var til stede

INDHOLDSFORTEGNELSE

Sag nr:		Side:
01	Visionsdrøftelse - Børne- og Ungdomsudvalget .	3
02	Kommuneplanstrategi 2011 - godkendelse og høring med debat .	4
03	Status og evaluering på "Strategi for reorganisering og udvikling af afdelingen for børn og familier .	7
04	Model for faglige kvalitetsoplysninger på dagtilbud .	12
05	Lokal analyse af lærernes arbejdstid 2012 .	15
06	IT i folkeskolen - anlægsbevilling .	17
07	Anmodning fra den socialdemokratiske gruppe om optagelse af sag på dagsordenen om genovervejelse af beslutningen om klassedannelsen i børnehaveklassen for skoleåret 2012/2013 .	19
08	Brugertilfredshedsundersøgelse 2012 .	20
09	Meddelelser marts 2012 - Børne- og Ungdomsudvalget .	22

Visionsdrøftelse - Børne- og Ungdomsudvalget

Sagsfremstilling

I marts 2010 blev der i de stående udvalg på seminarbasis foretaget en drøftelse af visioner m.v. inden for de enkelte sektorområder henhørende under udvalgene. Fra politisk side er der fremkommet ønske om at "genbesøge" drøftelser fra dengang, hvorfor der for så vidt angår drøftelserne i Byplanudvalget, Teknik- og miljøudvalget, Socialudvalget, Børne- og ungdomsudvalget samt Kultur- og fritidsudvalget er fremfundet materiale fra dengang og vedlagt respektive udvalgssag.

Beslutningskompetence

Børne- og Ungdomsudvalget

Indstilling

Forvaltningen foreslår, at sagen drøftes

Børne- og Ungdomsudvalget den 9. februar 2012:

Sagen genoptages til drøftelse på næste Børne- og Ungdomsudvalgsmøde i marts og der afsættes tid til en grundig temadrøftelse.

Sagen forelægges på ny.

Børne- og Ungdomsudvalget, den 8. marts 2012:

Udsættes til april mødet – hvor den sættes på dagsordenen som sag nr. 1.

Kommuneplanstrategi 2011 - godkendelse og høring med debat

Sagsfremstilling

Udviklings- og Strategiudvalget har udarbejdet et forslag til kommuneplanstrategi 2011 GRØNT LYS.

GRØNT LYS indeholder strategi for kommunens udvikling og for klima herunder Agenda 21-strategi. GRØNT LYS indeholder desuden resumé af Lyngby-Taarbæk Vidensby 2020.

Forslag til kommuneplanstrategi sendes efter behandling og godkendelse i kommunalbestyrelsen i 8 ugers offentlig høring. Der afholdes et inddragende borgermøde lørdag den 12. maj 2012. Notat med kort beskrivelse af det inddragende borgermøde er lagt på sagen. Efter høringens afslutning behandles alle indkomne forslag og bemærkninger inden en endelig vedtagelse af kommunalbestyrelsens kommuneplanstrategi.

Kommuneplanstrategien er et redskab, der formidler kommunalbestyrelsens visioner og mål for kommunens udvikling i fremtiden og fastsætter de temaer, der skal arbejdes med ved revision af kommuneplan 2009.

Der lægges op til en delvis revision af kommuneplanen.

Det er forvaltningens vurdering, at kommuneplanstrategien ikke er omfattet af lov om miljøvurdering. I forbindelse med Kommuneplan 2013 vil det blive vurderet, om der skal ske en screening og skrives en miljørapport.

Kommuneplanstrategien GRØNT LYS er udarbejdet på baggrund af visioner og mål i strategien "Lyngby-Taarbæk Vidensby 2020", der blev vedtaget august 2011. Kommuneplanstrategien sætter fokus på en byvision for fremtiden. Byvisionen skitserer en fremtid med en fortætning, der giver mulighed for flere boliger, mere detailhandel og byliv, flere kulturelle tilbud, flere erhvervsvirksomheder og uddannelsessteder men også bedre trafikale løsninger.

Byvisionen skitserer ud over en byvision år 2030 også aktuel planlægning på overordnet niveau. Det drejer sig om udviklingsplaner for Kanalvejsparkeringen, et nyt plejecenter på det frikøbte areal ved Trongårdsskolen, udvikling af Lyngby Idrætsby og tilbygning til Lyngby Rådhus.

De øvrige emner ud over byvisionen år 2030 er: letbanen, stationer og de

stationsnære arealer, Ringbyen Loop City, bygningskultur og landskab, øvrig planlægning, klima, Agenda 21 og resumé af Lyngby-Taarbæk Vidensby 2020.

Forvaltningen har siden Udviklings- og Strategiudvalgets møde i februar foretaget få sproglige og indholdsmæssige rettelser i teksten. Rettelser fremgår af bilag "GRØNT LYS - REVIDERET" lagt på sagen. Det drejer sig om sider i afsnit om Byvision, Det gør vi samt afsnittet Bygningskultur og landskab.

Omtale af betalings-/trængselsring er desuden slettet.

Der er dertil tilføjet engelsk resumé og bagsidetekst.

Forvaltningen har udarbejdet kommuneplanstrategi 2011 GRØNT LYS i layout. Forslag til kommuneplanstrategi 2011 GRØNT LYS i layout er lagt på sagen.

Økonomiske konsekvenser

Udgifter til trykning, annoncering, inddragelse af borgerne med videre afholdes inden for Udviklings- og Strategiudvalgets driftsmidler.

Beslutningskompetence

Kommunalbestyrelsen.

Indstilling

Forvaltningen foreslår, at Børne- og Ungdomsudvalget anbefaler kommunalbestyrelsen, at

1. godkende forslag til kommuneplanstrategi 2011 GRØNT LYS, idet den efterfølgende sendes i 8 ugers høring inden endelig vedtagelse, og
2. forvaltningen bemyndiges til at foretage den resterende layoutmæssige bearbejdning af GRØNT LYS.

Børne- og Ungdomsudvalget, den 8. marts 2012:

Udvalget ønsker generelt at påpege behovet for en tæt opfølgning og planlægning i forhold til de afledte konsekvenser af en øget fortætning af Lyngby midtby – herunder et eventuelt øget pres på kapaciteten i dagtilbud og skoler.

4 medlemmer af udvalget (A, C og F) tager herudover forbehold overfor kommuneplanstrategien som helhed.

Status og evaluering på "Strategi for reorganisering og udvikling af afdelingen for børn og familier

.

Sagsfremstilling

Der blev i 2009 identificeret store udfordringer i forhold til økonomistyring, faglig udvikling, administrativ styring og arbejdsmiljø i Afdelingen for Børn og Familier. Den 24. februar 2010 fremlagde Børne- og Fritidsforvaltningen "Strategien for reorganisering og udvikling af Afdelingen for Børn og Familier". Strategien havde til formål at skabe overblik over udfordringerne i afdelingen og give svar på, hvordan løsningen af disse udfordringer håndteres og prioriteres. Strategien indeholdt i alt 13 indsatser med konkrete mål til genopretning af afdelingen.

Strategien er opdelt i fire overordnede temaer:

1. Økonomisk styring
2. Ressourcer og rammer
3. Tværfagligt samarbejde
4. Faglig udvikling

Da strategien blev vedtaget i februar 2010 blev *visionen* for Afdelingen for Børn og Familier for en 2-årig formuleret således:

- Er kendt for at have styr på tingene.
- Har kendte og veldefinerede rammer omkring sagsbehandlingen
- Har styr på økonomien
- Er kendt for at være nytænkende og banebrydende i forhold til den faglige udvikling
- Er en attraktiv arbejdsplads og kendt for et godt arbejdsmiljø
- Nyder respekt i omverdenen, ikke mindst hos brugerne, for det faglige arbejde, der præsteres.

Strategien, der blev udarbejdet skulle bidrage til denne vision ved at leve op til følgende *formål* :

- Skabe et fælles billede af situationen og udfordringerne i afdelingen.
- Skabe et sammenhængende overblik over, hvordan vi vil håndtere udfordringerne og prioritere dem – for vi kan ikke løse dem alle på samme tid.
- Give politikerne et overblik og en oplevelse af, at de får varetaget deres styrende rolle på kvalificeret vis.
- Skabe et styringsredskab for administration og politikere, som der kan følges op og måles på.

Børne- og Ungdomsudvalget besluttede at godkende den samlede strategi og godkendte, at de initiativer, der fremgik af strategien, blev iværksat.

Strategiens fire temaer og status efter to år:

1. Økonomisk styring:

Indsats 1: Tilvejebringelse af et budgetmæssigt overblik. **Mål:** At skabe et retvisende budget, hvor der er sammenhæng mellem aktiviteter og økonomi.

Indsats 2: Budgetopfølgning/styring. **Mål:** At give politikere og administration et redskab til løbende budgetopfølgning.

Indsats 4: Effektiviseringer. **Mål:** At nedbringe udgifterne til foranstaltninger i Børn og Familie uden, at der sker en forringelse af serviceniveauet.

Indsats 5: Servicestandarder. **Mål:** At udarbejde servicestandarder for alle relevante foranstaltninger, som tager udgangspunkt i koblingen af faglighed og økonomisk styring

Indsats 12: Lokale løsninger. **Mål:** Mere hensigtsmæssige og mindre omkostningskrævende foranstaltninger.

Økonomisk styring:

Grundlaget for overgang til aktivitetsbaseret økonomistyring er tilvejebragt i form af et dispositionsregnskab, og der er indkøbt af et databasesystem, som i højere grad understøtter den løbende udarbejdelse af budgetprognoser og anden ledelsesinformation. I forhold til indsats nr. 4 har der været iværksat en stram økonomistyring, som gør at trods en stigning i antallet af børn og unge i kommunen ligger den økonomiske ramme på niveau med 2007. I maj 2011 blev servicestandarderne vedtaget. Initiativ nr. 12, lokale løsninger, er fortsat en del af de tiltag der arbejdes videre med i 2012.

2. Ressourcer og rammer

Indsats 3: Administrationsgrundlag. **Mål:** At tilvejebringe et grundigt og anvendeligt administrationsgrundlag. At medarbejderne inddrages i processen med at udarbejde et administrationsgrundlag

Indsats 6: Ressourcer. **Mål:** Sikre bedre balance mellem ressourcer og opgaver i afdelingen.

Indsats 7: Perspektivnotat. **Mål:** At skabe overblik over de faglige og styringsmæssige udfordringer på kort og langt sigt.

Ressourcer og rammer:

DUBU som kommunens sammen med 46 andre af landets kommuner har tilsluttet sig skaber et administrationsgrundlag, som også indeholder et ledelsesinformationsredskab. Der var ingen revisionspåtegninger ved revision i 2011.

Arbejdstilsynet var igen på besøg i juni 2011 og fandt ingen grund til at komme på yderligere besøg. Dog viser en trivselsmåling af afdelingen, at medarbejderen i maj

måned 2012 fortsat oplevede et stort arbejdspress. Der er iværksat en række ledelsesmæssige tiltag – herunder et forløb med eksterne trivselskonsulenter. Derudover har de tilførte ressourcer fra BØ 8 nedbragt arbejdspresset på den enkelte medarbejder. Generelt er trivsel forbedret i afdelingen. Der er udarbejdet en handleplan for trivselsudviklingen og der laves en ny måling af trivslen slut marts 2012. Omstruktureringen er på plads, og medarbejderne har taget godt i mod den og den øgede specialisering. Perspektivnotater udarbejdes.

3. Tværfagligt samarbejde

Indsats 8: Forebyggende tværfagligt samarbejde. **Mål:** På kort sigt: Vellykket implementering af ny tværfaglig samarbejdsstruktur. På langt sigt: Færre foranstaltninger efter serviceloven.

Indsats 9: Samarbejde mellem Børne- og Fritidsforvaltningen og Social- og Sundhedsforvaltningen. **Mål:** At få skabt en sammenhængende og helhedsorienteret indsats i forhold til hele familien.

Tværfagligt samarbejde:

Der arbejdes fortsat med implementeringen af "Børn og Unge på Tværs", BUT, der skal være med til at sikre det tværgående forebyggende arbejde og det er en del af BBFs virksomhedsplan. Der er etableret samarbejdsfora mellem SSF og BBF. Der arbejdes videre med den tværfaglige indsats igennem organisationsprojektet.

4. Faglig udvikling

Indsats 10: Plan for implementering af Barnets Reform. **Mål:** Hurtig og effektiv indførelse af initiativerne i Barnets Reform.

Indsats 11: Faglig udvikling/innovation, indsamling af viden og metodeudvikling

Mål: En faglig kultur med åbenhed over for nye / andre måder at forholde sig til sagerne på.

Indsats 13: Specialisering i Børn og Familier. **Mål:** At afklare om en ændring i afdelingens organisation hen imod større specialisering er en fordel.

Faglig udvikling.

Der har været iværksat implementeringstiltag i forhold til Barnets Reform i form af uddannelse. Den daglige implementering understøttes med den nye organisering og specialisering i modtageteam, børneteam, ungeteam og et familieplejekonsulentteam. Tilsynet er kvalificeret og diverse tiltag på plejefamilieområdet er implementeret. Der har været afholdt en række faglige efteruddannelsesprogrammer.

Afdelingen for Børn og Familier har generelt opfyldt de fleste af de 13 punkter, dog vil der i 2012 og 2013 være en række punkter, som der skal arbejdes videre med:

Planlagte tiltag i 2012:

Økonomi og Styling - udvikling af lokale tilbud

Implementering af budget 2012 i forhold til faglige prioriteringer og økonomisk

styring. (anbringelse i plejefamilier og mere fokus på forebyggelse). Samlet udvidet Forebyggelsescenter, der kan levere de fleste ydelser selv – herunder åben rådgivning i forebyggelsescentret.

Tilpasning af lokale anbringelsestilbud og evt. udvidelse med flere pladser, således at unge i stigende grad kan anbringes i egen kommune. Undersøgelse af sammentænkning med voksenområdet, hvor det er muligt i forhold til institutionsdrift eller forebyggende foranstaltninger. Implementering af DUBU – ”Digitalisering – Børn og Unge”, som danner et administrativt grundfundament, som skal skabe et samspil, der giver økonomisk overblik sammen med implementeringen af Compass – der er det indkøbte økonomisystem.

Tværfagligt samarbejde - Organisationsprojektet - inklusion

Fortsat fokus på tværfagligt samarbejde – herunder fortsat fokus på tværfagligt samarbejde med almenområde i BUT (Børn og Unge på Tværs). Implementeringen af BUT er også en del af BBFs virksomhedsplan. Der skal fortsat være stort fokus på at skabe en fælles kultur med voksenhandicap og psykiatriområdet – og særlig fokus på overgangen fra børneområdet til voksenområdet. Samarbejdet omkring UU-Nord og Jobcentret er også et fokusområde for 2012. Bedre samarbejde med PPR omkring børn, der skal inkluderes i almenområdet og omkring børn, der skal forblive i almenområdet.

Rammer og ressourcer - trivsel

Fortsat arbejde med trivsel i Afdelingen for Børn og Familier og særlig fokus på, at bibehold og udvikle trivsel for det nye center som afdelingen kommer til at indgå i. Implementering af spare /investeringsforslag BØ8, som har betydet ansættelse af to ekstra medarbejdere de næste to år.

Faglig udvikling

Der arbejdes fortsat med faglig opkvalificering og udvikling af medarbejderne. Endelig arbejdes der med implementeringen af Barnets Reform gennem et fortsat stramt fokus på det juridiske aspekt i sagsbehandlingen.

Forvaltningen vil forelægge udvalget en status i september 2012 og i februar 2013, ligesom der vil blive fremlagt kvartalsmæssige økonomiske opfølgninger.

Økonomiske konsekvenser

Ingen

Beslutningskompetence

Børne- og Ungdomsudvalget

Indstilling

Børne- og Fritidsforvaltningen indstiller, at

1. Børne- og Ungdomsudvalget godkender status og evaluering på ”Strategi

for reorganisering og udvikling af Afdelingen for Børn og Familier og,

2. Børne- og Ungdomsudvalget godkender de udviklingstiltag, der er planlagt for 2012 og

3. Børne- og Ungdomsudvalget orienteres om status på udviklingen af diverse tiltag i september 2012.

Bilag

Strategien, februar 2010.

Børne- og Ungdomsudvalget, den 8. marts 2012:

Forvaltningens indstilling blev godkendt.

Model for faglige kvalitetsoplysninger på dagtilbud

Sagsfremstilling

Ifølge Økonomiaftalen mellem regeringen og KL skal kommunerne senest ved udgangen af 2012 have offentliggjort faglige kvalitetsoplysninger på dagtilbudsområdet. De faglige kvalitetsoplysninger skal ifølge aftalen offentliggøres hvert andet år.

Formålet med aftalen er at styrke arbejdet med og udviklingen af faglige kvalitetsoplysninger i kommunerne med henblik på at synliggøre kvalitetsarbejdet i dagtilbuddene over for politikere, forvaltning og borgere. Samtidigt giver kvalitetsoplysningerne muligheden for at sammenligne dagtilbuddenes indsats på tværs af kommuner. Samlingen af faglige kvalitetsoplysninger i én enkelt rapport for kommunen skal fungere som afsæt for en dialog og som udviklingsredskab både i den enkelte institution og i kommunen som helhed, sådan at institutionerne fremover i højere grad bygger deres pædagogiske arbejde på en evidensbaseret pædagogisk tilgang. Rapporten skal danne baggrund for en drøftelse af status, mål og udvikling på dagtilbudsområdet i Lyngby-Taarbæk Kommunes og tilgå kommunalbestyrelsen.

Dagtilbuddene evaluerer allerede i dag læreplanerne hvert andet år, ligesom området dokumenterer data fra indsatser som sprogindsatsen, støtteindsatsen mv. Disse data findes i dag spredt og forelægges kun det politiske udvalget i sporadisk omfang. I fremtiden foreslås det, at disse data samles i en egentlig kvalitetsrapport på dagtilbud i lighed med den rapport vi kender fra skoleområdet. Omfanget af rapporten vil dog være væsentlig mindre, da der findes flere langt flere kvantitative data på skoleområdet i dag.

Lyngby-Taarbæk Kommune har hidtil kun stillet få krav til at benytte samme evalueringkoncept for dagtilbuddene. Det er derfor en forudsætning at der fremadrettet udarbejdes og anvendes et ens evalueringkoncept i forbindelse med dataindsamling til brug for kvalitetsrapporten.

Kommunernes Landsforening har i samarbejde med 35 kommuner udviklet et koncept for en kvalitetsrapport på dagtilbudsområdet. Konceptet er en overordnet disposition og ramme, som tager afsæt i lovgivningens krav om læreplaner, børnemiljøvurderinger, sprogvurderinger mv. og sikre således at oplysninger når rundt om alle de obligatoriske områder, hvor man fra lovgivers side har stillet krav om dokumentation. Samtidig rummer konceptet så meget fleksibilitet, at der er plads til at indtænke lokale forhold og ønsker. Endelig muliggør konceptet ved det fælles valg af temaer en sammenligning mellem kommuner på udvalgte data.

Det foreslås derfor, at der med udgangspunkt i KL's forslag til en model og de forelæggende evalueringer i Lyngby-Taarbæk Kommune udarbejdes en kvalitetsrapport på dagtilbudsområdet i 2012, som forelægges Børne- og Ungdomsudvalget i efteråret 2012.

Kvalitetsrapporten foreslås udarbejdet i tre dele med følgende indhold:

· **Faglige resultater** – her samles resultater for kerneydelsen, herunder:

- o Dagtilbuddenes evaluering af læreplanerne (dagtilbudslovene §§ 8-10)
- o Dagtilbuddenes forebyggende og støttende indsats i forhold til børn med særlige behov (dagtilbudslovens § 8)
- o Sprog vurdering og sprogindsats (dagtilbudslovens § 11)
- o Overgange fra dagtilbud til skole og fritidstilbud (dagtilbudslovens § 7)
- o Evaluering af udvalgte og særlige tiltag (fx fælles pasning, BUT, madordninger, natur eller lignende)

· **Ressourcer** – her samles oplysninger om de ressourcer der er til rådighed for at nå målene og løse opgaverne (hovedsageligt budgetoplysninger):

- o Overblik over kapacitet og pladstyper (dagtilbudsstruktur)
- o Økonomioplysninger (diverse bruttodriftsudgifter)
- o Personaleressourcer og åbningstider
- o Takstoplysninger

· **Medarbejdere og ledelse** – her samles primært oplysninger om uddannelsesniveauer

- o Uddannelsesniveau for medarbejdere og ledere
- o Sygefravær for medarbejdere og ledere

Konceptet fastlægger ikke en konkret evalueringsmetode på de mange kvantitative data. De faglige kvalitetsoplysninger og kvalitetsrapporten udarbejdes i 2012 høj grad på baggrund af eksisterende kilder, som dog suppleres med et spørgeskema til alle institutioner. Tanken er på baggrund af egne erfaringer med at udarbejde kvalitetsrapporten at udvikle et specifikt evalueringsredskab til især indsamling af data vedr. læreplanerne, men også de øvrige elementer i rapporten for Lyngby-Taarbæk Kommune. Refleksioner i denne forbindelse forelægges Børne- og Ungeudvalget i forbindelse med præsentation af den endelige rapport i efteråret 2012.

Beslutningskompetence

Børne- og Ungdomsudvalget

Økonomi

Ingen

Indstilling:

Børne- og Ungdomsforvaltningen indstiller, at Børne- og Ungdomsudvalget godkender

1. den skitserede model og tidsplan for faglige kvalitetsoplysninger på dagtilbudsområdet i Lyngby-Taarbæk Kommune. Kvalitetsrapporten udarbejdes hvert andet år og forelægges i fremtiden i første kvartal af året.

2. I forbindelse med endelig præsentation af de faglige kvalitetsoplysninger i efteråret 2012 tilgår tillige udvalget en refleksion over evalueringsproces og metoder med henblik på. fastlæggelse af et endeligt koncept.

Børne- og Ungdomsudvalget, den 8. marts 2012:

Forvaltningens indstilling blev godkendt, idet udvalget dog ønsker, at kvalitetsoplysningerne i opstartsfasen indsamles og afrapporteres i både 2012 og 2013.

Udvalget ønsker endvidere, at der i kvalitetsrapporten indgår oplysninger om børnenes trivsel, ligesom det forudsættes, at rapporten danner udgangspunkt for en dialog med forældrebestyrelserne – om kvaliteten og udviklingen af kvaliteten i dagtilbuddene.

Lokal analyse af lærernes arbejdstid 2012

Sagsfremstilling

På Børne- og Ungdomsudvalgets møde den 9. februar 2012 blev sagen om at deltage i KL's partnerskab om effektiv brug af lærernes arbejdstid forelagt.

Et flertal i udvalget besluttede på det foreliggende grundlag at anbefale, at kommunen ikke deltog i KL's partnerskab.

Sagen blev herefter behandlet på økonomiudvalgets møde den 21. februar 2012, hvor beslutningen om ikke at deltage blev gentaget. Et af formålene med at deltage i en analyse af lærernes arbejdstid var, at denne skulle indgå som en budgetanalyse i forhold til forberedelsen af budgettet for 2013 og overslagsårene. Denne budgetanalyse bortfalder med den politiske beslutning .

Det vil ikke være muligt for Børne- og Fritidsforvaltningen ressourcemæssigt at gennemføre en analyse af lærernes arbejdstid inden sommerferien.

Det foreslås derfor, at en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for forvaltningen, to skoleledere og repræsentanter fra DFL's kreds 22 i august 2012 igangsætter en analyse, med henblik på detaljeret at kunne beskrive arbejdstidsaftalens anvendelse på de enkelte skoler i Lyngby-Taarbæk Kommune. Analysen forventes færdiggjort medio oktober 2012.

Økonomiske konsekvenser

Ingen

Beslutningskompetence

Børne- og Ungdomsudvalget

Indstilling:

Børne- og Fritidsforvaltningen foreslår, at en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for forvaltningen, to skoleledere og repræsentanter fra DFL's kreds 22 i august 2012 igangsætter en analyse.

Børne- og Ungdomsudvalget, den 8. marts 2012:

Et flertal i udvalget – bestående af B, C og V kan godkende forvaltningens forslag til indhold og rammer for en lokal analyse af lærernes arbejdstid, idet grunddata indsamlet af KL og andre aktører vedrørende Lyngby-Taarbæk Kommune kan

inddrages, såfremt arbejdsgruppen skønner det formålstjenligt. Det understreges at der ikke er tale om en budgetanalyse.

Et mindretal i udvalget bestående af A og F foreslår, at rammerne for analysen af lærernes arbejdstid konkretiseres af den nedsatte arbejdsgruppe. A og F betoner, at der ikke er tale om en budgetanalyse, men en udredning af de forskellige måder skolerne har implementeret lokalaftalen på.

IT i folkeskolen - anlægsbevilling

Sagsfremstilling

I forbindelse med vedtagelse af budgettet for 2012 blev der afsat 1,2 mio. kr. til IT i folkeskolen, med en bemærkning om, at midlerne primært skal anvendes til opdatering af skoleklassernes elstik og netkabling.

Børne- og Fritidsforvaltningen foreslår, at midlerne anvendes således:

1. Elevcomputeres adgang til skoleressourcer. Projektet skal sikre, at elever med egne computere kan få adgang til skolens it-ressourcer som fx netværksdrev og print. Projektet er prissat til 390.000 kr. og leveres af firmaet IT Quality, der er i forvejen er leverandør til kommunens it-afdeling.
2. Undersøgelse af skolernes status på "el-stik" området. I samarbejde med Teknisk Forvaltning og Rambøll udarbejdes en norm for undervisningslokalernes forsyning af el-stik til brug for elevcomputere, computervogne m.v. Der udarbejdes og gennemføres udbud af første del af den forventede tre årige opgradering. Der afsættes ca. 800.000 til dette delprojekt.

Anvendelsen af midlerne skal ses i sammenhæng med den IT-strategi, der arbejdes med på skoleområdet. Forslag til "Skole IT-strategi for LTK" vil blive forelagt udvalget i løbet af 2012.

Økonomiske konsekvenser

De ansøgte midler er afsat på investeringsoversigten for kommunens anlægsprogram over årene 2012 - 2015.

Der henvises til økonomibilag på sagen

Beslutningskompetence

Kommunalbestyrelsen

Indstilling:

Børne- og Fritidsforvaltningen indstiller, at

1. der gives en anlægsbevilling på 1.190.000 kr. til ovennævnte formål, der finansieres af det afsatte rådighedsbeløb i 2012 til IT i folkeskolen.

Åbent punkt Børne- og Ungdomsudvalget den 08-03-2012, s.17

Børne- og Ungdomsudvalget, den 8. marts 2012:

Anbefales overfor Økonomiudvalget og Kommunalbestyrelsen.

Anmodning fra den socialdemokratiske gruppe om optagelse af sag på dagsordenen om genovervejelse af beslutningen om klassedannelsen i børnehaveklassen for skoleåret 2012/2013

Sagsfremstilling

Bodil Kornbek har på den socialdemokratiske gruppes vegne i mail af 28. februar 2012 anmodet om, at der på Børne- og Ungdomsudvalgets kommende møde optages en sag om genovervejelse af beslutningen om klassedannelsen i børnehaveklassen for skoleåret 2012/2013.

"Børne- og Ungdomsudvalget behandlede på sit sidste møde forslag til klassedannelsen i børnehaveklasserne for skoleåret 2012/2013. Udvalgets beslutning indebar, at der på nogle skoler blev afvist ansøgere fra andre skoledistrikter for så vidt muligt at holde klassestørrelserne så tæt på de besluttede max. klassestørrelser i børnehaveklasserne - og som er 24 elever på alle skoler - på nær Engelsborgskolen, hvor max. elevtallet er sat til 22 elever.

Den socialdemokratiske gruppe har på baggrund af henvendelse fra afvist ansøger udenfor skoledistrikterne kigget på den besluttede klassedannelse på ny - og vurderer umiddelbart, at der måske kan være behov for at genoverveje udvalgets beslutning fra februar - så flere ansøgere om optagelse på en anden skole end distriktsskolen kan imødekommes.

Der ønskes derfor en fornyet drøftelse af klassedannelsen for kommende skoleår".

Bilag:

Styrelsesvedtægten for Lyngby-Taarbæk Kommunes skolevæsen, afsnit 7.3 om klassedannelse

Notat af ... om konsekvenser for klassedannelsen ved en ændret beslutning

Børne- og Ungdomsudvalget, den 8. marts 2012:

Sagen drøftedes.

Brugertilfredshedsundersøgelse 2012

Sagsfremstilling

I 2006 besluttede Børneudvalget og Fritidsudvalget, at der skulle gennemføres regelmæssige brugertilfredshedsundersøgelser blandt forældre til børn og unge på kommunens daginstitutioner, folkeskoler, SFO'er og fritids- og ungdomsklubber med et interval på 3 år. Der er efterfølgende gennemført to brugertilfredshedsundersøgelser i henholdsvis 2006 og i 2009.

I begge tilfælde var det kvantitative totalundersøgelser. Den seneste undersøgelse i 2009 blev gennemført i samarbejde med en ekstern leverandør. I 2009 blev der udarbejdet en samlet afrapportering om brugertilfredsheden inden for sammenlignelige institutionstyper, som blev formidlet til de relevante partner - de politiske udvalg, bestyrelser, ledere, pressen m.fl. Resultatet af den enkelte institutions brugertilfredshedsundersøgelse blev formidlet til lederen. Lederen skulle drøfte resultaterne med bestyrelsen og medarbejderne samt forestå opfølgning i form af udarbejdelse af mål, handlingsplaner mv. inden for områder, hvor brugertilfredsheden skulle højnes. Lederen skulle desuden formidle resultaterne til forældrene i en form, som matchede den enkelte institution bedst.

Erfaringerne fra de to tidligere gennemførte tilfredshedsmålinger er, at langt størstedelen af institutionerne har en høj brugertilfredshed, og at få institutioner har en lav brugertilfredshed. Forvaltningen indgik i et samarbejde med de institutioner, der havde behov for at drøfte indenfor hvilke områder, der skulle arbejdes med at højne brugertilfredsheden. Forvaltningen indgik ligeledes i et samarbejde med de institutioner, der generelt havde en lav brugertilfredshed. Samarbejdet var fx bistand til udarbejdelse af handlingsplan, kompetenceudvikling eller lignende.

Brugertilfredshedsundersøgelsen 2012

Formålet med brugertilfredshedsundersøgelsen 2012 er, at:

- undersøgelsens resultater bidrager til intern kvalitetsudvikling i skoler, dagtilbud og fritidsklubber
- undersøgelsens resultater anvendes som et redskab for kommunalbestyrelsen i forhold til tilsyn og kontrol med de decentrale institutioner samt i forhold til opfølgning på kvalitetsmål
- undersøgelsens resultater kan anvendes af forældrene til indblik i tilfredsheden med institutionen og på denne baggrund institutionens udviklingsområder.

Brugertilfredshedsundersøgelsen 2012 vil i metodevalg herunder spørgeramme

hovedsageligt følge designet fra de to tidligere gennemførte tilfredshedsmålinger. Det vil give mulighed for sammenligning af resultatet på tværs af de gennemførte undersøgelser. En mulighed, som desuden vil sikre opfølgning på de kvalitetsmål i kommunalbestyrelsens kvalitetskontrakt, der vedrører en positiv udvikling i brugertilfredsheden med daginstitutioner, folkeskoler og klubtilbud. Der vil være fokus på opfølgning - herunder som tidligere krav til institutionernes opfølgning på undersøgelsens resultater via dialog, eventuelle mål og handlingsplaner m.v.

Økonomiske konsekvenser

Udgifterne til gennemførelse af brugertilfredshedsundersøgelsen ca. 500.000 er afsat på budgettet i 2012.

Beslutningskompetence

Børne- og Ungdomsudvalget samt Kultur- og Fritidsudvalget

Indstilling

Børne- og Fritidsforvaltningen indstiller, at udvalgene godkender, at forvaltningen tilrettelægger og gennemfører en brugertilfredshedsundersøgelse blandt forældre til børn og unge på kommunens daginstitutioner, folkeskoler, SFO'er og fritids- og ungdomsklubber i efteråret 2012 efter samme koncept som tidligere.

Børne- og Ungdomsudvalget, den 8. marts 2012:

Godkendt.

Meddelelser marts 2012 - Børne- og Ungdomsudvalget

Sagsfremstilling

Meddelelser fra formanden og forvaltningen

1. Oversigt over indmeldelsestal og ventelistetal for februar 2012

Som det fremgår af oversigten over indmeldelsestal, er der en betydelig merindskrivning i februar 2012 - også betydelig højere end samme tid sidste år. Det er i sær i Lyngby og Virum distrikter, at merindskrivningen er høj

2. Udkast af 1. marts 2012 til Forslag til Lov om ændring af folkeskoleloven med bemærkninger

Ændringen omhandler frit valg i folkeskolen

3. Oversigt over klagersager til Det Sociale Nævn

4. Projekt "Sprog er en gave" - Rapporten Ord på ord på ord Indsigter fra kvalitative interviews med pædagoger og tosprogede forældre i Lyngby – Taarbæk Kommune

Projekt "Sprog er en gave" - samarbejde med tosprogede forældre i dagtilbud" gennemføres i Lyngby - Taarbæk Kommune fra juni 2011- juni 2013 i fire dagtilbud med mange tosprogede børn. Det drejer sig om Børnehusene Stoppestedet, Carlsrock, Vandpytten og Kastaniehuset. Projektet støttes af midler fra Social- og Integrationsministeriet.

Formålet med projektet er at styrke de tosprogede børns sproglige udvikling forud for skolestart. Der er særlig fokus på skriftsproglig kompetence og drenge.

Særlige vigtige personer i dette arbejde er de tosprogede forældre og personalet i dagtilbuddene.

Nogle af de konkrete aktiviteter i projektet er udarbejdelse af værktøjskasser til hhv. tosprogede forældre og personale. Som baggrund for dette arbejde er der i efteråret 2012 gennemført kvalitative interviews med tosprogede forældre og personale tilknyttet de fire dagtilbud. Materialet i form af en rapport skal danne baggrund for det videre arbejde i projektet, herunder udarbejdelse af værktøjskasserne.

De er indgået kontrakt med ekstern konsulent om udarbejdelse af materialet, som vil blive udviklet og afprøvet i 2012 og foreligger i færdig version i foråret 2013.

Et udpluk af tanker, overvejelser og idéer hos forældre og personale er som følger:

- Udvikling af børnenes kommunikative kompetencer er vigtige for et godt børneliv, herunder udvikling af deres samlede sproglige kompetencer.
- Børnene skal føle anerkendelse og de skal lære, at de er en del af egen kultur og flere andre kulturer. Der er således tale om en særlig kulturel og sproglig udfordring, hvilket giver behov for et rummeligt miljø.
- Flere familier brugte i deres samvær med børnene både modersmål og dansk og der bliver sunget sange og læst historier på begge sprog foruden at der bliver set fjernsyn og film på modersmål.
- Flere forældre oplever usikkerhed ift. deres indsats. Forældrene ønsker at deres barn i dagtilbud skal lære dansk og få kendskab til dansk kultur.
- Forældrene ønsker skoleforberedende aktiviteter, medens personalet oplever at forældrene ikke altid oplever at forældrene tænker at leg kan være læring.
- Flere forældre fremhæver tosprogpædagogens indsats.
- Forældre ønsker støtte til at gennemføre sproglige aktiviteter i hjemmet, herunder tættere samarbejde med dagtilbuddet om deres børns sproglige udvikling,

Både personale og forældre er med i afprøvning af materialet i de fire dagtilbud. Den endelige version af materialet er beregnet for samtlige dagtilbud i kommunen. Desuden forventes materialet at have national interesse.

5. Fastsættelse af dato for besøg i skoler og institutioner

Børne- og Ungdomsudvalget, den 8. marts 2012:

Punkterne 1 – 4 blev taget til efterretning.

Forvaltningen udsender forslag til datoer for besøg i skoler og institutioner (punkt 5).

Område	Vision eller særlige indsatser (i ikke prioriterede rækkefølge)	Handlinger, input mv.
<p style="text-align: center;">Skoler</p>	Overordnet skolestruktur – langsigtet skolevision	<ul style="list-style-type: none"> - Definere hvilke skoler vi gerne vil have, hvordan vil vi gerne have at skolelandskabet ser ud - Sen klassesdannelse - Rullende skolestart - Fleksibel indskoling – 2½ - 3½. -
	Fokus på drenges behov og læringsstile	En skole med plads til drenge og psykisk udfoldelse - 1 måned, hvor børnene løber hver dag.
	Sundhed	<ul style="list-style-type: none"> - Kantiner
	Kapacitetstilpasning (prognoser)	<ul style="list-style-type: none"> - Folkeskolen som samlingspunkt for lokalsamfundet – det institutionelle perspektiv, udnyt lokaler, der står ledige når børnetallet falder mv.
	Samarbejde med civilsamfundet	<ul style="list-style-type: none"> - Eksisterende lokale plejehjem, idrætsforeninger, kirken mv.
	Barnet i centrum	<ul style="list-style-type: none"> - Børneombudsmand - hvordan ser direktiver ud i børnehøjde? Kører vi tvangsfjernelser på en ordentlig måde?
	Opprioritering af folkeskoler frem for privatskoler	<ul style="list-style-type: none"> - Folkeskolen skal være det naturlige valg.
	Nytænkning på specialområdet	<ul style="list-style-type: none"> - Differentieret læring mere end som vision: Hvordan ser det ud? - Hvad får vi for investeringerne i specialundervisning?
	Kreativ læring, der er skrevet så meget	<ul style="list-style-type: none"> - Pilotprojekter
	Trivsel: Større fokus på HVAD der får børn til at trives og lære	<ul style="list-style-type: none"> - Breder definition af hvad læring er - Arbejdsmiljøstandard for børn.
	Kvalitetsmåling	<ul style="list-style-type: none"> - Arbejdsmiljøstandard for børn

	<p>Ledelsesrum</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Give skolerne arbejdsro hvis skolerne viser produktivitet, ansvar og initiativ – give dem ro til at søsætte nogle af skibene før der sejles en anden vej og søsættes nye skibe som ikke stemmer overens med det man tidligere ville.
	<p>Vedligeholdelse af skoler</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Inddrag eleverne i vedligeholdelse af egen skole
	<p>Diversitet, mangfoldighed - kreativitet, bedre tilpasning</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Nogle elever trives i store skoler andre børn trives i små skoler – de søger måske til privatskoler.
	<p>Styrk naturfag</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Brug DTU's ressourcer – inddrag dem i undervisningen i folkeskolen - Fx forelæsninger i udskoling i samarbejde med DTU, hvor de studerende eventuelt kunne indgå som fag-faglige hjælpelærere.
	<p>Tosprogede børn</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Fokus på tosprogede børn og unge. Kan 2. sprog i folkeskolen f.eks. være farsi (i stedet for tysk, engelsk, fransk) - Tosprogede børn skal ses som en ressource, der skal dyrkes – og ikke en tabubelagt udfordring i skolerne.
	<p>Medborgerskab som fag</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Lær børnene om demokratisk tænkegang, demokrati/globalt frem for et brugerperspektiv - Undervisningen kunne tage udgangspunkt i demokrati, gæstelærer, samfundet, forskellen på borger/bruger og det at være en demokratisk bidragsyder.
	<p>Ledelse</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Diplom i ledelse som middel til at fremme en højere undervisningskvalitet.
	<p>Skolemor</p>	<ul style="list-style-type: none"> - En skolemor, der kan være den eleverne uformelt kan gå til med stort og småt.
	<p>Skolebiblioteker</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Opdatere skolebibliotekerne
<p>Dagtilbud</p>	<p>Vi skal være en kommune, der formår at skabe balance mellem de menneskelige hensyn og økonomien</p> <p>Kapacitetstilpasning (tilpasning af prognoser)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Det minder vi hinanden om, når vi skal måle og vurdere. - Brug lokalområdet til hjælp til mere fleksibilitet (se skole) - Pasning af børn halv tid.

		<ul style="list-style-type: none"> - Turde gribe ind overfor dårlig ledelse og dårlig pædagogik - En ordentlig evaluering.
	Fælles pædagogisk fokus	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Forskellige institutionsstørrelser</i> - <i>Skovbørnehaver – skovgrupper, skovuger</i> - <i>Ansettelse af naturvejleder på institutionsniveau.</i>
	<i>Diversitet, mangfoldighed - mere brug af natur og fysisk bevægelse</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Måltrettet indsats - Styrk den fokuserede indsats fx på 0 – 1-årsområdet - Burde vi satsse på et enkelt indsatsområde? - Burde vi satsse på fx småbørnsområdet og så undlade at strø lidt her og der ud over det hele?
	Personale- og normeringsmæssige forhold	<ul style="list-style-type: none"> - Indsaml viden om de faktiske forhold, når vi sammenligner os med landets øvrige kommuner - Vend medarbejdernes loyalitet – vis de rammer, som de arbejder under i sammenligning med personale- og normeringsmæssige forhold i andre kommuner - Problematikken omkring de private versus de kommunale institutioner.
	Ledelse	<ul style="list-style-type: none"> - Diplomuddannelse til alle daginstitutionsledere
	Madordning	<ul style="list-style-type: none"> - Produktionskøkkener
	Branding	<ul style="list-style-type: none"> - Italesætte, at Lyngby-Taarbæk Kommune har gode dagtilbud
		<ul style="list-style-type: none"> - Forældreskoler - Forældrekurser - Allerede under graviditeten skal der være et samarbejde mellem sundhedsplejen og forældrene - Familiegrupper både på skoleplan og daginstitution - <i>Kan kun bryde arven, hvis forældrene er med</i> - <i>Gribe meget mere markant ind og tidligere, fordi disse børn kommer til at kost pengene, ligesom deres trivsel er truet</i> - Klar strategi fra begyndelse: Bisidder/talsmand - Kronologi i indsatsen – videregivelse af historien - Fokus på barnets tarv – fra barnet og ud.
	Sammenhængende familieindsats + forebyggelse	
	LP-modellen	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Også brugbar overfor udsatte børn uanset deres alder</i> - <i>Se på det hele barn ved LP modellen – et mere inkluderende børnebegreb.</i>
	Udsatte børn	

Strategi for reorganisering og udvikling af afdelingen for Børn og Familier 2010

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
Udfordringerne	2
Vision og formål.....	3
Opfølgning og evaluering.....	3
Det som ikke er med i handlingsplanen	3
Handlingsplanen	3
Økonomisk styring	4
Rammer og ressourcer.....	5
Tværfagligt samarbejde.....	8
Faglig udvikling.....	9
 Tidsoversigt for indsatserne i handlingsplanen.....	 11

Indledning

Det børnesociale område i Lyngby-Taarbæk Kommune har de seneste år gennemgået en række større organisationsforandringer. Senest i sommeren 2009 hvor Rådgivningscenteret blev nedlagt som organisatorisk enhed og psykologer og talehørelærere overflyttet til skoleafdelingen. I dag er det børnesociale område organiseret i afdelingen Børn og Familier. I afdelingen sidder de børnesociale rådgivere og de psykologer, der arbejder med Servicelovens område. Udover organisationsforandringer har det børnesociale område været præget af strukturreformen og overgangen fra behovsstyring til rammestyrt med et selvstændigt budgetansvar. Dette har betydet, at afdelingen har fået en lang række nye opgaver, som har krævet nye kompetencer, nye aftalesystemer og nye arbejdsprocedurer. Samtidig har der de seneste år været en hyppig udskiftning i både leder- og medarbejdergruppen, som yderligere har bidraget til uklarhed omkring opgaverne og opgaveløsningen.

Som en konsekvens af denne turbulens samt et politisk ønske om øget styring af udgifterne på området, blev der i første halvår af 2009 udarbejdet to analyser i Børne- og Familieafdelingen. Analyserne blev udarbejdet med henblik på at afdække udgiftsniveauet på henholdsvis anbringelsesområdet og på merudgiftsydelser og tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med hjemmeboende handicappede børn (Servicelovens §§ 41 og 42). Begge analyser blev fremlagt for det daværende Børneudvalg i september måned 2009 (analysen af merudgifter og tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med hjemmeboende handicappede børn efter at have været i høring i Handicaprådet), og i begge tilfælde blev forvaltningen pålagt at udarbejde handlingsplaner på baggrund af analysernes anbefalinger. I november blev Børneudvalget så præsenteret for en handlingsplan, som dels fulgte op på anbefalingerne i anbringelsesanalysen og dels på en række anbefalinger til styring af udgifterne på det specialiserede socialområde fra henholdsvis KL og Finansministeriet, som udvalget også var blevet præsenteret for på udvalgsmødet i september. Børneudvalget efterlyste imidlertid en mere konkret plan med faste målepunkter og udsatte sager.

Derudover har afdelingen for Børn og Familier modtaget et påbud fra Arbejdstilsynet på baggrund af et tilsynsbesøg den 30. april 2009 om at nedbringe de arbejdsbetingede belastninger i afdelingen, og Regeringen er kommet med et udspil til "Barnets Reform", som stiller en række nye krav til den børnesociale indsats, som forventes vedtaget medio 2010.

Udfordringerne

Samlet set er der altså en lang række anbefalinger og nye krav, som Børn og Familier skal forholde sig til i de kommende år. Anbefalinger og krav, som både handler om den økonomiske styring af området, den konkrete sagsbehandling, den faglige udvikling og arbejdsmiljøet.

I forhold til den *økonomiske styring* er den største udfordring at få skabt nogle redskaber, som gør det muligt for politikere og administration i højere grad at styre udgifterne på området.

I forhold til den *konkrete sagsbehandling* skal det tværfaglige samarbejde mellem normal- og specialsystemet styrkes. Der skal udarbejdes retningslinjer for det tværfaglige arbejde i forhold til forebyggelse og tidlig opsporing, og netværksmøder, hvor alle relevante tværprofessionelle aktører og familien deltager, skal gøres til en naturlig del af et sagsforløb. Dokumentation i de enkelte sager skal styrkes, herunder opkvalificering af handleplanerne til at indeholde klare mål og delmål. Derudover skal der udarbejdes et administrationsgrundlag med præcise beskrivelser af interne procedurer og retningslinjer.

I forhold til den *faglige udvikling* er det afdelingens udfordring at holde sig opdateret med den nyeste forskning på området og sikre, at de metoder og tilbud afdelingen gør brug af har højeste kvalitet og effekt. Herunder er det en særlig udfordring at afdække mulighederne for flere lokale foranstaltningsløsninger.

I forhold til det *psykiske arbejdsmiljø* er den største udfordring at få nedsat arbejdspresset og fremmet arbejdsglæden blandt medarbejderne i Børn og Familier.

Vision og formål

For at møde disse udfordringer og skabe et samlet overblik har forvaltningen besluttet at lave en samlet handlingsplan for Børn og Familier, som beskriver de mål, aktiviteter og resultatkrav, som skal guide afdelingens arbejde i det kommende år.

Visionen er, at Børn og Familie indenfor en 2-årig periode opnår følgende:

- Er kendt for at have styr på tingene.
- Har kendte og veldefinerede rammer omkring sagsbehandlingen
- Har styr på økonomien
- Er kendt for at være nytænkende og banebrydende i forhold til den faglige udvikling
- Er en attraktiv arbejdsplads og kendt for et godt arbejdsmiljø
- Nyder respekt i omverdenen, ikke mindst hos brugerne, for det faglige arbejde, der præsteres.

Handlingsplanen skal bidrage til denne vision ved at leve op til følgende *formål*:

- Skabe et fælles billede af situationen og udfordringerne i afdelingen.
- Skabe et sammenhængende overblik over, hvordan vi vil håndtere udfordringerne og prioritere dem – for vi kan ikke løse dem alle på samme tid.
- Give politikerne et overblik og en oplevelse af, at de får varetaget deres styrende rolle på kvalificeret vis.
- Skabe et styringsredskab for administration og politikere, som der kan følges op og måles på.

Opfølgning og evaluering

Handlingsplanen gælder for året 2010. I juni 2010 afgives en statusrapport til Børne- og Ungdomsudvalget, så udvalget kan følge implementeringen af strategien og foretage eventuelle justeringer. Ved afslutningen af året skal der laves en evaluering. Evalueringen skal dokumentere, om de ønskede resultater er nået og indeholde anbefalinger til indsatser i 2011 med henblik på at nå den 2-årige vision for området. Evaluering og eventuel handlingsplan for 2011 forelægges Børne- og Ungdomsudvalget i november 2010.

Det som ikke er med i handlingsplanen

Som det vil fremgå nedenfor indgår indsatsen med at styrke dokumentationen i de enkelte sager i Børn og Familier, herunder opkvalificering af handleplanerne, ikke i handlingsplanen. Denne indsats indgår i den samlede kompetenceudvikling for medarbejderne i Børn og Familier, som er i gang og som fortsætter i 2010.

Handlingsplanen

I det følgende vil der blive præsenteret 13 indsatser, som skal implementeres i Børn og Familier i løbet af 2010. Indsatserne er opdelt i fire overordnede temaer:

1. Økonomisk styring
2. Ressourcer og rammer

3. Tværfagligt samarbejde
4. Faglig udvikling

Hver indsats indeholder en titel, en deadline for, hvornår opgaven skal være udført, en angivelse af, hvem der er ansvarlig for indsatsens udførelse, en beskrivelse af hvad det er for en udfordring indsatsen tager udgangspunkt i, en beskrivelse af målet med indsatsen, en beskrivelse af de aktiviteter, der skal udføres, en beskrivelse af de resultater der forventes opnået med indsatsen og til sidst en beskrivelse af, hvordan og hvornår der skal måles på, om resultatet er nået.

Økonomisk styring

Indsats 1: Tilvejebringelse af et budgetmæssigt overblik			
Deadline: 1. april 2010/politisk behandling i maj			
Ansvarlig: Chefen for Børn og Familier			
Udfordringen: At skabe et redskab, som kan give overblik over økonomien i Børn og Familier, og som kan bruges af administration og politikere til den økonomiske styring af området. Budgettet skal give overblik over udgifterne i Børn og Familier og gøre det muligt at forklare mindre- og merforbrug.			
Mål	Aktivitet	Resultater	Måling
At skabe et retvisende budget, hvor der er sammenhæng mellem aktiviteter og økonomi.	Alle aktiviteter i Børn og Familier skal kortlægges og indsættes i et regneark, hvoraf antallet og prisen af den pågældende aktivitet fremgår.	At der er skabt et samlet overblik over pris x mængde for det børnesociale område.	<u>Målemetode:</u> Registrering af at der findes et regneark, som giver overblik over pris x mængde. <u>Måletidspunkt:</u> 1. april 2010.

Indsats 2: Budgetopfølgning/styring			
Deadline: Politisk behandling maj 2010			
Ansvarlig: Chefen for Børn og Familier			
Udfordringen: At skabe et redskab, som gør det muligt løbende at følge Børn og Familiers budget, således at politikere og administration får mulighed for at tage konsekvensen af eventuelle uoverensstemmelser mellem forbrug og budget i løbet af budgetåret. Denne indsats forudsætter, at det budgetmæssige overblik er skabt i indsats 1.			
Mål	Aktivitet	Resultater	Måling
At give politikere og administration et redskab til løbende budgetopfølgning.	Udarbejdelse af ledelsesinformation til BUU kvartalsvis (februar, maj, august, november), som indeholder et overblik over forbruget i indeværende år, forklaring af eventuelle afvigelser fra budgettet, samt det estimerede	Ledelsesinformation som dokumenterer den budgetmæssige udvikling på det børnesociale område fremlægges for BUU en gang hvert kvartal. Model for håndtering af mindre- og merforbrug er godkendt af BUU.	<u>Målemetode:</u> Gennemgang af beslutningsprotokoller fra BUU's møder i maj, august og november 2010. <u>Måletidspunkt:</u> December 2010.

	<p>forbrug for resten af året. Udarbejdelse af model for håndtering af mer- og mindreforbrug (skal det dækkes inden for den øvrige forvaltning eller overføres til kommende år?).</p> <p>Ansættelse af økonomikonsulent som særligt skal stå for budget og budgetopfølgning på det børnesociale område (tiltræder 1. marts 2010).</p>		
--	---	--	--

Rammer og ressourcer

Indsats 3: Administrationsgrundlag			
Deadline: 1. maj 2010			
Ansvarlig: Chefen for Børn og Familier			
<p>Udfordringen: I anbringelses- og handicapanalysen efterlyses der et administrationsgrundlag, som kan skabe et fælles udgangspunkt og en fælles ramme for det socialfaglige arbejde. Administrationsgrundlaget skal bl.a. indeholde interne retningslinjer for dokumentationskontrol, faglige retningslinjer, interne krav til journalføring, tjeklister til brug ved opstart af en sag, retningslinjer for økonomisk kontrol ved ledelsestilsyn etc. Administrationsgrundlaget skal underbygge en lovmedholdig sagsbehandling og sikre et ensartet serviceniveau.</p>			
Mål	Aktivitet	Resultater	Måling
<p>At tilvejebringe et grundigt og anvendeligt administrationsgrundlag</p> <p>At medarbejderne inddrages i processen med at udarbejde et administrationsgrundlag</p>	<p>Udarbejdelse af administrationsgrundlag.</p>	<p>At et administrationsgrundlag er udarbejdet.</p> <p>At medarbejderne oplever administrationsgrundlaget som et brugbart og tilgængeligt redskab i deres daglige arbejde.</p>	<p><u>Målemetode:</u> Registrering af at administrationsgrundlaget er udarbejdet.</p> <p>Løbende opfølgning på personalemøder af brugen og anvendeligheden af administrationsgrundlaget.</p> <p><u>Måletidspunkt:</u> Registrering foretages 1. maj 2010. Herefter skal anvendeligheden af administrationsgrundlaget drøftes på personalemøde i afdelingen en gang hvert halve år, første gang 1. september 2010.</p>

Indsats 4: Effektiviseringer			
Deadline: April 2010			
Ansvarlig: Børne- og Fritidsdirektøren og Chefen for Børn og Familier			
Udfordringen: Kommunerne mødes i disse år af stigende krav til effektiviseringer. Der er nedsat en arbejdsgruppe på tværs af kommunen, som skal komme med et oplæg til effektiviseringer, og nærværende indsats skal tænkes ind i den samlede. Nedenstående er imidlertid en indsats som under alle omstændigheder er relevant for Børn og Familier. I første omgang skal effektiviseringsindsatsen skabe sammenhæng mellem det faktiske forbrug og budgettet på det børnesociale område isoleret. Først derefter kan effektiviseringerne indgå i den tværgående effektiviseringsindsats for hele forvaltningen og kommunen som helhed.			
Mål	Aktivitet	Resultater	Måling
At nedbringe udgifterne til foranstaltninger i Børn og Familie uden at der sker en forringelse af serviceniveaet.	a) Skabe større opmærksomhed på omkostningerne ved foranstaltninger blandt medarbejderne, herunder indførelse af praksis med at tilvejebringe minimum 2 økonomiske alternativer til foranstaltninger med samme faglige kvalitet. b) At skabe større (specialiseret) faglig viden om de tilbud, der findes på markedet. c) I højere grad at benytte/ etablere lokale tilbud (se i øvrigt indsats 13).	At formålet med foranstaltningerne i Børn og Familie opnås ved brug af billigere løsninger.	<u>Målemetode:</u> Løbende budgetopfølgning som en del af ledelsesinformation (se indsats 2). <u>Måletidspunkt:</u> Første gang i maj 2010.

Indsats 5: Servicestandarder			
Deadline: Politisk behandling september 2010			
Ansvarlig: Chefen for Børn og Familier			
Udfordringen: Både handicap- og anbringelsesanalysen efterlyser fastlagte servicestandarder i Børn og Familier. Servicestandarder fastlægger serviceniveaet i afdelingen, som er brugbart for såvel politikere, medarbejdere som borgerne. Politikerne får et redskab, som de kan regulere på i forhold til de økonomiske ressourcer. Medarbejderne får et mål for deres arbejde, og borgerne ved, hvad de kan forvente af servicen i Børn og Familier.			
Mål	Aktivitet	Resultater	Måling
At udarbejde servicestandarder for alle relevante foranstaltninger, som tager udgangspunkt i	Afholdelse af temadag den 15. juni 2010 for personalet med ekstern oplægsholder. Formulering af	Servicestandarderne er udarbejdede og tilgængelige på kommunens hjemmeside.	<u>Målemetode:</u> Registrering af om servicestandarderne er tilgængelige på hjemmesiden.

koblingen af faglighed og økonomisk styring.	servicestandarder og implementering af servicestandarder i afdelingen.	Alle medarbejdere arbejder ud fra de gældende servicestandarder.	Ledelsestilsynet skal afdække om alle medarbejdere arbejder ud fra standarderne. <u>Måletidspunkt:</u> Registrering af standarder i september 2010. Løbende ledelsestilsyn fra september 2010.
--	--	--	---

Indsats 6: Ressourcer			
Dato: April 2010			
Ansvarlig: Børne- og Fritidsdirektøren og chefen for Børn og Familier			
Udfordringen: Skal det være muligt at skabe større effektiviseringer af driften i Børn og Familieafdelingen, er det nødvendigt at investere i medarbejdere, som kan løfte de opgaver, som er nødvendige for at få skabt grundlag for effektiviseringerne, herunder overblik over og styring af økonomien, faglig indsigt etc. Hermed imødegås også medarbejdernes oplevelse af et misforhold mellem fordelingen af opgaver og fordelingen af ressourcer i afdelingen, som den fremgår af Arbejdstilsynets rapport, samt anbringelsesanalysen påpegede af, at det løbende bør vurderes, om der er sammenhæng mellem krav til opgaveløsningen og rammer og ressourcer.			
Mål	Aktivitet	Resultater	Måling
Sikre bedre balance mellem ressourcer og opgaver i afdelingen.	Revurdering af fordelingen af ressourcer og opgaver i afdelingen. Herunder frigørelse af en administrativ medarbejder til at arbejde med beregninger, tilknytning af økonomisk konsulent til området, oprettelse af en modtagefunktion, samt overvejelser omkring organisationsændringer (se indsats 12)	At medarbejderne oplever en bedre sammenhæng mellem opgaver og ressourcer i afdelingen.	<u>Målemetode:</u> Arbejdstilsynets opfølgning. <u>Måletidspunkt:</u> Aflevering af evaluering til Arbejdstilsynet senest 1.oktober 2010.

Indsats 7: Perspektivnotat			
Deadline: 21. april 2010.			
Ansvarlig: Chefen for Børn og Familier			
Udfordringen: At få udarbejdet et perspektivnotat, som giver politikerne et overblik over området, som de kan træffe beslutninger på baggrund af. Perspektivnotatet skal spille sammen med nærværende handlingsplan. Udarbejdelsen af et perspektivnotat i Børn og Familier indgår i en samlet proces for udarbejdelse af perspektivnotater i hele Børne- og Fritidsforvaltningen.			
Mål	Aktivitet	Resultater	Måling

At skabe overblik over de faglige og styringsmæssige udfordringer på kort og langt sigt.	Udarbejdelse af perspektivnotat med inddragelse af alle relevante parter.	At få skabt et fælles billede af de faglige og styringsmæssige udfordringer, som politikerne kan træffe beslutninger på baggrund af.	<u>Målemetode:</u> Registrering. <u>Måletidspunkt:</u> 21. april 2010.
--	---	--	---

Tværfagligt samarbejde

Indsats 8: Forebyggende tværfagligt samarbejde			
Deadline: 1. april 2010			
Ansvarlig: Chefgruppen i Børne- og Fritidsforvaltningen			
Udfordringen: Lyngby-Taarbæk har igennem længere tid haft fokus på at forbedre det tværfaglige samarbejde i forhold til sårbare børn og unge, som ikke i dag lever helt op til gældende lovgivning på området. Anbringelsesanalysen fremhæver også, at det er et område, som trænger til at blive udviklet. På den baggrund er forvaltningen ved at være klar med en ny struktur for det tværfaglige samarbejde i kommunen. Den nye tværfaglige samarbejdsstruktur skal sikre, at der sker en tidlig forebyggende indsats i normalområdet, så færre bliver udskilt i specialsystemet. Strukturen lægger vægt på, at medarbejderne i Børn og Familie yder konsultativ støtte således at skoler, klubber og dagtilbud bedre bliver i stand til rumme de sårbare børn og unge.			
Mål	Aktivitet	Resultater	Måling
På kort sigt: Vellykket implementering af ny tværfaglig samarbejdsstruktur. På langt sigt: Færre foranstaltninger efter serviceloven.	Kompetenceteamet for tværfagligt samarbejde skal i løbet af januar-februar 2010 udarbejde en for implementeringen af den nye struktur, herunder hvilken kompetenceudvikling, der skal til for at strukturen kan blive en succes og det tværfaglige samarbejde få et løft.	At de tværfaglige møder afholdes i alle distrikter som beskrevet i strukturen, og at medarbejderne oplever, at der via det tværfaglige samarbejde bliver taget hånd om de sårbare børn og unge. At Børn og Familier på sigt modtager færre underretninger og får færre sager.	<u>Målemetode:</u> Statusanalyse efter ½-1 år, herunder registrering af antal sager i Børn og Familier. Evaluering efter 2 år. <u>Måletidspunkt:</u> Statusanalyse laves i slutningen 2010. Evaluering i slutningen af 2011.

Indsats 9: Samarbejde mellem Børne- og Fritidsforvaltningen og Social- og Sundhedsforvaltningen			
Deadline: 1. oktober 2010			
Ansvarlig: Chefen for Børn og Familier i samarbejde med Social- og Sundhedsforvaltningen.			
Udfordringen: En del af de udsatte børn og unge, som er i kontakt med Børn og Familier, kommer fra familier, hvor en eller begge forældre er i kontakt med Social- og Sundhedsforvaltningen. Indsatsen over for familien bliver dog sjældent koordineret, men sker oftest individuelt og isoleret i forhold til de enkelte familiemedlemmer.			
Mål	Aktivitet	Resultater	Måling
At få skabt en	Udarbejdelse af	At medarbejderne i BFF	<u>Målemetode:</u>

sammenhængende og helhedsorienteret indsats i forhold til hele familien.	netværksmodel i samarbejde mellem BFF og SSF.	og SSF afholder netværksmøder i sager, hvor familien er kendt begge steder.	Ledelsestilsyn På sigt skal der udvikles målemetoder til at afdække effekten af indsatsen (deadline 1. november 2011). <u>Måletidspunkt:</u> Første gang i december 2010.
--	---	---	--

Faglig udvikling

Indsats 10: Plan for implementering af Barnets Reform			
Deadline: 1. august 2010			
Ansvarlig: Chefen for Børn og Familier			
Udfordringen: Regeringen kom i 2009 med et udspil til en Barnets Reform, som indeholder en lang række konkrete forslag, som skal forbedre indsatsen i forhold til udsatte børn og unge. Barnets Reform er en opfølgning på anbringelsesreformen og forventes endelig vedtaget i løbet af sommeren 2010.			
Mål	Aktivitet	Resultater	Måling
Hurtig og effektiv indførelse af initiativerne i Barnets Reform.	Der skal skabes et overblik over, hvilke konsekvenser Barnets Reform får for Lyngby-Taarbæk kommune, og der skal laves en plan for, hvilke ændringer der skal implementeres, hvordan, hvornår og af hvem.	Der er udarbejdet en plan for implementeringen af Barnets Reform i Lyngby-Taarbæk Kommune, herunder en beskrivelse af de økonomiske konsekvenser, som kan indgå i årets budgetforhandlinger.	<u>Målemetode:</u> Registrering. <u>Måletidspunkt:</u> 1. august 2010.

Indsats 11: Faglig udvikling/innovation, indsamling af viden og metodeudvikling			
Deadline: 1. januar 2011			
Ansvarlig: Chefen for Børn og Familier			
Udfordringen: I Børn og Familier er der et stort udviklingspotentiale i forhold til at styrke den løbende faglige dialog internt i afdelingen og drøftelse af alternative handlemuligheder i de enkelte sager. Der skal udvikles en kultur i afdelingen, som tilskynder faglig udvikling, innovation og nye løsninger såvel i den konkrete sagsbehandling som i organiseringen og ledelsen af afdelingen. Herudover skal der afsøges muligheder for samarbejde med andre kommuner			
Mål	Aktivitet	Resultater	Måling
En faglig kultur med åbenhed over for nye / andre måder at forholde sig til sagerne på.	Kompetenceudvikling i hele rådgivergruppen med udgangspunkt (f.eks.) i drøftelser af, hvordan givne sager kan/bør tackles. Det bevilgede modul i	En bedre dialog om mulige handlinger i sagerne før beslutning træffes. Oplevelse af en mere innovativ kultur i	<u>Målemetode:</u> Indsatsen skal indgå i virksomhedsplan og beretning for 2010. <u>Måletidspunkt:</u> Januar 2011.

	diplomuddannelsen (3- partsmidler) er et led heri. Opdyrkning af faglige netværk med andre kommuner med fokus på innovation/metodeudvikling.	afdelingen.	
--	---	-------------	--

Indsats 12: Lokale løsninger			
Deadline: 1. oktober 2010			
Ansvarlig: Chefen for Børn og Familier			
Udfordringen: Anbringelser og tungere forebyggende foranstaltninger er de helt store udgiftsposter på Børn og Familiers budget. Det er oplevelsen, at nogle typer af anbringelser og tungere forebyggende foranstaltninger med både faglig og økonomisk fordel kunne laves lokalt, og derfor ønskes der en afdækning af mulighederne. Indsatsen skal således tænkes i sammenhæng med indsats 4 om effektiviseringer.			
Mål	Aktivitet	Resultater	Måling
Mere hensigtsmæssige og mindre omkostningskrævende foranstaltninger.	Vurdering af mulighederne for lokale løsninger i forhold til visse typer af anbringelser og tungere forebyggende foranstaltninger.	Politisk oplæg vedr. mulighederne for flere lokale løsninger og de økonomiske konsekvenser heraf.	<u>Målemetode:</u> Registrering <u>Måletidspunkt:</u> 1. oktober 2010

Indsats 13: Specialisering i Børn og Familier			
Deadline: 1. juni 2010			
Ansvarlig: Chefen for Børn og Familier			
Udfordringen: I anbringelsesanalysen anbefales det at se på muligheden af en større specialisering i Børn og Familie for at styrke fagligheden.			
Mål	Aktivitet	Resultater	Måling
At afklare om en ændring i afdelingens organisation hen imod større specialisering er en fordel.	Afdækning af fordele og ulemper ved forskellige organisationsmodeller.	At der er sket en afklaring af, hvorvidt der er behov for en organisationsændring.	<u>Målemetode:</u> Registrering <u>Måletidspunkt:</u> 1. juni 2010.

Tidsoversigt for indsatserne i handlingsplanen

	2010											
	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Økonomistyring												
Tilvejebringelse af et budgetmæssigt overblik												
Budgetopfølgningstyring												
Rammer og ressourcer												
Administrationsgrundlag												
Effektiviseringer												
Servicestandarder												
Ressourcer												
Perspektivnotat												
Tværfagligt samarbejde												
Forebyggende tværfagligt samarbejde												
Samarbejde mellem BFF og SSF												
Faglig udvikling												
Plan for implementering af Barnets Reform												
Faglig udvikling/innovation												
Lokale løsninger												
Specialisering i Børn og Familier												

7.3 Klassedannelse

Forvaltningen udarbejder forslag til klassedannelse ud fra de indkomne tilmeldinger. Forslaget udsendes herefter til udtalelse på skolerne. Klassedannelsen planlægges således:

Der oprettes højst det antal spor på skolerne, som der er kapacitet til på den enkelte skole.

Der oprettes klasser med højst 24 elever pr. klasse, på Engelsborgskolen højst 22 elever.

Til hver skole hører et skoledistrikt. Fortegnelsen over de aktuelle skoledistrikter findes på kommunens hjemmeside.

For specialskolerne og 10. klasse gælder kommunen som ét skoledistrikt.

Alle børn med bopæl i et bestemt skoledistrikt har ret til optagelse på distriktskolen. Hvis der er ekstraordinært store udsving i tilslutningen til en skole i et enkelt år, er der dog efter indskrivningen mulighed for at foretage mindre midlertidige distriktsændringer dog uden at ændre styrelsesvedtægten (dette skal fremgå af forvaltningens annoncering forud for indskrivningen).

Kommunalbestyrelsen kan på ethvert tidspunkt efter indstilling fra Børne- og Ungdomsudvalget og efter indhentet udtalelse fra skolebestyrelserne foretage permanente ændringer i distrikterne under hensyn til forandringer i børnetallet i de forskellige dele af kommunen.

Hvis det ikke er muligt at opfylde alle ønsker om optagelse på en anden skole end distriktsskolen, optages børnene efter følgende kriterier:

- Kommunens egne børn optages før børn fra andre kommuner.
- Først optages børn, der ved begyndelsen af deres skolegang har ældre søskende på skolen.
- Dernæst optages først børn, hvor afstanden til distriktsskolen er større end afstanden til den ønskede skole. Blandt disse børn optages først børn med størst forskel mellem de to afstande. Blandt resten optages først børn med størst afstand til distriktsskolen.
- Herefter optages øvrige børn (uden søskende på den ønskede skole) efter samme kriterier som nævnt ovenfor.
- Til sidst optages børn fra andre kommuner efter ovenstående regler om søskende og afstande.

Efter klassedannelsen udsender de enkelte skoler breve til forældrene om optagelse i 0.klasse.

Overflytning i skoleforløbet

Overflytning/optagelse kan imødekommes, hvis elevtallet på det ønskede klassetrin, inkl. den pågældende elev, ikke overstiger 24 gennemsnitligt.

Beslutning om skoleskift i skoleforløbet træffes, efter anmodning fra forældrene, og efter rådgivning fra de implicerede skoler.

Såfremt en elev fortryder et fravalg af den kommunale skole, er denne ikke sikret automatisk plads på distriktsskolen, men må følge reglerne for overflytning i skoleforløbet.

Anmodning om optagelse i anden skole end distriktsskolen ved tilflytning til kommunen

Der gælder samme regler som ved overflytning i skoleforløbet.

Forbliven i kommunens skoler trods fraflytning til anden kommune.

En elev kan fortsætte i en af kommunens skoler trods fraflytning til anden kommune.

Overflytning i skoleforløbet af elever fra andre kommuner.

Allerede optagne elever, herunder elever, der er forblevet i kommunens skoler trods fraflytning til anden kommune, går forud for elever fra andre kommuner, der ønsker overflytning. Ønske om overflytning kan ske efter rådgivning fra de implicerede skoler, hvis elevtallet på det ønskede klassetrin inkl. den pågældende elev, ikke overstiger 24 gennemsnitligt. Er der ikke plads til alle, optages i samme rækkefølge som efter reglerne om søskende og afstande ved klassedannelsen.

Taarbæk skole

Eleverne fra Taarbæk skoles 6. klasse overflyttes til 7. klasse på Trongårdsskolen. For elever på 7.- 9. klassetrin i Taarbæk er Trongårdsskolen distriktsskole.

Optagelse i 10. klasse

Der er oprettes et antal 10. klasser ved Ungdomsskolens 10. klassecenter.

Skolen udbyder linjer med forskelligt indhold, som omtales i et hæfte fra Ungdomsskolen. Hæftet uddeles i januar måned til relevante elever i 9. klasse af UU-vejlederne, endvidere kan hæftes downloades fra Ungdomsskolens hjemmeside.

Der afholdes fælles orienterende møde om linjetilbuddet i januar måned. Ungdomsskolen annoncerer om dette møde og ansøgningsregler på egen og kommunens hjemmeside samt i den lokale avis.

Eleverne vælger frit imellem de linjer, der udbydes, idet Lyngby-Taarbæk kommune betragtes som ét fælles skoledistrikt på 10. klassetrin.

Eleverne søger om optagelse på den ønskede linje på en særlig blanket.

Hvis det ikke er muligt at opfylde alle ønsker om optagelse på en bestemt linje, fordeles eleverne efter følgende kriterier:

- Kommunens egne elever optages før elever fra andre kommuner.
- Elever, som søger efter fristens udløb, optages - såfremt der er plads - i den rækkefølge ansøgningerne modtages.

Indmeldte børn februar, marts og april 2012

Februar/marts/april total

D1 Lyngby / Ulrikkenborg	Normering				Februar				Marts				April				Garanti	Venteliste
	0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år			
	Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		0-2 år	3-6 år		
Carlshøj Vuggestue	48	0	96	49	71	50		50										
Bondebyens Børnehave	0	67	67											71				
Lyngby Meningelshønehave	0	40	40		44			46						48				
Dansk Røde Kors Børnehave	0	40	40	42				42						42				
Vuggestuen Firklevert	36	0	72	37				38						39				
Børnehuset Hjørholm	27	38	92	27	40	27	43	26	44									
Børnehuset Stoppestøt	24	40	88	25	41	26	45	25	46									
Børnehaven Carlrock	0	60	60	65				64						66				
Børnehuset Svanen	34	56	124	31	67	29	69	28	71									
Vuggestuen Chr. X.	44	0	88	45			45	46										
Vuggestuen Andedammen	24	0	48	26			25		25									
Børnehuset Emilipærsvej Børnely	22	36	80	24	40	23	42	22	41									
Børnehuset Emipærsvej Ulrikke	19	32	70	22	33	23	34	22	36									
Børnehuset Kastanjehuset	12	40	64	15	45	14	46	14	47									
Rudolf Steiner Sjørnedalen	0	16	16	18			18		18									
Børnehuset Klokketårnet	24	54	102	22	62	25	63	26	64									
Vuggestuen Trindstøt	30	0	60	32			32		33									
Børnehuset Papillon	12	40	64	9	45	9	46	8	48									
Total	356	559	1271	364	615	366	629	364	642					642	2	11	5	

Februar/marts/april total

D2 Virum/Sorgenfri/Brede	Normering				Februar				Marts				April				Garanti	Venteliste
	0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år			
	Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		0-2 år	3-6 år		
Børnehuset Mølkevej	46	70	162	45	77	43	79	40	81									
Vuggestuen Børnereden	20	0	40	24	24	24	24	24	45									
Børnehuset Askevænget	22	40	84	24	40	28	40	21	45									
Brede Børnehavn	0	54	54	58			58		58									
Vuggestuen Villa Furesø	36	0	72	37			37		36									
Børnehuset Blomsten	20	54	94	24	57	22	59	21	60									
Børnehuset Blå	24	40	88	26	43	26	43	26	43									
Børnehuset Åkanden	32	54	118	31	59	31	62	32	63									
Skovbakken Børnehavn	0	80	80	82			82		83									
Børnehuset Humlehuset	24	50	98	24	55	24	57	23	57									
Børnehaven Bogely	0	60	60	66			66		66									
Børnehuset Groftokanten	24	40	88	23	47	22	48	22	50									
Børnehuset Løngs Blåen	12	40	64	13	47	12	48	13	48									
Børnehuset Valmen	23	54	100	24	59	23	60	18	65									
Børnehaven Prinsessehøj	0	52	52	58			58		59									
Vuggestuen Kaplegården	22	0	44	20			21		21									
Børnehuset Spurvehuset	36	58	130	35	71	34	73	33	76									
Børnehuset Crommevej	12	37	61	15	33	16	33	16	33									
Vuggestuen I.H.Mundts Vej 2C	36	0	72	39			39		39									
Total	389	783	1561	404	852	599	867	385	887					387	9	5	5	

Februar/marts/april total

D4 Taarbæk	Normering				Februar				Marts				April				Garanti	Venteliste
	0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år			
	Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		0-2 år	3-6 år		
Taarbæk Børnehus	28	32	88	33	30	34	28	35	28									
Total	28	32	88	33	30	34	28	35	28					0	0	0	0	

Total daginstitutioner februar 2012

I alt	Normering				Februar				Marts				April				Garanti	Venteliste
	0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år			
	Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		0-2 år	3-6 år		
District Lyngby/Ulrikkenborg	356	559	1271	364	615	366	629	364	642									
District Lyndtofte/Hjortekjær	215	394	824	231	404	231	404	230	413									
District Virum/Sorgenfri/Brede	389	783	1561	404	852	599	867	385	887									
District Taarbæk	28	32	88	33	30	34	28	35	28									
Lyngby-Taarbæk total	971	1768	3744	1032	1901	1030	1928	1014	1970					7	22	10	10	

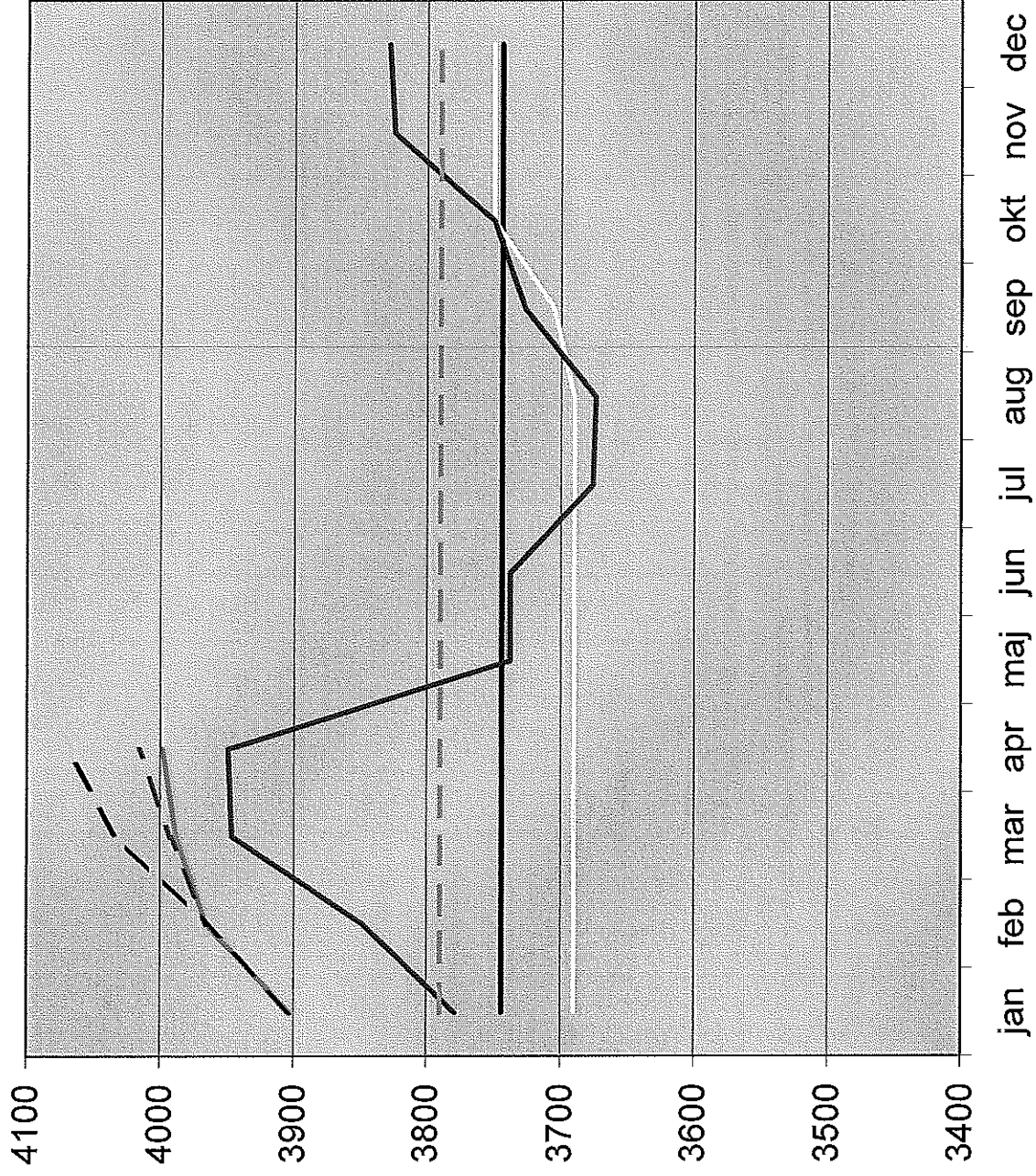
*) Vær opmærksom på at dagplejen opptreder med en anden enhedsberegning end de øvrige dagtilbud

Februar/marts/april total

D3 Lundtofte/Hjortekjær	Normering				Februar				Marts				April				Garanti	Venteliste
	0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år		0-2 år		3-6 år			
	Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		Enh.		0-2 år	3-6 år		
Børnehuset Lærkereden	24	40	88	25	38	26	39	28	40									
Børnehuset Trøndebo	10	34	54	12	34	12	34	12	34									
Børnehuset Rosenlyst	24	48	96	23	53	24	54	24	57									
Børnehuset lille Ørholm	9	38	56	16	33	16	33	15	34									
Børnehuset Drivhuset	30	40	100	31	47	30	49	28	50									
Børnehuset Bulderby	12	40	64	12	43	12	43	12	44									
Børnehuset Vandpynten	6	40	52	3	47	3	48	3	48									
Vuggestuen Garanten	40	0	80	41			42		39									
Børnehuset Eremitagen	36	56	128	40	53	40	54	38	56									
Børnehuset Ravelyøjen	24	36	84	28	35	25	38	26	39									
Rudolf Steiner Børnehaven Enghøjmarken	0	22	22	21			21		21									
Total	215	394	824	231	404	231	404	230	413					0	2	0	0	

Dagplejen

Normering		Februar		Marts		April	
0-2 år	3-6 år	0-2 år	3-6 år	0-2 år	3-6 år	0-2 år	3-6 år
140	0	159	146	0			

- Normering 2012**
- - Normering 2011*
- Belægning i enheder 2011
- - Belægning i enheder 2012
- · · Gen. Belægning i enheder 2011
- · - Belægning med garantibørn 2012
- - - Belægning med garanti og behovsbørn 2012

Fremsat den xx. marts 2012 af ministeren for børn og undervisning (Christine Antorini)

Udkast af 1. marts 2012 til

Forslag

til

Lov om ændring af folkeskoleloven (Opfølgning på lovrevision om frit valg i folkeskolen)

§ 1

I folkeskoleloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 998 af 16. august 2010, som ændret ved § 2 i lov nr. 1569 af 21. december 2010, foretages følgende ændringer:

1. I § 12 indsættes som stk. 3:

”Stk. 3. Ønsker forældre, at deres barn optages i en skole i en anden kommune end bopælskommunen i medfør af § 36, stk. 3, foretages henvisningen til specialundervisning, jf. stk. 2, efter pædagogisk-psykologisk rådgivning i bopælskommunen. Skolekommunen kan ikke foretage henvisning til et mere vidtgående specialundervisningstilbud end det tilbud, som kommunalbestyrelsen eller skolelederen i bopælskommunen har henvist barnet til efter pædagogisk-psykologisk rådgivning i bopælskommunen, jf. stk. 2. Afgørelsen af, om tilbuddet er mere vidtgående træffes af bopælskommunen.”

Stk. 3 bliver herefter stk. 4.

2. I § 26 indsættes som stk. 7:

”Stk. 7. Bestemmelsen i stk. 2 gælder ikke for elever, som er optaget i en anden skole i medfør af § 36, stk. 3. I sådanne tilfælde skal kommunalbestyrelsen alene afholde udgifter til befordring svarende til udgifterne til den befordring, som kommunalbestyrelsen ville være forpligtet til at afholde efter stk. 2, hvis eleven benyttede det tilbud, som eleven er visiteret til, eller hvis eleven gik på sin distriktsskole.”

Stk. 7 bliver herefter stk. 8.

3. I § 40, stk. 2, indsættes som nr. 4:

”4) Suspension i ganske særlige tilfælde fra reglerne om optagelse i en af kommunens folkeskoler i medfør af § 36, stk. 3.”

Nr. 4-6 bliver herefter nr. 5-7.

§ 2

I lov nr. 335 af 18. maj 2005 om ændring af lov om folkeskolen (Mere frit skolevalg inden for og over kommunegrænser), som ændret ved lov nr. 476 af 17. juni 2008, foretages følgende ændring:

1. § 2, *stk.* 3, ophæves.

§ 3

Loven træder i kraft den 1. august 2012.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

1. Indledning

1.1. Lovforslagets hovedpunkter

1.2. Lovforslagets baggrund

2. Lovforslagets indhold

2.1. Frit skolevalg generelt

2.1.1. Gældende ret

2.1.2. Anbefalinger fra Udvalget om mere frit skolevalg

2.1.3. Den foreslåede ordning

2.2. Frit valg på specialundervisningsområdet

2.2.1. Gældende ret

2.2.2. Den foreslåede ordning

3. Økonomiske og administrative konsekvenser for stat, regioner og kommuner

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

5. Administrative konsekvenser for borgerne

6. Miljømæssige konsekvenser

7. Forholdet til EU-retten

8. Hørte myndigheder og organisationer

9. Sammenfattende skema

1. Indledning

Frit valg af folkeskole blev indført i 2005 ved lov nr. 335 af 18. maj 2005. Efter denne lov skulle det frie skolevalg revideres i folketingsåret 2007-08. Lovrevisionen blev udsat til folketingsåret 2011-12.

Langt de fleste børn i den undervisningspligtige alder går fortsat i den lokale distriktsskole. Men der kan være gode grunde til, at man som forældre ønsker en anden skole end distriktsskolen til sit barn. I den situation skal valget ikke alene stå mellem distriktsskolen og en fri grundskole. Forældre skal også have mulighed for at vælge en anden folkeskole end distriktsskolen – det være sig inden for eller uden for kommunen. En evaluering har vist, at ordningen er en succes. Det nærmere indhold af evalueringen omtales nedenfor.

Derfor er det regeringens opfattelse, at der fortsat generelt skal være mulighed for at vælge frit mellem folkeskoler i Danmark.

Den omtalte evaluering peger imidlertid på, at der kan være nogle u hensigtsmæssigheder forbundet med frit valg.

Der kan således være helt særlige tilfælde, hvor en klasse eller et klassetrin er særligt sårbar på grund af nogle helt konkrete forhold. I sådanne tilfælde er det ikke altid hensigtsmæssigt at optage nye elever. Det udelukker imidlertid ikke forældre fra at vælge en anden skole end distriktsskolen. Valget kan blot ikke falde på lige præcis klasse eller det klassetrin, som befinder sig i en helt særlig sårbar situation.

Regeringen er endvidere optaget af, hvilke konsekvenser det frie skolevalg har i de kommuner, hvor der er særligt mange elever med anden etnisk baggrund end dansk. Her kan det frie skolevalg medføre en negativ udvikling for skoler, som ressourcestærke forældre ønsker at fravælge på grund af elevsammensætningen på distriktsskolen. Der er tale om lokale problemer, der efter regeringens opfattelse ikke kan begrunde en afskaffelse af fritvalgsreglerne generelt. Men problemerne skal adresseres, og det vil regeringen i første omgang gøre ved at iværksætte forsøg på området, så der fx kan sættes ind i forhold til forbedring af det faglige niveau på de udsatte skoler.

Det fremgår af regeringens aftale med KL om kommunernes økonomi for 2012, at det skal præciseres i lovgivningen, at bopælskommunens visitering af elever med specialundervisningsbehov skal være bindende for skolekommunen for så vidt angår tilbuddets karakter, samt at kommunalbestyrelsens særlige befordringsforpligtelse over for elever med handicap opretholdes inden for rammerne af det, eleven er visiteret til af bopælskommunen.

1.1. Lovforslagets hovedpunkter

Lovforslaget indebærer først og fremmest, at fritvalgsreglerne som udgangspunkt opretholdes i den form, de har i dag. Samtidig gives kommunerne dog en snæver mulighed for at suspendere det frie valg i ganske særlige tilfælde for at beskytte sårbare klasser. Beslutning herom træffes af kommunalbestyrelsen i forbindelse med fastsættelse af de mål og rammer for skolernes virksomhed, som kommunalbestyrelsen i øvrigt skal træffe beslutning om.

Derudover indeholder lovforslaget en regel om, at bopælskommunens visitering af elever med specialundervisningsbehov er bindende for skolekommunen for så vidt angår tilbuddets karakter. Skolekommunen kan dermed ikke henvise eleven til et mere vidtgående tilbud, end bopælskommunen har visiteret eleven til. Dermed sikres der sammenhæng mellem visiterings- og finansieringsansvar.

Endelig indeholder lovforslaget en ændring, hvorefter kommunalbestyrelsens særlige befordringsforpligtelse over for elever med sygdom eller handicap begrænses til at gælde elever, som går i skole i bopælskommunen eller som er henvist af bopælskommunen til undervisning i en anden kommune.

1.2. Lovforslagets baggrund

Efter den oprindelige lov om mere frit skolevalg fra 2005 (lov nr. 335 af 18. maj 2005) skulle det frie skolevalg revideres senest i folketingsåret 2007-08.

Forud for denne lovrevision blev der nedsat et udvalg, som fik til opgave at analysere virkningen af loven. Til brug for udvalgets arbejde blev der i 2007 foretaget en evaluering af det frie skolevalg. Evalueringen var foretaget på baggrund af oplysninger, der var indsamlet, efter at loven om mere frit skolevalg kun havde haft mulighed for at virke i ca. halvandet år. Dataindsamlingen var endvidere vanskeliggjort af sammenfaldet med kommunesammenlægningerne. Det tidspunkt, der var fastsat for lovrevisionen, førte således med sig, at der var en vis usikkerhed forbundet med datagrundlaget for evalueringen. Som følge heraf kunne evalueringen alene give indsigt i betydningen af loven om mere frit skolevalg på kort sigt.

Lovrevisionen blev herefter (ved lov nr. 476 af 17. juni 2008) udsat til folketingsåret 2011-12 med henblik på iværksættelse af en ny evaluering af lovens samlede virkninger, herunder med særligt fokus på skoleskift og skolelederens adgang til at afvise skoleskift, når loven havde virket i yderligere tre skoleår. Det blev samtidig besluttet, at der på ny skulle nedsættes et udvalg med den opgave at afgive udtalelser til ministeren om evalueringen og tilrettelæggelse heraf forud for den foreslåede revision.

På den baggrund nedsatte Ministeriet for Børn og Undervisning (Undervisningsministeriet) i maj 2011 et udvalg, der skulle analysere virkningerne af det frie skolevalg, herunder medvirke ved tilrettelæggelsen af den planlagte evaluering af det frie valg. KL, Skole og Forældre, Skolelederforeningen og Social- og Integrationsministeriet har været repræsenteret som medlemmer af udvalget. Endvidere har en personligt udpeget forsker fra Anvendt Kommunal Forskning deltaget i udvalgsarbejdet. Ministeriet for Børn og Undervisning

har varetaget formandskab og sekretariat. Udvalget har afsluttet sit arbejde i november 2011. Udvalget har afgivet en række anbefalinger til Ministeren for Børn og Undervisning, vedrørende sårbare klasser, segregering og skolezappere.

Evalueringen er foretaget af Rambøll Management Consulting.

Lovforslaget er endvidere en udmøntning af dele af kommuneaftalen for 2012 i forhold til frit valg på specialundervisningsområdet og befordring i forbindelse med frit valg. Disse emner indgik ikke i udvalgets arbejde.

Regeringen og partierne bag folkeskoleloven (Socialdemokraterne, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Venstre, Det Konservative Folkeparti og Dansk Folkeparti) har indgået aftale om at fremsætte dette lovforslag.

2.1. Frit skolevalg generelt

2.1.1. Gældende ret

Indtil den 1. august 2005 var det op til kommunalbestyrelsen at træffe beslutning om, hvorvidt forældrene skulle have mulighed for frit at vælge mellem distriktsskolen og andre skoler inden for kommunen. Der kunne ikke frit vælges en folkeskole i en anden kommune. Det var endvidere en forudsætning for frit valg, at den ønskede skole erklærede sig villig til at modtage den pågældende elev. Skolelederen havde således adgang til at afvise nye elever af pædagogiske årsager.

Med ændringen af folkeskoleloven i 2005 blev det obligatorisk for kommunalbestyrelsen at tilbyde frit skolevalg, og forældrenes ret til valg af skole blev udvidet til også at omfatte skoler i andre kommuner end bopælskommunen. Med lovændringen afskaffede man endvidere retten til at afvise optagelse på den valgte skole ud fra en pædagogisk vurdering foretaget af skolens leder. Der kan således alene gives afslag på optagelse på den valgte skole, hvis kommunalbestyrelsens rammer for skolens kapacitet umuliggør optagelse, jf. folkeskolelovens § 36, stk. 3, hvorefter frit valg sker ”under forudsætning af, at det kan ske inden for de rammer, kommunalbestyrelsen i skolekommunen har fastsat i henhold til § 40, stk. 2”.

Forældrenes ubetingede ret til, at barnet optages i distriktsskolen, er opretholdt uændret. Retten til at forblive i en bestemt skole ved flytning inden for kommunen eller til en anden kommune er også videreført uændret.

I forbindelse med anvendelse af det frie skolevalg er det skolekommunen, som træffer afgørelse om, hvorvidt optagelse på den valgte skole er et relevant undervisningstilbud til det pågældende barn. For alt skolevalg gælder det således fortsat, at elevens særlige behov for specialundervisning eller optagelse i modtagelsesklasse, kan begrænse det frie valg af skole. Undtaget er således tilfælde, hvor skolen ikke har et relevant tilbud i forhold til barnets særlige behov, eller der ikke er plads i tilbuddet på skolen.

Derudover indeholder folkeskolelovens § 5, stk. 8, en begrænsning af det frie valg, idet elever med et ikke uvæsentligt behov for sprogstøtte kan henvises til en anden skole end distriktsskolen. Bestemmelsen er således såvel en begrænsning i retten til at blive optaget på distriktsskolen som retten til frit at vælge en folkeskole.

Vælger forældrene en anden folkeskole end distriktsskolen inden for kommunens grænser eller en folkeskole i en anden kommune, har eleven også ret til at blive optaget i en skolefritidsordning på den valgte skole, hvis der i tilknytning til skolen er etableret en skolefritidsordning, og der er ledig kapacitet. Eleven har ligeledes ret til at fortsætte i en skolefritidsordning i situationer, hvor forældrene har valgt at lade barnet forblive i en skole efter flytning inden for kommunen eller til en anden kommune.

Valg af en anden skole end distriktsskolen eller en skole i en anden kommune får den betydning, at hverken bopælskommunen eller skolekommunen er forpligtede til at yde fri befordring i henhold til reglerne herom.

Kommunalbestyrelsen kan, bl.a. hvis den ønsker at fremme et frit valg eller et særligt søgemønster, yde helt eller delvis fri befordring efter egen beslutning herom.

Efter den gældende folkeskolelov skal den enkelte kommunalbestyrelse fastsætte retningslinjer for, hvordan optagelsen skal foregå, når der er flere ansøgere end pladser inden for den skolekapacitet, kommunalbestyrelsen har fastsat for de enkelte skoler. Sådanne retningslinjer skal bygge på objektive kriterier som f.eks. afstands- og søskendekriterier eller kriterier om sammensætningen af elever i de enkelte klasser og på de enkelte skoler, der kan fremme, at sammensætningen af elever kommer til at afspejle det omgivende samfund. Ud fra de af kommunalbestyrelsen fastsatte retningslinjer træffes afgørelse om, i hvilken prioriteret rækkefølge eleverne optages på den ønskede skole. Kommunalbestyrelsens beslutninger om skolekapacitet og de fastsatte retningslinjer for optagelse skal fremgå af bilaget til kommunens styrelsesvedtægt for skolevæsenet. Sagsgangene i forbindelse med det frie skolevalg organiseres ligeledes ved kommunal beslutning efter lokale ønsker og behov.

2.1.2. Anbefalinger fra Udvalget om mere frit skolevalg

a. Brugen af frit valg

Forældrene til 10 pct. af samtlige børn i den undervisningspligtige alder benytter det frie skolevalg inden for folkeskolen, heraf flest i København og omegn, hvor der også er størst søgning mod de frie grundskoler. Udvalget har på den baggrund drøftet konsekvenserne af en tilbagerulning af fritvalgsreglerne i folkeskoleloven i forhold til søgningen mod de frie grundskoler.

Skole og Forældre mener, at det vil medføre store konsekvenser, hvis fritvalgsreglerne rulles tilbage. Skolelederforeningen har heroverfor anført, at evalueringen ikke entydigt peger på en udvikling i anvendelsen af det frie valg inden for folkeskolen siden fritvalgsreglernes indførelse i 2005, at antallet af elever på frie grundskoler har været stigende både før og efter indførelsen af de gældende fritvalgsregler og at en tilbagerulning ikke nødvendigvis betyder en ophævelse af muligheden for at vælge en anden skole end distriktsskolen i bopælskommunen.

Det er samlet set udvalgets vurdering, at en tilbagerulning af de gældende fritvalgsregler kan have øget søgningen mod de frie grundskoler som konsekvens, men der kan ikke siges noget entydigt om omfanget heraf.

b. Forældrenes kendskab til og vurdering af det frie skolevalg

Udvalget har med tilfredshed noteret sig en høj tilfredshed blandt forældrene. Udvalget har hæftet sig ved, at forældre med et lavere uddannelsesniveau er mere tilfredse med deres barns skolegang på grund af det frie skolevalg og med fritvalgsreglerne som sådan end forældre med et højere uddannelsesniveau. Det frie skolevalg inden for folkeskolen har forholdsvis stor betydning for forældre med et lavere uddannelsesniveau, formentlig fordi det af økonomiske grunde ikke altid er en reel valgmulighed for disse forældre at vælge en fri grundskole.

Udvalget har samlet set noteret sig, at evalueringen peger på, at forældre i alle uddannelsesniveauer i høj grad har kendskab til og gør brug af det frie skolevalg. Dog kan der være behov for en ekstra indsats for at sikre, at også familier med anden etnisk baggrund end dansk er bekendt med deres muligheder og rettigheder. Det er udvalgets vurdering, at sådan oplysning bedst foregår lokalt og efter lokale forhold.

c. Faglige og sociale konsekvenser af det frie skolevalg

Udvalget har hæftet sig ved, at der også i forhold til faglige og sociale konsekvenser af det frie valg er stor tilfredshed blandt forældrene. Der er således efter udvalgets vurdering ingen tvivl om, at forældrenes holdning til ordningen ikke tilsiger justeringer af den.

Nogle kommunale forvaltninger angiver imidlertid, at skoleskift kan give problemer. Det kan være i forhold til den enkelte elev, der gentagende gange skifter skole (skolezappere), eller i forhold til den klasse, som eleven skifter til.

Skolezapning synes ifølge evalueringen alene at være et problem i forhold til elever med sociale problemer. Derfor er det udvalgets opfattelse, at problemerne i denne sammenhæng normalt må løses ved inddragelse af de sociale myndigheder. Skolelederne er allerede forpligtet til at foretage en underretning i forbindelse med skoleskift, hvis det vurderes at være i strid med barnets tarv, men udvalget anbefaler, at det tydeliggøres for skolelederne.

Udvalget kan endvidere anbefale, at der altid tages en samtale med forældrene, inden skoleskiftet er en realitet, og opfordrer kommunalbestyrelserne til at understøtte, at sådanne samtaler finder sted på skolerne, fx ved fastlæggelse af procedurer for skolerne i forbindelse med skoleskift.

Udvalget har indgående drøftet spørgsmålet om konsekvenserne af skoleskift i forhold til den klasse, som en elev skifter til. Det har bl.a. været drøftet, om en hel eller delvis genindførelse af skolelederens adgang til at afvise elever af pædagogiske årsager bør gennemføres. På den ene side fremhæver Skole og Forældre hensynet til den enkelte elev, som ønsker indskrivning på en bestemt skole. På den anden side fremhæver Skolelederforeningen og KL hensynet til den klasse, som eleven skal gå i.

Udvalget har herefter drøftet et muligt kompromisforslag. KL har med tilslutning fra Skolelederforeningen foreslået, at der alene skal være mulighed for at afvise elever af pædagogiske årsager i helt særlige tilfælde. Afvisningen skal primært være begrundet i klassens/elevens læring. En afvisning skal endvidere kræve en skriftligt begrundet afgørelse fra skolelederen, som skal fremsendes til den kommunale forvaltning. Afgørelsen skal endvidere kunne indbringes af forældrene for kommunalbestyrelsen.

Skole og Forældre kan ikke tilslutte sig forslaget, idet det fastholdes, at der ikke skal genindføres mulighed for afvisning af pædagogiske årsager.

Der er dog enighed i udvalget om, at det er afgørende, at det ved en evt. genindførelse af afvisningsmuligheden skal søges at minimere indskrænkningen af det frie valg til de mest nødvendige tilfælde.

d. Betydningen af det frie skolevalg i forhold til socioetnisk segregering

Evalueringen peger ikke på problemer i forhold til segregering på nationalt plan, men der er fortsat problemer i og omkring de store byer, hvor populationen af elever med anden etnisk baggrund end dansk er stor. Disse segregeringsproblematikker hænger først og fremmest sammen med den boligdemografiske sammensætning, men fritvalgsreglerne kan være med til at forværre situationen.

Det er udvalgets vurdering, at segregeringsproblemerne i forbindelse med frit skolevalg ikke skal løses ved generelle ændringer af reglerne om frit skolevalg, men ved mere konkrete tiltag i forhold til de relevante kommuner og skoler.

Det er udvalgets vurdering, at der er indsamlet for lidt viden om, hvilke værktøjer der bedst kan modvirke skolesegregering eller i hvert fald neutralisere den negative indvirkning, som det frie skolevalg måtte have i kommuner med mange elever med anden etnisk baggrund end dansk.

Udvalget har på den baggrund anbefalet, at der igangsættes systematiserede forsøg med følgeforskning og i øvrigt opsamles viden på området, som kan danne grundlag for yderligere tiltag.

Udvalget peger på, at det fx kan overvejes at igangsætte forsøg på følgende områder:

- Indførelse af "integrationspladser" i forbindelse med frit skolevalg
- Mulighed for fælles skoledistrikter
- Lokal begrænsning af det frie skolevalg
- Skærpelse af udsatte skolars faglige profil

e. Administrative konsekvenser af det frie skolevalg

Udvalget har noteret sig, at de administrative konsekvenser af fritvalgsreglerne er begrænsede. Opgaverne synes således ikke uforholdsmæssigt store i forhold til, hvad man kunne forvente ved indførelse af en ret til frit skolevalg.

Evalueringen peger dog på visse administrative problemstillinger, som hænger sammen med de økonomistyringsmodeller, man anvender i kommunerne. Nogle skoleledere har oplyst, at de har betydelige økonomistyringsopgaver i forbindelse med skoleskift, fordi bevillingerne er tæt knyttet til antallet af elever. Det medfører et behov for løbende tilpasning af økonomien. Det er dog udvalgets vurdering, at det ligger uden for udvalgets kommissorium at udtale sig om, hvilke økonomistyringsmodeller der er mest hensigtsmæssige at anvende.

2.1.3. Den foreslåede ordning

Regeringen kan i vid udstrækning tilslutte sig anbefalingerne fra Udvalget om mere frit skolevalg.

Udvalget anbefaler, at reglerne om frit skolevalg i folkeskolen gøres permanente, bl.a. på grund af den udbredte anvendelse af ordningen og forældrenes tilfredshed hermed – ikke mindst blandt forældre med et forholdsvis lavt uddannelsesniveau. Regeringen kan tilslutte sig, at reglerne om frit skolevalg opretholdes.

Udvalget har peget på tre problemstillinger, som regeringen finder, at det er relevant at adressere i forbindelse med beslutningen om opretholdelse af det frie valg. Problemstillingerne er konkret eller lokalt begrundet og nødvendiggør ikke en ændring af reglerne om frit valg.

For det første peger udvalget på, at der kan være behov for at beskytte særligt sårbare klasser. En sådan beskyttelse må imidlertid aldrig få karakter af diskrimination af besværlige elever. Folkeskolen skal kunne rumme alle, og derfor skal alle have lige adgang til skolen.

Derfor foreslår regeringen, at kommunalbestyrelsen efter indstilling fra den pågældende skoleleder gives bemyndigelse til at suspendere det frie skolevalg i ganske særlige tilfælde ved at træffe beslutning herom i forbindelse med fastsættelse af de mål og rammer for skolernes virksomhed, som kommunalbestyrelsen skal træffe beslutning om. Suspensionen vil under alle omstændigheder i de udvalgte ganske særlige tilfælde skulle begrundes i saglige kriterier, hvorved det bl.a. skal sikres, at der ikke fastsættes mål og rammer, der kan bidrage til ulovlig forskelsbehandling. Spørgsmålet om, hvornår elever, der benytter sig af det frie valg, kan afvises, skal alene være et spørgsmål om behovet i den klasse eller på det klassetrin, der skal beskyttes, og der skal ikke foretages en individuel vurdering af den udefrakommende elev.

For det andet ser regeringen positivt på udvalgets anbefaling om forsøg og indsamling af ny viden om segregation. Problemerne er allerede adresseret i forbindelse med regeringens indsatser på tosprogsområdet eller vil blive adresseret af regeringen i anden sammenhæng.

For det tredje kan regeringen tilslutte sig udvalgets anbefalinger i forhold til skolezappere. Spørgsmålet om skolezappere adresseres ved (inden for de gældende reglers rammer) øget inddragelse af de sociale myndigheder.

2.2. Frit valg på specialundervisningsområdet

2.2.1. Gældende ret

a. Henvisning til specialundervisning, som ikke er af foreløbig karakter, og som ikke alene vedrører enkelte fag, sker efter pædagogisk-psykologisk rådgivning (PPR) og efter samråd med eleven og forældrene. Forældre til børn med behov for specialundervisning har også ret til frit valg af folkeskole, hvis der er plads på den ønskede skole, og der på denne skole er et relevant (special)undervisningstilbud. Det gælder, hvad enten bopælskommunen har foretaget en pædagogisk-psykologisk vurdering af barnet eller ej. Efter folkeskolelovens § 21, stk. 2, er det bopælskommunen, der skal godkende skolekommunens eventuelle henvisning af et barn til et regionalt undervisningstilbud. Herudover er det ikke fastsat særlige regler for børn, der modtager specialundervisning i kommunale folkeskoler eller kommunale specialskoler.

I forbindelse med anvendelse af det frie skolevalg uden for bopælskommunen er det ikke bopælskommunen men skolekommunen, som træffer afgørelse om, hvorvidt optagelse på den ønskede skole er et relevant undervisningstilbud til det pågældende barn.

Hvis der i bopælskommunen er udarbejdet en pædagogisk-psykologisk vurdering af barnet, der stadig er aktuel, kan skolekommunen vælge at læge denne vurdering til grund. Det er også en mulighed, at skolekommunen i stedet selv foretager den pædagogisk-psykologiske vurdering. Skolekommunen træffer herefter ud fra en samlet vurdering afgørelse om, hvorvidt den pågældende specialklasse eller specialskole er et relevant undervisningstilbud. Det er denne beslutning, der er den egentlige visitationsbeslutning. Ud over den pædagogisk-psykologiske vurdering indgår også forældrenes ønsker og skolens muligheder for at yde den relevante specialpædagogiske bistand til det pågældende barn.

Den mellemkommunale afregning i forbindelse med forældrenes valg af en skole i en anden kommune end bopælskommunen i medfør af reglerne om frit skolevalg er alene et kommunalt anliggende. Det er uden betydning for forældrenes mulighed for at anvende det frie skolevalg.

Det er bopælskommunen, der skal afholde udgifterne til det skoletilbud, som eleven er visiteret til af PPR i skolekommunen.

b. Ved frit skolevalg – også til et skoletilbud i en anden kommune – skal bopælskommunen endvidere sørge for befordring af elever, der på grund af sygdom eller handicap (invaliditet) kun er i stand til at følge den almindelige undervisning i folkeskolen, hvis eleven befordres til og fra skole. Udgifterne til befordring skal derfor afholdes af bopælskommunen, uanset hvilket skoletilbud forældrene har valgt. Dette er en særlig bestemmelse, idet elever, som ikke er syge eller handicappede, ikke skal befordres ved kommunens foranledning, hvis der gøres brug af det frie valg.

2.2.2. Den foreslåede ordning

a. Det foreslås, at henvisning til specialundervisning skal foretages efter pædagogisk-psykologisk rådgivning i bopælskommunen, hvis forældrene ønsker, at deres barn optages i en skole i en anden kommune end bopælskommunen i medfør af folkeskolelovens § 36, stk. 3. Bopælskommunens visitering af elever med specialundervisningsbehov skal være bindende for skolekommunen for så vidt angår tilbuddets karakter. Skolekommunen kan dermed ikke henvise eleven til et mere vidtgående tilbud, end bopælskommunen har visiteret eleven til. Herudover fastlægges det, at afgørelsen af, om tilbuddet er mere vidtgående, skal træffes af bopælskommunen.

Det vil således være bopælskommunen, der afgør, om et dyrere tilbud i anden kommune er mere vidtgående, end det eleven er visiteret til, og dermed kan afvises. En elev kan ikke optages i et specialundervisningstilbud i en anden kommune end bopælskommunen, før der foreligger en henvisning til specialundervisning efter pædagogisk psykologisk rådgivning i bopælskommunen. Bopælskommunen forudsættes at have en faglig dialog med skolekommunen, inden bopælskommunen træffer sin visitationsafgørelse.

Dermed sikres der sammenhæng mellem visiterings- og finansieringsansvar.

Forslaget indebærer, at skolekommunen ikke kan sætte sin faglige vurdering i stedet for den vurdering, der er foretaget i bopælskommunen. Dog fastholdes det eksisterende krav i lovgivningen om, at skolekommunen skal være enig i, at det ønskede tilbud er relevant for eleven. Det må antages, at bopælskommunen med sit kendskab til de lokale undervisningstilbud og løbende kontakt til barnets evt. nuværende skole har bedre forudsætninger for at foretage den faglige vurdering af barnets undervisningsbehov end skolekommunen.

Forslaget forventes at imødekomme kommunernes udfordring mht. at udnytte det frie skolevalg til at lægge pres på bopælskommunens serviceniveau. Med forslaget undgås endvidere ressourcespild til flere vurderinger af det samme barn, og det undgås, at barnet henvises til et specifikt, ressourcintensivt undervisningstilbud i en anden kommune end bopælskommunen på grund af manglende kendskab til relevante undervisningstilbud i bopælskommunen, herunder inkluderende tilbud.

Forslaget fjerner desuden en evt. risiko for, at skolekommunens faglige vurdering af barnets faglige behov påvirkes af muligheden for at visitere barnet til et bestemt undervisningstilbud i kommunen. Forslaget vil dermed styrke kommunernes muligheder for en hensigtsmæssig styring og prioritering af indsatsen på specialundervisningsområdet, da vurderingskompetencen placeres hos den kommune, der har det endelige økonomiske ansvar.

b. Det foreslås endvidere, at den særlige befordringsforpligtelse for elever med handicap opretholdes inden for rammerne af det, eleven er visiteret til af bopælskommunen. Det betyder, at disse elever kan få betalt befordring svarende til at kunne blive transporteret hen til det tilbud, eleven er visiteret til af bopælskommunen.

Som udgangspunkt har elever, der benytter sig af det frie skolevalg, ikke ret til kommunalt betalt befordring, selv om de opfylder de normale afstandskriterier. Dog skal bopælskommunen sørge for befordring af elever, der på grund af sygdom eller handicap (invaliditet) kun er i stand til at følge den almindelige undervisning i folkeskolen, hvis eleven befordres til og fra skole. For denne gruppe af elever medfører udnyttelse af det frie skolevalg udgifter til befordring for bopælskommunen.

For at imødekomme denne udfordring foreslås det, at den særlige befordringsforpligtelse for syge og handicappede elever afgrænses til at gælde for elever, der går i skole i bopælskommunen eller som er visiteret til en skole uden for bopælskommunen. Elever, der som led i det frie valg, vælger en skole uden for bopælskommunen har fremover ikke krav på den særlige befordring. I disse tilfælde vil kommunen fremover alene være forpligtet til at dække transporten til det tilbud, som eleven er visiteret til af bopælskommunen eller til distriktsskolen, hvis eleven ikke er visiteret til en anden skole end distriktsskolen. Det betyder, at elever, der opfylder betingelserne for den særlige befordring, kan få betalt befordring svarende til at kunne blive transporteret hen til det tilbud, kommunen har visiteret eleven til eller til distriktsskolen. Udgifter, der rækker herudover, skal eleven selv betale. Elever, der opfylder betingelserne for den særlige befordring, og som går i skole i bopælskommunen vil fortsat have krav på befordring, uanset om de går på distriktsskolen, er visiteret til en anden skole end distriktsskolen eller selv har valg en anden skole end distriktsskolen.

Det vil betyde, at bopælskommunen ikke risikerer store udgifter til befordring for disse elevgrupper, der benytter det frie skolevalg. En gennemførelse af forslaget vil dog kunne vanskeliggøre udnyttelsen af det frie skolevalg for denne gruppe elever, da elever eller forældre dermed vil have udgifter til handicaptransport. Det skal dog ses i lyset af, at forældrene selv vælger at benytte sig af det frie skolevalg.

Serviceovens regler om dækning af merudgiftsydelser ved betydelig nedsat funktionsevne gælder uændret. Disse regler kan eventuelt finde anvendelse på nogle af de handicappede elever, som fremover ikke vil være berettiget til befordring efter folkeskoleloven.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser for stat, regioner og kommuner

Lovforslaget anses samlet set for at være udgiftsneutralt. Det har været en forudsætning for den fritvalgsordning, der blev etableret i 2005, at den samlet set ikke måtte påføre kommunerne merudgifter. Det har imidlertid vist sig, at den nuværende ordning kan indebære risiko for, at bopælskommunen påføres en uforudsigelig merudgift, i forbindelse med at elever vælger specialundervisningstilbud i en nabokommune, idet skolekommunen kan give en elev et mere omfattende tilbud, som bopælskommunen skal betale.

Med forslaget om at skolekommunen ikke kan henvise en elev til et mere vidtgående specialundervisningstilbud end det, bopælskommunen har visiteret eleven til, vil der være større sikkerhed for, at bopælskommunens udgifter ikke utilsigtet forøges i forbindelse med elevers benyttelse af mulighederne for frit valg på specialundervisningsområdet.

Lovforslaget udmønter de specifikke aftalepunkter i kommuneaftalen for 2012, der vedrører fritvalgsordningen for folkeskolens specialundervisning. Med de foreslåede ændringer, der har til hensigt at sikre sammenhæng mellem visiterings- og finansieringsansvar og undgå at lægge et unødigt udgiftspres på bopælskommunen, vil det med større sandsynlighed være muligt at opnå en samlet set udgiftsneutral fritvalgsmodel.

Den foreslåede ændring af reglerne om befordring af syge og handicappede elever, således at bopælskommunen ikke betaler mere end svarende til det tilbud, eleven har været visiteret til i kommunen, vil således reducere risikoen for, at bopælskommunen påføres en merudgift til befordring i forbindelse med elevers valg af tilbud i nabokommune.

Det antages, at der ikke er udgiftsmæssige følger af forslaget om suspension af det frie valg, og da lovforslagets ændringer på specialundervisningsområdet betyder, at der kan opnås en udgiftsneutral fritvalgsordning, skønnes lovforslaget samlet set at være uden økonomiske konsekvenser for kommunerne.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet

Lovforslaget har ingen økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet.

5. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget har ingen administrative konsekvenser for borgeren.

6. Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

7. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

8. Hørte myndigheder og organisationer

Lovforslaget har forud for fremsættelsen været i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

[Børnerådet, Børne- og Kulturchefforeningen, Danmarks Lærerforening, Danmarks Privatskoleforening, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Blindesamfund, Dansk Friskoleforening, Dansk Industri, Dansk Psykolog Forening, Danske Handicaporganisationer, Danske Regioner, Danske Skoleelever, Det Centrale Handicapråd, Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig, Efterskoleforeningen, Forbundet for Pædagoger og Klubfolk (BUPL), Foreningen af Danske Døgninstitutioner, Foreningen af Frie Fagskoler, Foreningen af Frie Ungdoms- og Efterskoler, Foreningen af Katolske Skoler i Danmark, Foreningen for Kristne Friskoler, Frie Kostskolers Fællesråd, Frie Skolers Lærerforening, Institut for Menneskerettigheder, KL, Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen, Landsforeningen af Ungdomsskoleledere (LU), Landsforeningen for Opholdssteder og Skole- og Behandlingstilbud, Landsorganisationen i Danmark, Landssamråd for PPR-chefer, Lilleskolerne, Private Gymnasier og Studenterkurser, Skole og Forældre, Skolelederne, Socialpædagogernes Landsforbund og Ungdomsskolernes Udviklingscenter.]

9. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser /mindreudgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser	Ingen	Ingen

kvenser for stat, kommuner og regioner		
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Økonomiske og administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

Bemærkninger til forslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Det fremgår af bekendtgørelse nr. 885 af 7. juli 2010 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, at beslutning om at iværksætte specialundervisning eller specialpædagogisk bistand efter folkeskolelovens § 20, stk. 2, 1. pkt., træffes af skolens leder eller af kommunalbestyrelsen, hvis eleven skal henvises til specialundervisning i en anden skole i kommunen end distriktsskolen. Har forældrene til et barn, der skal have specialundervisning, valgt en skole uden for bopælskommunen efter reglerne om frit valg i folkeskolelovens § 36, stk. 3, er det skolens leder på denne skole eller skolekommunens kommunalbestyrelse, der træffer beslutning om iværksættelse af specialundervisning.

Det følger samtidig af folkeskolelovens § 49 og bekendtgørelse nr. 672 af 29. juni 2005, at bopælskommunen skal afholde udgifterne til det skoletilbud, som eleven er henvist til.

Det fremgår af den foreslåede bestemmelse i § 12, stk. 3, at hvis forældrene ønsker, at deres barn optages i en skole i en anden kommune end bopælskommunen i medfør af folkeskolelovens § 36, stk. 3, foretages henvisningen til specialundervisning efter pædagogisk-psykologisk rådgivning i bopælskommunen.

Skolekommunen kan ikke foretage henvisning til et mere vidtgående specialundervisningstilbud end det tilbud, som kommunalbestyrelsen eller skolelederen i bopælskommunen har henvist barnet til efter pædagogisk-psykologisk rådgivning i bopælskommunen, jf. folkeskolelovens § 12, stk. 2.

Det præciseres dermed i lovgivningen, at bopælskommunens henvisning af elever med specialundervisningsbehov er bindende for skolekommunen for så vidt angår tilbuddets karakter. Skolekommunen kan dermed ikke optage eleven i et mere vidtgående tilbud, end bopælskommunen allerede har visiteret eleven til. Det betyder fx, at hvis bopælskommunen har visiteret eleven til støttetimer, kan skolekommunen ikke visitere eleven til fx specialklasse eller specialskole. Forslaget indebærer endvidere, at skolekommunen ikke kan sætte sin faglige vurdering i stedet for den vurdering, der er foretaget i bopælskommunen.

Med forslaget vil det desuden være bopælskommunen, der træffer afgørelse om, hvorvidt det tilbud, skolekommunen påtænker at henvise eleven til, er mere vidtgående end det tilbud, eleven er blevet visiteret til i

bopælskommunen. Det vil således være bopælskommunen, der afgør, om et dyrere tilbud i anden kommune er mere vidtgående, end det eleven er visiteret til, og dermed kan afvises.

Forslaget medfører, at en elev ikke kan optages i et specialundervisningstilbud i en anden kommune end bopælskommunen, før der foreligger en henvisning til specialundervisning efter pædagogisk psykologisk rådgivning i bopælskommunen.

Dermed sikres der sammenhæng mellem visiterings- og finansieringsansvar.

Til nr. 2

Som udgangspunkt har elever, der benytter sig af det frie skolevalg, ikke ret til kommunalt betalt befordring, selv om de opfylder de normale afstandskriterier i folkeskolelovens § 26, stk. 1, jf. § 26, stk. 6.

Efter folkeskolelovens § 26, stk. 2, skal bopælskommunen dog sørge for befordring af elever, der på grund af sygdom eller handicap (invaliditet) kun er i stand til at følge den almindelige undervisning i folkeskolen, hvis eleven befordres til og fra skole. Der er ikke for denne gruppe af elever gjort undtagelse for elever, hvis forældre gør brug af det frie skolevalg. Udgifterne til befordring skal derfor afholdes af bopælskommunen, uanset hvilket skoletilbud forældrene har valgt.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 26, stk. 7, 1. pkt., gælder befordringsforpligtelsen efter folkeskolelovens § 26, stk. 2, ikke for elever, som er optaget i en skole i en anden kommune end bopælskommunen i medfør af reglerne om frit skolevalg i folkeskolelovens § 36, stk. 3.

Selvom bopælskommunens betalingsforpligtelse efter § 26, stk. 2, bortfalder ved brug af frit skolevalg uden for bopælskommunen, bortfalder forpligtelsen til at afholde udgifterne til befordring dog ikke helt.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 26, stk. 7, 2. pkt., skal kommunalbestyrelsen fortsat afholde udgifter til befordring svarende til de udgifter, som kommunalbestyrelsen ville være forpligtet til at afholde § 26, stk. 2, hvis eleven benyttede det tilbud, som eleven er visiteret til, eller hvis eleven gik på sin distriktsskole.

Den særlige befordringsforpligtelse for elever med sygdom eller handicap opretholdes dermed inden for rammerne af det, eleven er henvist til af bopælskommunen.

Det vil sige, at hvis eleven er henvist til specialundervisning på distriktsskolen, skal bopælskommunen alene afholde udgifter svarende til udgifterne til befordring fra hjemmet og til distriktsskolen. Er eleven henvist til en anden skole i bopælskommunen end distriktsskolen, skal bopælskommunen afholde udgifter svarende til udgiften til befordring til fra hjemmet til denne anden skole i kommunen.

Til nr. 3

Det følger af folkeskolelovens § 36, stk. 3, 1. pkt., at forældre har krav på, at deres barn optages i en folkeskole efter eget valg i bopælskommunen eller i en anden kommune, under forudsætning af, at det kan ske inden for de rammer, kommunalbestyrelsen i skolekommunen har fastsat i henhold til folkeskolelovens § 40, stk. 2. Det samme gælder efter folkeskolelovens § 36, stk. 3, 2. pkt., hvis forældrene ønsker, at barnet skifter skole under skoleforløbet, herunder til distriktsskolen.

Efter den foreslåede bestemmelse i § 40, stk. 2, nr. 4, træffer kommunalbestyrelsen beslutning om suspension i ganske særlige tilfælde fra reglerne om optagelse i en af kommunens folkeskoler i medfør af § 36, stk. 3.

Kommunalbestyrelsen gives dermed mulighed for at træffe beslutning om, at der i ganske særlige tilfælde kan suspenderes fra det frie skolevalg, jf. folkeskolelovens § 36, stk. 3. Beslutningen herom træffes på et kommunalbestyrelsesmøde i forbindelse med fastsættelse af de mål og rammer for skolernes virksomhed, som kommunalbestyrelsen i øvrigt skal træffe beslutning om i medfør af folkeskolelovens § 40, stk. 2.

Forslaget indebærer, at det er kommunalbestyrelsen, der kan beslutte, om der kan suspenderes fra det frie skolevalg i kommunen. Kommunalbestyrelsen vil herefter kunne delegere stillingtagen vedrørende konkrete klasser eller evt. klassetrin til forvaltningen. I hvilke helt konkrete tilfælde og hvordan suspension nærmere skal finde sted, udmøntes herefter af forvaltningen.

De ganske særlig tilfælde, hvori suspension fra reglerne om frit valg kan finde sted, vedrører helt konkrete problemstillinger på skolerne i helt konkrete klasser. Den foreslåede bestemmelse giver således hjemmel til at kunne afvise elever, der søger optagelse på en af kommunens folkeskoler efter reglerne om frit valg, for at kunne beskytte særligt sårbare klasser af pædagogiske årsager. Kommunalbestyrelsen kan med andre ord give mulighed for, at særligt sårbare klasser eller evt. klassetrin kan "fredes" i en kortere eller længere periode, hvis den finder det hensigtsmæssigt.

Den foreslåede bestemmelse giver ikke adgang til at afvise elever afhængig af den enkelte elevs forudsætninger eller lignende. Der kan ikke opstilles kriterier for optagelsen efter denne bestemmelse. Der vil således ikke kunne foretages suspension fra reglerne om frit valg fx i forhold til elever fra andre kommuner, der ønsker optagelse på en skole i kommunen.

Suspension af fritvalgsreglerne i forhold til konkrete klasser eller evt. klassetrin udmøntes af forvaltningen på baggrund af indstilling fra skolelederen på den pågældende skole.

Suspension kan i det konkrete tilfælde findes nødvendig, fx hvis en klasse allerede har modtaget nye elever samme år, hvis der er særlige grunde til et lavt elevtal i klassen, eller hvis der er meget uro i klassen. Disse forhold kan være særligt problematiske, når der er tale om ensporede skoler eller i øvrigt skoler, hvor der ikke er alternative placeringsmuligheder. Derfor kan der være behov for, at en klasse eller evt. et klassetrin på en skole ikke skal modtage nye elever i en periode.

Suspension vil under alle omstændigheder i de udvalgte konkrete tilfælde skulle begrundes i saglige kriterier, hvorved det bl.a. skal sikres, at der ikke fastsættes mål og rammer for suspensionen, som kan bidrage til ulovlig forskelsbehandling.

Den konkrete suspension af det frie valg skal endvidere løbende tages op til revision for at kunne overholde kravet om saglighed. Det vil typisk indebære, at der skal udarbejdes en plan for, hvilke formål man ønsker at opnå med suspensionen og hvornår.

Som anført sker suspensionen fra det frie valg ikke på baggrund af en vurdering af den enkelte elev, men alene af hensyn til den sårbare klasse. Det betyder ikke, at skoler og forvaltninger ikke skal forholde sig til de elever, der ønsker at skifte skole. Evalueringen af fritvalgsreglerne har således identificeret få men alvorlige problemer forbundet med mange skoleskift (skolezapning) for så vidt angår elever med sociale problemer. Derfor skal problemerne i denne sammenhæng normalt løses ved inddragelse af de sociale myndigheder, og ikke ved afvisning af elever, der søger optagelse på en ny skole.

Skolelederne er allerede forpligtet til at foretage en underretning af de sociale myndigheder i forbindelse med skoleskift, hvis det vurderes at være i strid med barnets tarv. Det fremgår således af servicelovens § 153, at personer, der udøver offentlig tjeneste eller hverv, skal underrette den kommunale forvaltning, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte fx med det formål, at understøtte barnets eller den unges skolegang og sikre kontinuitet i opvæksten, jf. servicelovens § 46, stk. 1.

Til § 2

Med den foreslåede ophævelse af § 2, stk. 3, i lov nr. 335 af 18. maj 2005 om ændring af lov om folkeskolen (Mere frit skolevalg inden for og over kommunegrænser), ophæves revisionsbestemmelsen vedrørende reglerne om frit skolevalg.

Til § 3

Efter den foreslåede bestemmelse i stk. 1 træder loven i kraft den 1. august 2012. Det betyder bl.a., at § 12, stk. 3, gælder ved stillingtagen til fremtidige ændringer i specialundervisningsbehovet for de elever, som efter de gældende regler modtager specialundervisning uden for bopælskommunen.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov*Gældende formulering**Lovforslaget***§ 1**

I folkeskoleloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 998 af 16. august 2010, som ændret ved § 2 i lov nr. 1569 af 21. december 2010, foretages følgende ændringer:

NOTAT

om

Klagesager der har været behandlet i Det Sociale Nævn i perioden 9 november 2011 til 1 marts 2012

Børne – og Fritidsforvaltningen, har i perioden 9. november 2011 til 1. marts 2012 fået behandlet følgende klagesager i Det Social Nævn.:

Børne- og Familieafdelingen

Antal sager	Medhold forvaltning	Medhold borger	Hjemvist til fornyet behandling	Heraf medhold forvaltning	Heraf medhold borger	Mangler svar
9						3
	3 - § 41 merudgifter					
	2 - § 42 tabt arbejdsfortjeneste					
	1 - § 36 klubtilbud					

Skoleafdelingen – specialundervisning m.v.

Antal sager	Medhold forvaltning	Medhold borger	Hjemvist til fornyet behandling	Heraf medhold forvaltning	Heraf medhold borger	Mangler svar
27 (friplads SFO)						1
	19	0	7	6	1 *)	

* Forvaltningen vurderede sagen på ny og bevilgede herefter forældrene delvis friplads, hvilket forældrene accepterede.

Bilag: notat fra 17. november 2011

BORNEUDVALGET
DEN 8.3.2012
SAG NR. 9.4

Ord på ord på ord

Indsigter fra kvalitative interviews med pædagoger og tosprogede forældre i Lyngby - Taarbæk Kommune

Udarbejdet af:

Stud. Cand: scient. soc. Mette Bruun Blauert

I samarbejde med:

Tosprogskonsulent Beata Engels Andersson

Offentlig rapport

FORORD

Denne rapport "Ord på ord på ord" er udarbejdet under projektet "Sprog er en gave – samarbejde med tosprogede forældre til børn i dagtilbud". Projektet afvikles i perioden 1. juni 2011 til 1. juni 2013, og støttes af Social- og Integrationsministeriet. I tillæg til rapporten findes bilagsmapper, der indeholder interviewguide, transskriberinger og output fra en procesorienteret workshop med pædagogisk personale.

Dette er den offentlige og dermed redigerede udgave af rapporten, som i sin fulde udgave kun foreligger som intern rapport. I denne offentlige udgave er navne mm. i højere grad blevet anonymiseret, og de enkeltinterviews, som også er blevet gennemført, findes ikke beskrevet detaljeret her i den offentlige rapport, men indgår kun som en del af sammenfatningen.

Ophavsretten til denne rapport tilhører Lyngby – Taarbæk Kommune. Anvendelse af rapporten må kun ske med respekt af ophavsretten og i overensstemmelse med ophavsretslovens bestemmelser. Uden Lyngby - Taarbæk Kommunes tilladelse må rapporten i dens helhed eller for større deles vedkommende ikke offentliggøres. Ved citater skal kilden angives.

Kontaktperson vedrørende projektet og rapporten:

Tosprogskonsulent Beata Engels Andersson

Lyngby – Taarbæk Kommune

Børne- og Fritidsforvaltningen

Toftebæksvej 12

2800 Kongens Lyngby

Tlf. 45973000

Email: been@ltk.dk

FORORD	2
INDLEDNING	4
KAPITEL 1	5
METODISK TILGANG OG LÆSEVEJLEDNING.....	5
Fokusgruppeinterviewet	5
Det semistruktureret interview	6
Muligheder og begrænsninger med kvalitative interviews	7
En beskrivende analyse.....	8
KAPITEL 2	9
BESKRIVENDE ANALYSE.....	9
Analysen af fokusgruppeinterviewene	9
Børnehus 1	9
Børnehus 2	15
Børnehus 3	22
Børnehus 4	27
KAPITEL 3	33
SAMMENFATNING	33
Beskrivelse af deltagerne	33
Forestillinger om et godt børneliv	33
Sprog i hjemmet.....	36
Dagtilbud og formål	37
Sprog i dagtilbuddet.....	37
Information, inddragelse og forældresamarbejde.....	38
IDEKATALOG	39
LITTERATURLISTE	42

INDLEDNING

I Lyngby – Taarbæk Kommune er det besluttet, at der skal opnås større viden om og indsigt i tosprogede børns sproglige udvikling i hjemmet og i dagtilbuddet gennem kvalitative interviews med det pædagogiske personale og tosprogede forældre. Dette med henblik på, gennem indsigt i de forskellige sproglige miljøer, at styrke tosprogede børns sproglige udvikling i dagtilbuddet såvel som i hjemmet og udvikle nye samarbejdsformer mellem det pædagogiske personale og tosprogede forældre. Projektet hedder *”Sprog er en gave – samarbejde med tosprogede forældre i dagtilbud”*. Det er et særligt mål at give de tosprogede forældre nogle råd til handlemuligheder (værktøjer), der skal udvikles på baggrund af de udfordringer, forældrene selv giver udtryk for, og dermed ud fra et ide om at forældrene vil føle et større ejerskab til de konkrete værktøjer, der udvikles. Samme mål gør sig gældende for det pædagogiske personale. For det pædagogiske personale er det også et særligt formål at styrke deres refleksion over og syn på eget sprogmiljø, herunder kommunikation med tosprogede børn og forældre. Projektet skal endelig danne baggrund for udvikling af en model for en fælles målsætning for og indhold i det nye samarbejde om sprog mellem dagtilbudspersonale og tosprogede forældre i kommunen.

Denne rapport indeholder en beskrivende analyse af de resultater, som er opnået gennem 8 fokusgruppeinterviews med henholdsvis grupper af pædagogisk personale og tosprogede forældre og gennem 4 enkeltinterviews med tosprogede forældre. Interviewene er foretaget i 4 udvalgte dagtilbud i Lyngby – Taarbæk Kommune, og udgør et delmål i henhold til ovenstående beskrivelse af projektets overordnede målsætning. Rapportens indhold skal fungere som input til det videre arbejde med at udvikle nye værktøjer og dialogformer. Rapporten er opbygget i 3 kapitler. Indledende kapitel indeholder en uddybning af de anvendte kvalitative metoder: fokusgruppeinterviewet og det semistrukturerede interview. Kapitlet vil også indeholde en konkretisering af analysens opbygning. Kapitel 2 udgør den beskrivende analyse af dels de 8 fokusgruppeinterviews inddelt efter de fire dagtilbud, hvor fokusgruppeinterviewene er blevet gennemført, og dels en beskrivende analyse af de 4 enkeltinterviews med tosprogede forældre, som repræsenterer hver af de fire medvirkende dagtilbud. Endeligt indeholder kapitel 3 en sammenfatning af analysens resultater på tværs af de 4 medvirkende dagtilbud (konklusion). Rapporten afsluttes med en perspektivering, hvor der peges fremad i form af en række anbefalinger til fokusområder for det videre arbejde med at udvikle nye metoder, værktøjer og dialogformer (idekatalog).

KAPITEL 1

METODISK TILGANG OG LÆSEVEJLEDNING

Før analysen af interviewmaterialet er det væsentligt først at opholde sig ved en redegørelse for de kvalitative metoder, som er blevet anvendt til at opnå indsigt i og viden om tosprogede forældres og det pædagogiske personales viden om og holdning til tosprogede børns sproglige udvikling i dagtilbuddet og i hjemmet. Følgende kapitel indeholder derfor en uddybning af fokusgruppeinterviewet som metode og dets muligheder og begrænsninger. Og på samme måde bliver det uddybet i forhold til enkeltinterviewet, som også går under betegnelsen det semistrukturerede interview¹ Endelig præciseres det, hvad det vil sige at foretage en beskrivende analyse, og hvordan det bliver grebet konkret an i denne rapport.

Fokusgruppeinterviewet

"Fokusgrupper kan (...) forstås som en forskningsmetode, hvor data produceres via gruppeinteraktion omkring et emne, som forskeren har bestemt."

(Halkier 2002:11)

Fokusgruppeinterviewet er en kvalitativ metode, der har til formål at belyse et bestemt emne eller problemfelt på en grundig og nuanceret måde. Det særlige ved et fokusgruppeinterview er, at flere deltagere bliver interviewet sammen, hvor interviewerens rolle er at styre slagets gang. Fokusgruppeinterviewet er særligt velegnet til at tilegne sig viden om de betydningsdannelser i hverdagen, som sjældent fremtræder eksplicit, idet kendskabet ofte udgør en selvfølgelighed. En del viden om indhold, formål, holdninger og forventninger til tosprogede børns sproglige udvikling figurerer ofte som tavs viden i forældre og pædagogers praktiske bevidsthed, og derfor italesættes det sjældent. Med fokusgruppeinterviewet bliver det muligt *"at tvinge hinanden til at være diskursivt eksplicite i deres forhandlinger med hinanden."* (Halkier 2002:13). Derfor synes denne interviewform, gennem deltagernes refleksion, at kunne bringe flere forskelle og ligheder i spil, idet formen muliggør, at forældrene og det pædagogiske personale kan reagere på hinandens opfattelser og udsagn. Endvidere er fokusgruppeinterviewet også velegnet i denne sammenhæng, fordi det ikke, som det enkelte interview, kan

---

¹ Denne offentlige rapport indeholder ikke en beskrivende analyse af enkeltinterviewene, men indsigterne fra interviewene indgår som en del af sammenfatningen. Derfor bringes der alligevel, i dette afsnit, en mindre redegørelse for det semistrukturerede interview som metode, til trods for at rapporten ikke indeholder en længere beskrivende analyse af disse interviews.

risikere at virke som en et forhør, når ønsket er at indhente viden om, hvad forældrene og det pædagogiske personale ved om og gør i forhold til sproglig udvikling. Formen gør, at det er nemmere at skabe en ramme for samtale, hvor deltagerne har mulighed for at støtte sig op af hinanden. Efter fokusgruppeinterviewene udvælges 4 forældre(par) til enkeltinterviews, hvor forventningen er, at forældrene har erfaret, at interviewet ikke er et forhør eller en kontrol af deres handlinger i forhold til deres børns sproglige udvikling. Fokusgruppeinterviewene er gennemført på baggrund af en interviewguide, der sikrer, at der indsamles viden indenfor de temaer, der er relevante for det videre arbejde. Interviewguiden er blevet udarbejdet på baggrund af et møde med projektleder Beata Engels Andersson, der har bidraget med inputs til, hvilke emner, fokusgruppeinterviewet skulle dreje sig om. De overordnede emner er:

- Forestillinger om et godt børneliv
- Viden om sproglig udvikling i hjemmet
- Viden om institutionskonceptet og formål
- Sproglig udvikling i dagtilbuddet
- Forventninger til Inddragelse, information og forældresamarbejde

Disse emner har både været omdrejende for fokusgruppeinterviewene med det pædagogiske personale og for fokusgruppeinterviewene med de tosprogede forældre, men hvor formen og de enkelte spørgsmål har varieret (se "Bilagsmappe – Transskriberinger", hvor interviewguiderne bliver præsenteret).

Det semistruktureret interview

De enkeltinterview, som er gennemført, tager udgangspunkt i den semistrukturerede interviewmetode:

"(...) et interview, der har til formål at indhente beskrivelser af den interviewedes livsverden med henblik på at fortolke betydningen af de beskrevne fænomener."

(Kvale 1997:19)

Metoden er god til at indfange tosprogede forældres praksisoplevelser af arbejdet med deres børns sproglig udvikling blandt tosprogede forældre. Det *semistrukturerede* henviser til interviewets form, der skal få interviewpersonerne til at svare så frit som muligt og få dem til at fortælle de historier i relation til deres børns sproglige udvikling, de selv finder relevante og vigtige. Interviewet er således struktureret en smule, idet den detaljerede viden, som vi søger, afgrænses omkring et bestemt emne – "Sprog er en gave – samarbejde med tosprogede forældre til børn i dagtilbud", men som ikke struktureres i en sådan grad, at

inddragelse og udforskning af nye temaer, i relation til emnet, ikke udelukkes (Kristensen 2007:282f). De overordnede emner er:

- Livsfortælling med fokus på baggrund for at bosætte sig i Danmark
- Sprog i hjemmet
- Sprog i dagtilbuddet
- Erfaringer med deres børns skolestart
- Forældresamarbejde og ønsker til specifikke værktøjer

I enkeltinterviewene har flere af de overordnede temaer været de samme som i fokusgruppeinterviewene, men i disse interview har der været større fokus på mere specifikt at få identificeret, i hvilke sammenhænge, der er brug for at hjælpe med materialer/værktøjer og hvilken type materialer og værktøjer, der vil være mest relevante at udforme for, at forældrene føler ejerskab.

Muligheder og begrænsninger med kvalitative interviews

Det er kendetegnende for kvalitative metoder, at de fokuserer på indsigt i og forståelse af det emne, der undersøges. Der opnås en dybdegående forståelse, og der undersøges *hvad* og *hvorfor*. Med en kvalitativ undersøgelse er det ikke, i traditionel forstand, muligt at generalisere, men det giver et indblik i den kompleksitet, som tosprogede børns sproglige udvikling udgør. Det er derfor velegnet som inspiration til udvikling af nye værktøjer og dialogformer, men resultaterne kan ikke bruges til at sige noget om, hvordan alle tosprogede forældre eller pædagogisk personale generelt tænker, føler og handler. Faren ved denne type undersøgelse er, at man måske ikke får de mere ressourcetsvage forældre med. Det kan måske være tilfældet med gældende undersøgelse. Men gennem de ressourcestærke forældre, som er blevet interviewet, er der alligevel blevet indfanget en masse bud på, hvad der kendetegner de mindre ressourcestærke tosprogede forældre, og hvad der måske skal til for at skabe et bedre forældresamarbejde med de forældre og hvilke typer værktøjer, der måske kan hjælpe denne gruppe af forældre. Endeligt skal det fremhæves, at fokusgruppeinterviewet ikke kun skal ses som en god metode til at indhente viden om tosprogede forældres og det pædagogiske personales forståelser, meninger og holdninger til sproglig udvikling. Det har også vist sig, at alle forældre og personale har været meget glade for, at kommunen vil tage sig tid til at høre, hvad de tænker. Fokusgruppeinterviewet har vist sig at være en rigtig god måde at imødekomme tosprogede forældre og synliggøre for dem, at deres meninger og tanker har værdi. På samme måde har de fleste deltagende pædagoger også givet udtryk for, at det har været brugbart for dem at deltage i den forstand, at fokusgruppeinterviewet har fungeret som et rum, hvor refleksion over egen

praksis og hverdag har været mulig gennem specifikke styrede spørgsmål og ved at blive udfordret i den vanetænkning, der ofte opstår i et hverdagsarbejdsliv. Og dermed er et af delmålene for projektet "Sprog er en gave – samarbejde med tosprogede forældre" allerede opnået, og et af de mål, som ikke nødvendigvis bliver så eksplícit i følgende analyse, da analysen mere fokuserer på de aspekter, der kan fungerer som indsigter til det videre arbejde med udvikling af værktøjer og forældresamarbejdet.

En beskrivende analyse

Formålet med den beskrivende analyse af den viden, der er genereret fra fokusgruppinterviewene og enkeltinterviewene, er at skabe et solidt fundament for udvikling af nye metoder og værktøjer, der tager udgangspunkt i dels de tosprogede forældres egne forståelser og det pædagogiske personales forståelser. Det er derfor sigtet med analysen at være så tro mod de interviewedes udsagn som muligt. Analysen er derfor beskrivende og ikke fortolkende. Analysen sigter at være tro mod beskrivelserne af deres livsverden. Forældrenes og pædagogerne oplevelser betragtes som sande, og det er disse oplevelser, som danner baggrund for deres sociale handlinger. Interviewene bliver således komprimeret og kondenseret på en måde, så de stadig bevarer den mening, som de interviewede har lagt i deres udsagn².

---

² Det pædagogiske personale blev inviteret til en procesorienteret og idegenererende workshop, hvor de, på baggrund af rapportens beskrivende analyse, skulle hjælpes i gang med endnu en refleksionsproces, hvor de blev inviteret til at være medskabere af de værktøjer og metoder, som senere skal integreres i dagtilbuddene. Dette er en måde at sikre ejerskab, og således bliver pædagogerne, som eksperter, inddraget i den fortolkende del af analysen, som bliver foretaget på baggrund af rapportens beskrivende analyse.

KAPITEL 2

BESKRIVENDE ANALYSE

Følgende kapitel indeholder en beskrivende analyse af dels fokusgruppeinterviewene med tosprogede forældre og pædagoger og dels en beskrivende analyse af enkeltinterviewene med 4 tosprogede forældre(par). Det samlede analysekapitel vil lede til næste kapitels sammenfatning og idekatalog. Analysen af fokusgruppeinterviewene er struktureret således, at for hvert deltagende dagtilbud beskrives resultaterne for henholdsvis fokusgruppeinterviewet med tosprogede forældre og det pædagogiske personale i henhold til de førnævnte overordnede emner. Herefter følger en samlet beskrivende analyse af de fire enkeltinterview med tosprogede forældre. Mange af de samme ting vil gå igen i de enkelte analyseafsnit for hvert dagtilbud, hvorfor det ikke nødvendigvis, for alle, vil være nødvendigt at læse alle beskrivelser men blot de afsnit, som handler om det enkelte dagtilbud. Herigennem kan der opnås en detaljeret viden om, hvad der helt specifikt var omdrejende for interviewene i det enkelte dagtilbud. Men det anbefales også at skue til de andre beskrivelser, da der helt sikkert vil kunne hentes noget inspiration til arbejdet med sproglig udvikling. I næste kapitel sammenfattes resultaterne, hvor både de mere generelle tendenser og de mere enkeltstående tendenser trækkes frem på tværs af alle interviewene.

Analysen af fokusgruppeinterviewene

Børnehus 1

I børnehus 1 deltog 11 forældre i et fokusgruppeinterview og to pædagoger i et andet. I interviewet med forældre var to tolke tilstede. Forældrene kommer fra en række forskellige lande, som eksempelvis en række forskellige arabiske lande, afrikanske lande og østeuropæiske lande. Ingen af forældrene er født i Danmark og størstedelen af forældrene er først kommet til Danmark i deres voksne liv – enten på grund af arbejde eller for at blive gift her. De fleste forældre har arbejde eller betegner sig selv om hjemmegående husmødre. En større andel af forældrene har også taget en uddannelse. I fokusgruppeinterviewet med pædagoger deltager to kvinder, som begge er relativt nye i faget.

Forestillinger om et godt børneliv

Indledende bliver deltagerne spurgt om, hvad de mener, er vigtigt for et barn fra 3 år og til skolestart. Mange af de samme ting går igen blandt forældre og pædagoger. Omsorg, tryghed, opmærksomhed, kærlighed, respekt og anerkendelse er bare nogle af de ord, deltagerne fremhæver. Hertil påpeger flere forældre og pædagoger, at disse aspekter er afgørende for, at børn kan lære og udvikle sig, hvilket er et

andet vigtigt element for et godt børneliv. De arabisktalende forældre forklarer, hvordan de forstår opmærksom, omsorg, sprog, tryghed og integration som fem sider af samme sag – at skabe et godt børneliv: *”For det første, hvis barnet får opmærksomhed og omsorg, så får barnet tryghed, og når barnet får tryghed og omsorg og opmærksomhed, så lærer barnet sprog, og til sidst bliver barnet integreret i det danske samfund”*. De russiske forældre påpeger, det er vigtigt for børn, at de altid har nogen at kommunikere med som eksempelvis venner, familie og legekammerater. De russiske forældre har boet få år i Danmark, og det ene par har haft et barn med fra Rusland. Det bliver derfor særligt vigtigt for dem, fordi de har haft oplevelser med, at deres barn ikke har kunne kommunikere med pædagogerne, eller ikke har kunne forstå tegnefilmene i fjernsynet. Også mange af de andre forældre fremhæver det at kunne kommunikere, og det er særligt det danske sprog, som er vigtigt i første omgang. Herom forklarer en forælder hvorfor: *”Han skal være sammen med danskerne, så han skal føle sig mere som dansk end der, hvor han kommer fra”*. I interviewet med pædagogerne bliver flere ord brugt til at beskrive, hvad der er vigtigt for et godt børneliv. Problemløsning, konfliktløsning, at udvikle et selvværd og empatiske evner, som handler om *”at lære noget af at være sammen med andre. At have fokus på, at man er en del af sin egen kultur, men også et væld af andre kulturer*. Pædagogerne forestiller sig i øvrigt, at tosprogede forældre særligt ligger vægt på deres egen kultur i disse år af opdragelsen, og fortæller om, at nogle forældre først, når deres børn kommer i dagtilbud som 3-4årige, får øjnene op for, at de skal indordne sig i forhold til andre kulturer. Når nogle tosprogede forældre vælger at lade deres børn være hjemme længere, mener pædagogerne, at børnene bliver mindre selvhjulpne, og det bliver derfor også tydeligt, at i nogle kulturer (eksempelvis arabiske kulturer) har de en anden forståelse af selvstændighed. Deltagerne bliver også spurgt om, hvad de synes, er særligt udfordrende ved at skulle opdrage et barn i en anden kultur/land end det, de selv kommer fra. Flere forældre ser det som en stor udfordring at skulle navigere i forhold til to forskellige kulturer. Hos nogle bliver det eksemplificeret i forhold til, at det kan være svært at forklare sine børn, hvorfor der er ting, som de ikke må, når andre etnisk danske børn gerne må. Andre eksemplificerer det i forhold til et krydspres mellem bedsteforældrenes forventninger til at opdrage i henhold til hjemlandets kultur og syn på børneopdragelse i forhold til selv gerne at ville opdrage mere i henhold til den danske kultur og dermed syn på børneopdragelse. De russisk talende forældre påpeger sprog som en svær men også positiv udfordring. Børnene får gode sprogkunderskaber, som bliver anvendelige i fremtiden, men det er svært, når pædagogerne eksempelvis ikke forstår, hvad deres barn siger. Flere forældre udtrykker det også som en stor udfordring, at der er stor geografisk afstand til resten af familien, og oplever derfor, at de savner den støtte, familien kunne have udgjort. Pædagogerne forestiller sig, at det kan være udfordrende for tosprogede forældre at skulle navigere i en ny kultur og dets uskrevne regler, forventninger (eks.

bestemte mødetider). Et eksempel er, at det kan være svært for nogle forældre at give pædagogerne ansvar for sit barn, når man eksempelvis ikke er tryk ved legepladsen forfatning, som en pædagog her uddyber: *"Og det kan jeg sagtens sætte mig ind i. Hvis man har den oplevelse som forældre, hvordan kan man så sende sit barn af sted, hvis man synes, det er uforsvarligt og farligt."*

Sprog i hjemmet

Forældrene bliver bedt om at fortælle, hvilke tanker de gør sig om, hvornår deres børn skal lære sprog og på hvilken måde. Nogle forældre har mange sprog i spil, fordi de måske begge taler 3 sprog eller fordi, hver forælder har sit eget sprog, og derudover har de sammen et fælles sprog. De fleste fortæller, at de gerne vil have, at deres børn lærer både dansk og deres eget modersmål. Derfor er det gennemgående, at alle forældre snakker på deres modersmål til børnene derhjemme. En arabisk mor fortæller, at hun snakker mest arabisk derhjemme, fordi *"det er ligesom, jeg har sagt, at børnene kommunikerer på dansk faktisk. Så det er det arabiske sprog, man skal fokusere på, ellers glemmer de det."* En enkelt forælder fortæller, at hun ikke kan lide at snakke på dansk til sine børn, fordi hun ikke er god nok til at udtale ordene rigtigt. Alle forældre, på nær én, fortæller endvidere, at deres børn næsten konsekvent snakker dansk. Men børnene forstår godt, hvad deres forældre siger, når de snakker deres modersmål. De fleste forældre fortæller historier eller synger for deres børn, og det bliver i de fleste tilfælde gjort på både dansk og deres modersmål, mens fjernsyn, for det meste, bliver konsumeret på dansk. En far siger, at *"det er virkelig essentielt at få nogle gode råd og vejledning med ens barns sprog. Fordi jeg må nok blankt erkende (...), at så har alle skide travlt i hverdagen. Man kommer sent hjem om aftenen, og du spørger, om vi synger med vores børn. Jeg synger sgu aldrig med vores søn, fordi det har vi ikke tid til simpelthen. (...) nogle værktøjer og sige, det er virkelig det her, der batter noget."* I den forbindelse synes alle deltagerne, at det er en god ide, hvis de kan få ideer til rim og remser, og en kvindelig deltager forslår, at der kunne laves en cd. Når pædagogerne bliver spurgt til, hvordan de tænker, at tosprogede forældre forholder sig til, at deres børn skal lære flere sprog, mener de, at det meget handler om, at sprog bliver stimuleret gennem det sociale liv, og derfor er det meget forskelligt, hvilken kultur børnene ellers er en del af udover den danske. De oplever, at mange forældre, når de kan se, at det er svært for deres børn at lære dansk, forsøger at støtte op så godt som muligt – eksempelvis ved at låne lyd-bøger. De har en opfattelse af, at nogle kulturer, som eksempelvis russisk og albansk kultur, virkelig forsøger at støtte op om udviklingen af det danske sprog til trods for, de måske ikke selv er så stærke i det danske. Omvendt oplever de en tendens til, at forældre fra arabiske kulturer, måske i højere grad, fokuserer på *"deres eget sprog"*. Pædagogerne oplever også en tendens til, at de især vægter deres modersmål højt i forhold til deres pigebørn: *"Det kan faktisk – er vores ide – være et mål i sig selv, at de her børn ikke skal socialiseres for meget."* Pædagogerne tror ikke, der bliver læst meget i

tosprogedes hjem men, at det mere er gennem det sociale liv, at børnenes sprog udvikles: *De kender hinanden. Og man kan se det, når de møder hinanden her og andre steder, så har de et kendskab til hinanden. De har et liv sammen, som er stærkt. Det er der også nogle gode ting i faktisk. Det skal man huske.* Børnene er også ofte oppe til senere om aftenen, og derfor bliver godnathistorier nok ikke anvendt i særlig stort omfang. Men pædagogerne vil ellers helst ikke sige for meget om dette emne, fordi de synes, det mere bliver til gætterier end egentlig viden om de faktiske forhold.

Dagtilbud og formål

Til spørgsmålet om hvad deltagerne synes, formålet er med et dagtilbud, går flere af de samme ting igen både blandt forældre og pædagoger. Først og fremmest siger alle, at det er et sted, hvor børn bliver passet, mens forældrene er på arbejde. Men dertil kommer, at alle ser andre vigtige formål. Det er også et sted, hvor børn kan udvikle og udtrykke sig – en *"livets skole"*, forberedes til skolestart, opleve en verden udenfor hjemmet, være i et miljø med andre børn, socialiseres, få kendskab til andre kulturer og vaner, lære det danske sprog og lære at aflæse andre menneskers grænser. Pædagogerne fremhæver endvidere, at det er et vigtigt formål at skabe en forbindelse mellem livet i børnehaven og familielivet, som er to sfærer, der kan forskellige ting: *"Vi er jo sat sammen i et hold af pædagoger, som har nogle kompetencer, som jo rækker ud over det børneliv, man har derhjemme med sine forældre. Så derfor skal vi have dem i spil i forhold til de her børn"*. Forældrene bliver spurgt om, hvorfor de netop har valgt dette dagtilbud, og de fleste begrundet deres valg med beliggenheden i forhold til hjem. De russiske forældre begrundet deres valg med børnehusets internationale miljø - forældrene bliver hørt, og pædagogerne tager sig tid til at forklare tosprogede forældre, så de forstår det. En anden familie forstår det i øvrigt sådan, at de, i børnehus 1, bruger mere tid på sproglig udvikling end andre steder. Pædagogerne bliver også spurgt om, hvad det tror, har betydning for forældrenes valg. Pædagogerne tror, at mange finder *"vores italienske pædagogik"* interessant. Det handler meget kort om at dyrke det, som barnet har/kan, og som motiverer, hvorfor processen bliver vigtigt og produktet mindre vigtigt. Ingen af forældrene nævner dog, på noget tidspunkt under interviewet, et kendskab til en særlig pædagogisk tilgang.

Sprog i dagtilbuddet

Forældrene bliver spurgt om hvilke aktiviteter i dagtilbuddet, der er med til at udvikle børns sprog. Forskellige aktiviteter bliver nævnt: pædagogerne bruger tid på at snakke med børnene – for eksempel om, hvad de har lavet i weekenden. Flere nævner også nogle særlige aktiviteter, hvor børnene bliver delt ind i mindre grupper tirsdag og torsdag. Forældrene mener også, at pædagogerne gør meget ud af at læse bøger, og fokuserer på mundmotoriske øvelser. En arabisk mor mener ikke, pædagogerne bruger nok tid på at snakke med børnene, og synes det har ændret sig til det værre i forhold til, da hendes ældste datter gik i

dagtilbud. De bliver også spurgt til, om pædagogerne inddrager deres kulturer eller traditioner i hverdagen, og det synes de fleste ikke at kende noget til. En russisk forælder fortæller som den eneste, at de er blevet spurgt ind til, hvilke traditioner, der, for dem, er vigtige i forbindelse med nytår. Alle virker positive omkring, at deres traditioner kunne inddrages mere. De fleste forældre er i øvrigt ret overbeviste om, at børnene ikke snakker deres modersmål i dagtilbuddet med den begrundelse, at ingen ville kunne forstå dem. Men en arabisk mor til tvillinger fortæller, at hun har oplevet problemer med, at hendes tvillinger talte arabisk indbyrdes, og derfor er de blevet opdelt, hvilket hun er glad for. Forældrene har blandede holdninger til, om det kunne være en god ting, hvis deres børn talte deres modersmål med andre børn med samme sprog i børnehuset. Nogen synes, de skal koncentrere sig om det danske sprog, mens andre tænker, at det kunne være godt, fordi deres børn ikke rigtig kan komme i gang med at tale forældrenes modersmål, hvilket er til stor frustration for forældrene. Pædagogerne nævner en række særlige aktiviteter, men indleder med at sige, at arbejdet med at udvikle sprog, ligger i alt i hverdagen med børnene: *"At du udvikler dit sprog, så udvikler du jo også rigtig mange andre kompetencer"*. Tingene hænger sammen, og det bliver nemmere at indgå i det sociale fællesskab, når børnene har sproget med sig. Pædagogerne lægger i dette arbejde vægt på fordybelse og gentagelser, og sætter od på alting. Det betyder, at de for eksempel gentager de samme lege, sanglege, eventyr, hverdagsfortællinger, personlige fortællinger og gør brug af en sommeræske, som er børnenes personlige æske. I forhold til tosprogede tænker pædagogerne over, at de måske skal gentage ord og sætninger lidt oftere. Når pædagogerne bliver spurgt, om børnene taler deres modersmål med andre børn med samme modersmål, fortæller de, at det gør de arabiske børn på legepladsen, modsat hvad forældrene selv tænker, da de blev spurgt. Pædagogerne mener, det er et svært spørgsmål, hvorvidt børnene må tale deres modersmål i børnehaven. Gennem interviewet bliver pædagogerne mere og mere overbeviste om, at det er et spørgsmål, de må tage op på et personalemøde, fordi det har behov for lidt fordybelse: *"Det er jo også lidt i forhold til de andre børn. Jamen føler de så, at de ikke kan være med i den gruppe. Så det er en diskussion, man skal tage og sætte fordele og ulemper op mod hinanden."* Forbereder I børnene på, at de skal i skole senere? *"Jeg vil sige sammenlignet med andre børnehaver, (...) så er de ret godt rustet de børn, der kommer ud her, vil jeg mene."* Pædagogerne nævner ikke umiddelbart en tosprogs pædagog, før jeg spørger direkte ind til det. De fortæller, at hun laver særlige aktiviteter med børnene, og de sammenarbejder også med hende ved særlige projekter eller temauger. Tosprogs pædagogen kommer også og giver dem råd, som de er glade for, og de ser en stor fordel i hendes særlige viden på området, hvilket også kommer til udtryk ved, at hun er god til at minde pædagogerne på stuerne om særlige traditioner, som det er en god ide at være opmærksom på. Forældrene bliver endeligt spurgt, om de har nogle ideer til, hvordan det kan blive endnu bedre i dagtilbuddets arbejde med deres

børns sproglige udvikling, og forældrene har mange ideer. Gruppen med russiske forældre foreslår ture til andre institutioner og til museer, hvor de oplever en masse nye ting, de kan sætte ord på. De ønsker også, at der skal være mere koncentration omkring sanglege, så de faktisk forstår, hvad de synger. Her mener de, der mangler lidt mere opmærksomhed. Endeligt foreslår de også temaundervisning, som de allerede har i dagtilbuddet omkring traditioner, helligdage og årstider. Den arabiske gruppe ser gerne, at de får mere undervisning i dansk, og nævner et tilbud fra kommunen, som mange ikke kender til. Pædagogerne skal også tale noget mere med børnene, især hvis de er lidt generte. Gruppen med dansktalende forældre mener, det er meget vigtigt, at pædagogerne har øje for, at børnene ikke isolerer sig, og det er vigtigt, at forældrene får af vide, hvor børnene rent sprogligt befinder sig, så forældrene også ved, hvor de skal sætte ind derhjemme for at være med til at udvikle sproget. De ønsker også, at der kunne være mere tid til det enkelte barn med sproglæren. Og forældrene ønsker også nogle værktøjer, de kan bruge derhjemme, fordi de er nervøse for, om de lærer børnene det forkerte, når de ikke selv er stærkere i det danske. En forælder nævner nogle interaktive indlæringsprogrammer. På sammen måde bliver pædagogerne også spurgt om, hvad der kan gøres for at gøre arbejdet med tosprogedes sprogudvikling bedre. Her kommer de arabisktalende børn legepladsen på banen, som et eksempel på, at det kan være en god ide at sætte selve emnet om sproglig udvikling for tosprogede børn på dagsorden til en række personalemøder, hvor der løbende bliver taget pulsen på de problemstillinger, der løbende opstår. De tænker også på, at man kunne trække mere på Anita, fordi hun har specialviden og en erfaring indenfor området: *"Ja det er rigtig rart at have en – hvis vi kan kalde det en ekspert på området – som er rigtig god til at dele ud af sine erfaringer, og hvad der ville være godt."* Endeligt ønsker de at inddrage andre kulturforståelser og traditioner mere, som en måde at få tosprogede forældre og børn til at føle sig mere set.

Inddragelse, information og forældresamarbejde

Forældrene fortæller alle, at de snakker med pædagogerne i dagligdagen i forbindelse med aflevering og afhentning - også om sproglig udvikling. De får en opdatering, hvis der er sproglige fremskridt. Alle har også oplevet af få et råd, og det kan de godt lide. De bliver også spurgt, om de føler der er noget information, de føler, de går glip af. Mange fortæller, at de er lidt i tvivl om, det er dem, der skal komme til for eksempel tosprogs-pædagogen, eller om hun sørger for at opdatere dem. Andre fortæller, at de altid bare spørger, og så kan de altid få tingene gentaget. De fleste kender også til sommerkassen. I begge fokusgrupper bliver der rejst en problemstilling omkring, hvornår barnet starter i dagtilbud. Fra pædagogernes bliver det påpeget, at det ville gøre det nemmere, hvis forældrene lod deres barn starte tidligere blandt andet i forhold til sprogudvikling, og fordi barnet og familien gennem institutionsmiljøet får adgang og kendskab til den danske kultur, normer og værdier. Et par forældre fortæller, at de, set i bakspejlet, skulle have sendt deres

barn af sted tidligere netop af ovenstående grunde: *"han skulle være startet lidt tidligere i vuggestue. Det har vi fortrudt nu. Det var lidt for sent."* Pædagogerne kommer flere gange i interviewet omkring det, at de er bange for, at ikke alle tosprogede forældre får informationen leveret rigtigt. I det hele taget ses kommunikationen som den største udfordring: *"Der er rigtig mange ting, som de ikke ved i hverdagen. Man skriver det i bogen, man siger det til dem. men har de nu forstået det, der bliver sagt? Hvis de fortsat kommer 5 minutter over mødetid eller midt i en samling – hvad så?"* De har derfor eksempelvis haft et særligt personalemøde for denne gruppe af forældre, hvor der har været tolke: *"fordi der var nogle forældre, der havde mulighed for at give udtryk for deres egne tanker omkring det her. Jamen er det nu det rigtige, jeg gør, når jeg vælger at tale med mit barn på engelsk og samtidig skal de jo også lære dansk."* De tager i øvrigt altid konsekvent tolke med til individuelle forældresamtaler. At skulle informere til tosprogede ser pædagogerne som en kæmpe udfordring. Nuancerne forsvinder: *"jeg fik jo et wake up call ved, at vores iranske mor kom og spurgte – taler han dansk? Ja det gør han. For det gør han slet ikke derhjemme. Og der kunne jeg godt se, at det har man da slet ikke fået informeret om, for det er da klart, at det er de da interesseret i."* Pædagogen tænker, at hun måske også selv skal være mindre forbeholden overfor at snakke engelsk med forældrene, bare fordi hun ikke synes, hun er så god til det. De fortæller også, at dette projekt allerede har skabt en større bevidsthed og sat en refleksionsproces i gang, der eksempelvis har udmøntet sig i, at beskeder bliver oversat til flere sprog. Pædagogerne kommer nu i tvivl om, hvor vidt forældrene overhovedet har forstået meningen med eksempelvis sommerkufferten, og at det nok alligevel ikke er den særlige pædagogiske linje, der tiltrækker tosprogede forældre, men nærmere beliggenhed og anbefalinger, hvorfor man måske også her skulle tænke over at få kommunikeret budskabet bedre – oversætte folderen eksempelvis.

Børnehus 2

I børnehus 2 blev ti forældre interviewet og fire pædagoger interviewet. Forældrene kommer fra mange forskellige steder i verden: Libanon, Holland, Namibia, Iran, Irak, Usbekistan, USA, Afghanistan og Cameroun. Med undtagelse af et par stykker har alle arbejde, og flere af dem er også kommet til Danmark på grund af et specifikt job. De fleste af forældrene er kommet hertil som voksne med undtagelse af en enkelt kvinde som er født og opvokset i Danmark. Af de fire pædagoger, som deltager i fokusgruppen, har tre af dem mange års erfaring med arbejdet som pædagog, og flere af dem har også arbejdet en del år i børnehus 2.

Forestillinger om et godt børneliv

Forældrene bliver bedt om, i grupper, at snakke om, hvad de synes, er vigtigt for et godt børneliv fra 3 år til skolestart. Forældrene er enige om de ting, de kommer frem til: børn skal opleve tryghed hjemme og i børnehaven, lære dansk og modersmål, have lov at være børn og lege, lære om respekt og respektere forældre og pædagoger. Pædagogerne fremhæver følgende ting: at blive holdt af og elsket, blive accepteret og respekteret for dem, de er, have mulighed for at udvikle sig, glæde sig til at komme i børnehaven, have venner, føle de kan noget og føle de kan noget i forhold til fællesskabet. Anerkendelse er helt centralt og det kan være *"en simpel ting. Når barnet møder om morgenen, og har fået en ny trøje eller nye hjemmesko, så sige ej, hvor godt. Altså bare sådan en lille ting."* Det er også vigtigt, *"at man giver sig tid til at lytte til, hvad de siger, og man er lidt nysgerrig på, hvad det er, de gerne vil fortælle en."* Forældrene bliver spurgt, hvad de synes, er udfordrende ved at skulle opdrage sine børn i et andet land end det, de selv kommer fra. Det er særligt udfordrende at skulle lære sine børn to sprog – modersmål og det danske sprog, som er to sprog alle forældre vægter lige højt. Flere forældre fortæller, at deres børn hurtigt lærer dansk, fordi de er så mange timer i dagtilbuddet. Opgaven at lære børnene deres modersmål er derfor mere udfordrende. Dertil kommer, at flere af forældrene refererer til særligt svære udfordringer i den henseende i forbindelse med deres første år i Danmark og med deres første barn. Forældrene fortæller, at det er svært i starten, når de ikke selv er stærke i det danske sprog, og ikke kender meget til den danske kultur og dets normer og regler: *"Vi snakkede om viden, det er også svært, (...) for jeg kan huske sidste år, der var en karnevalsfest med kat og tønder, og jeg ved det ikke. Så kommer jeg og ser, at andre børn var med forskelligt tøj, og jeg har ikke købt tøj til mine børn. Jeg var uh, det var lidt okay – mor har ikke købt tøj til os."* På samme måde, som det er vigtigt, deres børn lærer begge sprog, er det også vigtigt, at børnene får kendskab til både den danske kultur og den i deres hjemland. Med sproget har det været mere udfordrende med første barn, fordi forældrene har haft svært ved at støtte deres børn i det danske sprog og udviklingen af det, og forældrene har oplevet, at deres børn hurtigt er blevet bedre end dem selv i det danske sprog, hvilket gør det svært for barn og forældre at kommunikere. I den forbindelse fortæller en forælder, at det har været nemt for ham, fordi hans kone er født i Danmark, og derfor har de som familie et bedre kendskab til den danske kultur, og er stærkere i det danske sprog. Pædagogerne har en forestilling om, at for tosprogede forældre er det særligt vigtigt, *"at blive accepteret for dem de er"*. Fordi når man er en minoritet, så betyder det meget at blive accepteret i gruppen. Forældrene siger da også engang imellem under interviewet ting, hvor det fornemmes, at det er vigtigt for dem, at deres børn *"bliver ligesom alle andre børn."* Det er også noget, som pædagogerne tænker meget over i deres arbejde og i samarbejdet med forældrene. Ved at acceptere forældrene skabes et bedre samarbejde: *"Vi har god erfaring med rummelighed. Vi har også arbejdet med*

tosprogede børn i mange år. Når vi ikke har nogle fordomme, og vi hører dem, og vi fortæller dem, selvom de måske ikke har så gode danskundskaber, så åbner de sig mere." Pædagogerne tænker også, at fysisk omsorg måske er mere centralt for tosprogedes syn på et godt børneliv. Pædagogerne ser ofte børn, hvis kroppe nogen gange er *"meget ubrugte"*, fordi omsorg defineres mere som det *"at servicere børnene"*. Pædagogerne tænker meget over, at det må være rigtig svært at skulle navigere mellem to kulturelle regelsæt. Måske er der nogle forældre, der oplever, at de bliver tvunget til at sende deres børn i daginstitution. I det hele taget det at skulle acceptere ting, som man ikke selv synes om. Der er dog ikke nogle af de deltagende forældre, der giver udtryk for dette, men måske siger det mere om, hvilke forældre, vi har fået til at deltage.

Sprog i hjemmet

Det gør sig gældende for alle de interviewede forældre, at de snakker deres modersmål med børnene i hjemmet. Alle børnene ser både fjernsyn og film på dansk og deres modersmål, og det samme med bøger og historiefortælling. Forældrene bliver spurgt, om de fortæller historier frit fra fantasien eller historier, de selv har hørt, da de var små. Det fortæller flere af forældrene, at de gør, og det er særligt lige før, børnene skal sove. Denne type historier bliver som regel fortalt på modersmålet, og kan eksempelvis være frit opfundne historier, historier fra forældrenes barndom, eller om ferier familien har været på. Forældrene bliver spurgt, om de mener, det er i børnehaven, at de skal lære dansk, og det mener de fleste. Men flere forældre bruger også det danske sprog derhjemme sammen med modersmålet. Når forældrene bruger det derhjemme, er det fordi de oversætter fra det ene til det andet sprog, som en måde at hjælpe børnene på: *"Så siger jeg, du skal spørge på arabisk ellers gider jeg ikke svare dig. Fordi så føler jeg mig mere tryk, at hun kan mit sprog, fordi dansk det kommer jo. Det kommer som et lyn. Det er jeg sikker på, det gør."* Når forældrene vælger ikke at bruge det danske sprog derhjemme, er det fordi, de ikke vil lære deres børn dansk på den forkerte måde: *Jeg synes, de skal have lov til at lære det her. Fordi de lærer det rigtigt herovre. Når jeg snakker dansk med mine børn derhjemme, så lærer jeg dem det forkert (...) børn hvis de lærer noget forkert, så er det svært at tage det ud af deres hjerne."* Men forældrene synes, det er en svær opgave, for *"når jeg prøver nogen gange at snakke med min datter, jeg kan se, at hun svarer bare på dansk. 2-3 ord og så stopper hun, og så begynder hun på dansk. Jeg tror, det er ikke nemt."* Pædagogerne bliver også spurgt ind til, hvordan de forestiller sig, forældrene arbejder med sprog derhjemme. Pædagogerne synes at have et indgående kendskab til det, og kommer med mange meget konkrete eksempler på forskellige konstellationer af sprog, og de har også mange eksempler på familier med 3 eller 4 sprog i spil. Her er det, det begynder at blive en virkelig stor udfordring og ofte meget forvirrende for børnene, ifølge pædagogerne. Men mange af forældrene bruger blot to sprog, hvor dansk i mere eller mindre grad bliver

anvendt derhjemme. De fortæller også, at yngre forældre, som har boet det meste af deres liv i Danmark, synes, det er svært at finde ud af, hvad de egentlig mener, er deres modersmål, fordi dansk er det sprog, de selv taler mest. Pædagogerne fortæller, at der er mange eksempler på forældre, der ikke er særlig stærke i det danske, og det gør kommunikationen mellem barn og forælder svær. En problematik som vi tidligere så, også blev fremhævet af forældrene. Alle pædagogerne er i øvrigt enige om, at der ikke kan generaliseres over tosprogede som en gruppe hvad angår måden, de arbejder med deres børns sproglige udvikling. Det handler derimod om, hvor meget overskud, den enkelte familie har. I de ressourcestærke familier dyrkes samtalerne mere, og her læses der også bøger. I mindre ressourcestærke familier er det omvendt, og pædagogerne har en ide om, at børnene for eksempel bliver mere overladt til sig eller placeret foran fjernsynet i flere timer end hos andre mere ressourcestærke familier. Alle de tosprogede forældre er dog overbevidste om, at tosprogede forældre gør meget mere for at lære deres børn sprog end etnisk danske forældre, da de bliver spurgt.

Dagtilbud og formål

Forældrene bliver spurgt om, hvad de synes, er formålet med at være i et dagtilbud. Forældrene mener, at det er stedet, hvor de bliver sociale mennesker i fællesskab med andre børn. De lærer mange ting, og de lærer at være ansvarlige og selvhjulpne: *"Mine børn begynder at dække bord, når vi skal spise. Jeg har ikke lært dem det (griner)."* En af grupperne af forældre snakker meget om, at dagtilbuddet er et sted, hvor børn får lov til at være børn. Det skal ikke forstås sådan, at de ikke kan det derhjemme, men i børnehaven er der mange flere børn, og de laver flere spændende ting end derhjemme. Nogle forældre påpeger naturligvis også, at formålet er at få passet sine børn, når forældrene er på arbejde, og de griner alle sammen, fordi de også mener, at dagtilbuddet faktisk har andre formål. Forældrene tilføjer, at det er her, børnene får kendskab til dansk kultur, som de ikke stifter bekendtskab med derhjemme. Formålet er også, at børnene bliver forberedt til skolestart, fordi de lærer bogstaver og lignende. Endeligt siger en forælder, at det er børnenes andet hjem, fordi de tilbringer de fleste timer her, og derfor er det også vigtigt, det er et trygt sted. Pædagogerne ser dagtilbuddet som et udviklings- og læringsrum på flere niveauer: et personligt, et kulturelt og et gruppeniveau (her tænkes også på at stifte bekendtskab med forskellige samfundsgrupper). Det er et sted, hvor børn bliver introduceret til de danske normer og den begrebsverden, som hører til den danske kultur (eks. ferier og festlige begivenheder). Dagtilbuddet beskrives også som et fællesskab, forældrene trygt kan overlade deres barn til for at gå på arbejde med ro i sindet. Dagtilbuddet giver også børn mulighed for at opleve ting, som forældrene ikke har kendskab til eller: *"Måske forældrene ved det, men har måske ikke råd til at tage i zoologiske have. Det gør børnehaven faktisk."* Det er også et springbræt til skolen. Pædagogerne oplever tit, at forældre tænker læring som undervisning, hvilket henviser til nogle

forventninger om, hvad dagtilbuddets rolle er. Forældrene tænker ikke altid, at leg også godt kan være læring: *"Hvornår går I så i gang med at lære. Jeg er blevet stillet det mange gange. sådan helt konkret, hvornår går I i gang?"* Forældrene har valgt netop dette dagtilbud af flere grunde: beliggenhed, anbefaling, tilbud fra kommunen og på baggrund af erfaringer. Særligt mange har valgt på grund af beliggenhed i forhold til deres hjem og på grund af positive erfaringer. Pædagogerne er også overbeviste om, at beliggenhed er ret afgørende for forældrenes valg, og de har også en forestilling om, at særligt tosprogede forældre vælger på baggrund af anbefalinger, fordi de ofte snakker mere sammen indbyrdes.

Sprog i dagtilbuddet

Indledende til dette emne, bliver forældrene spurgt til, hvilke aktiviteter de kender til, at pædagogerne laver med børnene for at udvikle deres sprog. Her nævnes sanglege, snakke ud fra billeder, tegneseancer, oplæsning, ture, computerprogrammer og *"også at de lærer andre sprog. Det er sådan et projekt, de har heroppe. Jeg synes, det er godt, de lærer andre sprog jo. Lærer et par ord."* Projektet referer til nogle særlige kultur/sprogtemaer en uge om året. En forælder fortæller, at børnene hører historier på båndoptager: *Jeg blev rettet, fordi jeg spurgte børnene – hører I musik? Nej! Det er Peter og Ulven!"*. Nogle af forældrene nævner også, at de ældste børn begynder at få nogle opgaver, som forberedende til skolestart, og en anden forælder supplerer: *"men vi forventer, at pædagogerne er opmærksomme på, at de begynder at skrive nogle ord for eksempel."* Pædagogerne fortæller, de opfatter sproglig udvikling som noget, de arbejder med hele tiden. De sætter ord på alt, og giver børnene mulighed for at sige noget selv ved eksempelvis at sige *"vil du have vand eller mælk? Så har barnet mulighed for at vælge selv."* De er også meget opmærksomme på at skabe et læringsrum, hvor de rette forudsætninger for at lære er til stede (ro og ikke for meget baggrundsstøj). I specifikke *"sprogsessions"*, tænker pædagogerne i at få skabt et arbejdsrum, hvor børnene ikke bliver forstyrret af andre. Her har de tit brugt *Fortællekasser*, men dem har de ikke mange af længere. De synes ellers, det er et rigtig godt redskab: *"Lige meget hvor store børnene er, så er de altid glade for dem."* De har også *smør – selv – dag*, hvor der bliver snakket om, hvor de forskellige ting kommer fra og hvilke køkkenredskaber, der bliver brugt. Rim, remser og sange er et godt redskab for pædagogerne, og de mener, at sprog forudsætter, at kroppen er på plads – kroppen er en forudsætning for sproget. De lærer også børnene at bruge bøger forstået på den måde, at børnene lærer at se fornøjelsen i bare at sidde selv eller sammen med nogle venner og kigge i en bog: *"Altså der er mange børn, som ikke kender det at bruge bøger. Hvad bruger man en bog til andet end at bide i den og trampe på den bagefter."* Når børnene bliver 4 år, gør de meget ud af, at børnene kan genkende deres eget navn, og kan begynde at kunne skrive det. Børnene har desuden en personlig mappe med fotos, helt fra de starter i vuggestue. Børnene får en fornemmelse af deres institutionstid, og se billeder fra tider, de ikke kan huske, og børnene kan sidde

sammen og kigge i hinandens mapper. Billeder bliver set som et godt redskab at bruge til at snakke ud fra. Pædagogerne prøver også at inddrage børnenes modersmål og kultur i deres snakke med børnene. Tosprogs-pædagogens arbejde bliver ikke rigtig nævnt, da der er tale om en ny medarbejder, og samarbejdet er derfor først ved at tage form. Men det bliver tydeligt, at pædagogerne ikke nødvendigvis ser en tosprogs-pædagog som en, der alene har ekspertviden, og pædagogerne ude på stuerne har selv en masse tanker om, hvordan det er bedst for tosprogede børn at lære sprog – hvor de eksempelvis vægter fællesskabet på stuerne højere end øvelser i enerum. De ser muligheder med den nye tosprogs-pædagog og for at få et godt samarbejde op og køre. Forældrene er overbevidste om, at børnene kun snakker dansk i børnehaven. Ikke mange forældre synes, det er okay, de snakker andre sprog her, fordi børnene skal kunne forstå hinanden. Men hvis det handler om, at de sidder i mindre grupper, hvor alle kan forstå hinanden, så gør det ikke noget, at børnene taler deres andet sprog. Forældrene bliver spurgt om, hvilke tanker de gør sig om, hvordan man kan forbedre arbejdet med tosprogede børns sproglige udvikling. Flere forældre kommer løbende ind på, at en stor tryk, for forældre og børn, er forbundet med, at der er en pædagog, der kan kommunikere med deres barn på deres modersmål. Det er de samme forældre, som også derhjemme bruger begge sprog meget bevidst for at støtte deres børns sprogdudvikling ved at oversætte mellem sprogene. Forældrene er selvfølgelig klar over, at det ikke er muligt at have pædagoger, der kan snakke alle de forskellige sprog, børnene repræsenterer. Men når der er en pædagog, der eksempelvis kan snakke engelsk eller arabisk, så ville det være fint at bruge det. En forælder fortæller videre: *"Jeg tror, vi er meget heldige, at der er mange, der har to sprog. Jeg har lidt erfaring med tosprogede børn – her synger de mange sange på forskellige sprog, og jeg synes, det er vigtigt, at det ikke kun er dansk."* Nogle af forældrene kunne godt tænke sig, at der var mere idræt. Flere af forældrene synes, at der blev lavet flere særlige aktiviteter førhen i forhold til nu, og her nævner de eksempelvis, at de ikke tager på så mange ture længere. På samme måde synes de også, at der skal være flere skoleforberedende aktiviteter såsom opgaver. Pædagogerne bliver også spurgt, om de synes, der er nogle særlige udfordringer med tosprogede børns sproglige udvikling. Det er eksempelvis når der kommer store børn, der ikke taler dansk. Det er også udfordrende, når der er børn, der ikke vil snakke dansk – her handler det om at skabe små rum i hverdagen, såsom at tage barnet sidst ud på legepladsen, så der er tid til at snakke mere med ham/hende alene indenfor. Pædagogerne synes, der mangler lidt fælles fokus på, hvad det sproglige mål er i dagtilbuddet – at få skabt en fælles forståelse, som også rækker ud til skolen for at få skabt en bedre sammenhæng: *"Hvilke forventninger, som børnene bliver mødt med."* Pædagogerne mener, der skal være mere oplæsning for de børn, som har svært ved sproget. En af pædagogerne har været på et kursus, hvor hun har hentet meget nyttig inspiration, og hun fortæller om, at der var et rum, som var indrettet med en masse værktøjer, hvor

de kunne suge inspiration til sig. De nye pædagoger mener, at der godt kunne være mere sparring mellem medarbejderne, fordi hver især kender de til ting, som måske ikke altid bliver formidlet til de andre medarbejdere. Men det må ikke udformes som en stak papir, fordi det får de ikke læst, og det inspirerer ikke. Endeligt mener en af pædagogerne, er der skal være mere dokumentation af de ting, der bliver lavet hos sprogpædagogen og på stuerne for at skabe bedre sammenhæng, og for at være sikker på, der bliver fulgt op – det handler om at skabe mere gennemsikuelighed i hverdagen.

Inddragelse, information og forældresamarbejde

Forældrene nævner en masse forskellige møder, som de bliver indkaldt til – både fællesmøder og individuelle møder og et særligt møde om sprogvurdering. Nogle forældre nævner en sprogcircle, men kan ikke rigtig forklare, hvad det går ud på andet end, at det handler lidt om, gennem farver, at se på, hvordan barnet udvikler sig. Det er lidt blandet, hvordan forældrene har det med antallet af individuelle forældresamtaler. Nogle er fint tilfredse, og vil ikke have flere møder, fordi de synes, de snakker godt med pædagogerne i hverdagen. Der synes at være en tendens til, at dette er "overskudsforældre", der ikke er så usikre på, om de nu gør de rigtige ting for deres børns sproglige udvikling. De forældre som gerne vil have flere møder, er dem, som gerne vil have lidt mere støtte. Det er også de forældre, som meget gerne vil have lidt mere generel information om, hvad de skal forvente af barnets sprog på forskellige aldersstadier og mere information om, hvad planen er for, hvordan hverdagen på de forskellige stuer ser ud. De påpeger også, at det ikke altid er muligt at spørge i hverdagen, når de henter deres barn, fordi den pædagog, de skal snakke med, måske har fri om eftermiddagen. Det bliver tydeligt gennem hele interviewet, at pædagogerne bruger meget energi på at tænke på, hvordan forældrene kan blive inddraget og informeret. For pædagogerne handler det netop om at skabe sammenhæng mellem hjem og dagtilbud for også at skabe de bedste rammer for sproglig udvikling. Anerkendelse og det at blive set som barn handler også om forældrene: *"Jeg synes også, man bliver set på den måde, at vi skriver ned, hvad vi har lavet i børnehaven (...), som er en besked til forældrene om, at det er det, som de kan spørge ind til, og det er det, som de ligesom kan. Og jeg synes også, det hjælper børnene til at blive set – at de har et liv her, som forældrene så har mulighed for at spørge ind til."* og videre *"det er ligesom at give opgaver til forældrene, om at de skal snakke med deres børn"*. Det er vigtigt for pædagogerne at være opmærksomme på at få nedbrudt de fordomme, der er. Tosprogede forældre bekymrer sig meget om deres børns sprog, og derfor er det vigtigt, at pædagogerne siger tingene lige ud, så der ikke opstår misforståelser som for eksempel, at de *skal* snakke dansk derhjemme. Pædagogerne har snakket om at visualisere hverdagen både til gavn for børn, forældre og pædagoger, så alle forældre har mulighed for at vide, hvad der skal ske i hverdagen. De opfordrer i øvrigt forældrene til at blive lidt tid i børnehaven engang i mellem, og de er også velkomne til at deltage i

samlingerne. Traditioner som *Eid* bliver også inddraget. De gør generelt meget ud af at virke tilgængelige for forældrene, og bruger gerne tegn og kropssprog for at kommunikere med de forældre, der ikke kan snakke dansk, og derfor bruger de også tolk til møder for at undgå misforståelser. De tænker, de måske skal være lidt skarpere til at fortælle forældrene, de skal komme til diverse møder og arrangementer, og hvorfor børnene helst skal møde til tiden.

Børnehus 3

I børnehus 3 blev otte forældre interviewet og fem pædagoger i et andet interview. I fokusgruppen med forældre deltog forældre fra Irak, Makedonien og Tyrkiet. Forældrene er alle kommet til Danmark i deres voksne liv, og har boet her mellem 8-13 år. Cirka halvdelen har taget eller er ved at tage en videregående uddannelse. Resten enten arbejder som ufaglærte eller er arbejdsløse. I interviewet med pædagoger deltog 5 kvinder, som alle har arbejdet mange år i børnehuset, og i øvrigt har 3 af dem mange års erfaring i faget.

Forestillinger om et godt børneliv

Interviewdeltagerne bliver, som det første, spurgt om, hvad de mener, er vigtigt for et godt børneliv fra 3 år til skolestart. Nogle af forældrene fremhæver det at kunne kommunikere med andre børn, at de lærer at dele og have respekt for andre mennesker. Flere forældre fremhæver omsorg og opmærksomhed. En del af forældrene misforstod desværre dette spørgsmål, og i stedet kom de med bud på, hvad de synes kunne være anderledes i dagtilbuddet, hvilket er placeret andetsteds i afsnittet. Ifølge pædagogerne betyder et godt børneliv, at et barn får understøttet sin udvikling, oplever nærværende voksne, har venner, får omsorg, socialiseres, føler sig tryk, bliver taget alvorligt, får anerkendt følelser, og bliver set og hørt. En pædagog fortæller, at det er vigtigt, *"at man som voksen går ind og hjælper barnet med at sætte ord på, hvordan man føler, hvorfor man er ked af det, og hjælpe barnet med at kommunikere og bruge sproget."* Det handler også om at lære børn de sociale spilleregler, der er omkring venskaber. Pædagogerne oplever, at der gennem årene har udviklet sig en tendens til, at forældre mere fokuserer på sit eget barn, og ikke så meget på helheden – gruppen af børnene, og det skyldes sandsynligvis, at forældre har fået mere travlt i hverdagen. De forestiller sig, at tosprogede forældre måske lægger mere vægt på omsorg, og her tænkes omsorg, som *"hvis vi går en tur i regnvejr, så svigter vi dem"* eller, at børn ikke må slå sig. De tænker også, at børnene måske tit får lov til at sætte dagsordenen derhjemme, og hvis de vil sidde foran fjernsynet og spise, for eksempel, så får de lov til det. Pædagogerne forestiller sig ikke, at tosprogede forældre som familie sidder sammen, og spiser. Både forældre og pædagoger bliver også spurgt til, om de tænker, der er nogle særlige udfordringer forbundet med at skulle opdrage sine børn i en anden kultur end den, de selv kommer fra. Det mener både forældre og pædagoger, der er. Forældrene synes særligt, det er udfordrende at skulle

navigere i to forskellige kulturelle regelsæt (relateret til religion) og at lære et nyt sprog. Sproget er en stor og frustrerende udfordring for de forældre, der ikke selv er så stærke i det danske sprog. Børnene bliver hurtigt bedre til det danske sprog, og det bliver derfor svært for forældre og børn imellem at kunne kommunikere og svært for forældrene at støtte deres børn i udviklingen af det danske sprog. Det kulturelle regelsæt er for de irakiske forældre en udfordring, fordi *"børnene hører ikke efter forældrene, fordi de har hørt noget andet. De siger, at det i børnehaven er det rigtige."* Dette angår blandt andet madvaner og påklædning. For andre forældre er det udfordrende i forhold til altid at skulle forklare, hvorfor nogle ting er anderledes hjemme hos dem, som eksempelvis de masse traditioner omkring julen. Flere af de irakiske forældre synes desuden, at det er svært at skulle sende sine børn i vuggestue så tidligt, fordi de helst ser, at de først starter efter, de er fyldt 2 år. Pædagogerne forestiller sig nogle af de samme udfordringer: *"De er jo vant til der, hvor de kommer fra, at det er bedsteforældrene, og her kommer vi som pædagoger, og siger sådan og sådan og sådan skal det være."* De har stor forståelse for, hvorfor det for tosprogede måske kan føles meget svært at gå ind i institutionsmiljøet. En af pædagogerne kommer ind på, at hun er bange for, at nogle forældre misforstår det sådan, at de forventer, at børnehaven tager ansvar for opdragelse og det hele ansvar, og at forældrene ikke selv skal påtage sig et ansvar.

Sprog i hjemmet

Forældrene bliver bedt om at uddybe, hvilke sprog de bruger derhjemme, og hvilke tanker de generelt gør sig omkring deres børns sproglige udvikling. De tyrkiske forældre og den kurdiske iraker bruger 3 sprog derhjemme: dansk, kurdisk og tyrkisk eller arabisk. De andre forældre taler mest deres modersmål derhjemme. Det er vigtigt for dem alle, at deres børn lærer deres modersmål, og flere af forældrene virker ret afslappede overfor, at børnene nok skal lære de forskellige sprog, og mener derfor ikke, de behøver at arbejde særlig bevidst med sprogligt udvikling ud over at være god til at snakke med børnene. De fleste børn ser fjernsyn på dansk, men ellers foregår det meste på modersmålet. Flere af de arabisktalende ser også arabisk fjernsyn. Flere af forældrene begrundede deres valg om ikke at snakke dansk derhjemme med, at de ikke selv er gode nok til dansk. Derfor er det bedre, at de lærer dansk i børnehaven, og vigtigere for forældrene at fokusere på modersmålet derhjemme. Alle forældrene fortæller, at deres børn altid snakker dansk med andre børn eller søskende. Et par af forældrene fortæller også, at de har haft gode erfaringer med at tage deres børn med på længere rejser til deres hjemland, hvor udviklingen i deres modersmål pludselig har taget fart. Nogle forældre fortæller historier eller eventyr, og nogle forældre gør det ikke rigtig. Nogle af de forældre, som er stærkere i dansk, bruger det danske til at hjælpe deres børn med lektier eller til at oversætte fra det ene sprog til det andet, når børnene har svært ved at forstå. Pædagogerne bliver stillet spørgsmålet om, hvordan de forestiller sig, at tosprogede forældre forholder sig til at skulle lære

deres børn to eller flere sprog. Pædagogerne tror, at børnene ofte får lov til at sætte dagordenen, og de har ikke indtryk af, at de tosprogede børn får læst bøger derhjemme. En af pædagogerne supplerer: *"Jeg tror nogen gange ikke, de har forstået budskabet om, at sproget er en vigtig del."* Nogle gange handler det måske om, at de ikke er interesseret i, at deres børn nødvendigvis lærer dansk: *"Nogen gange er det med vilje, selvom de taler perfekt dansk. De vil ikke have, at deres børn lærer det. De vil gerne have, at deres børn lærer deres eget modersmål, fordi de skal ikke tro, de bliver danske.* Men det kan også være svært for dem til trods for nogle forældres gode hensigter om at lære deres børn dansk, fordi mange forældre har svært ved at læse selv og til trods for, at mange af forældrene har været her i mange år, er deres danske ikke for godt. Naturligvis ser pædagogerne oftest dette hos 1. generation, men de ser også mange eksempler på 2. generation, som heller ikke er særlig stærke i det danske sprog.

Dagtilbud og formål

Både forældre og pædagoger bliver spurgt til, hvad de mener, formålet med et dagtilbud er. Pædagogerne mener, et dagtilbud er et sted, der er karakteriseret ved rummelighed, socialisering, mangfoldighed, samarbejde og opdragelse. Pædagogerne mener dog, at nogle forældre forventer, at det meste af ansvaret for opdragelse påhviler pædagogerne. Pædagogerne lægger meget vægt på, at dagtilbuddet skal være et rummeligt og mangfoldigt sted, hvor det kan ses, at mennesker er forskellige og et sted, hvor børnene lærer at respektere hinandens forskelligheder. Det skal også være et sted, der kan rumme både de indadvendte og udfarende børn. Fra forældrenes synspunkt er dagtilbuddet det sted, hvor børnene skal passes, mens forældrene er på arbejde, men derudover ser de det også som et sted, der er meget vigtigt for deres børns integration i det danske samfund. Der synes således at være en god sammenhæng mellem, hvad dels forældrene og dels pædagogerne tænker. I dagtilbuddet skal børnene, ifølge forældrene, lære det danske sprog, udvikle sig, lære at lege selv, spise selv, blive klar til skole, socialiseres. Pædagogerne har en ide om, at forældrene vælger denne børnehave på grund af de aktiviteter (set gennem hjemmesiden), de laver, og fordi de er på mange ture og holder arrangementer i forbindelse med specifikke traditioner, hvor forældrene bliver inviteret. Forældrene selv siger, at det mest af alt handler om beliggenheden tæt på hjemmet, enkelte på grund af anbefalinger og andre påpeger, at de har stor tillid til pædagogerne i børnehus 3.

Sprog i dagtilbuddet

Forældrene bliver spurgt om, hvilke aktiviteter de kender til, at pædagogerne laver med børnene for at udvikle deres sprog. Forældrene mener, at når de går på ture, udvikler det børnenes sprog, fordi de bruger tid på at snakke om, hvad de ser. Pædagogerne læser også bøger, laver forskellige tests, lærer børnene om tal og bogstaver. En forælder fortæller, at hans barn er blevet rost, da han startede i skole, for de ting, som

han kunne (havde lært i børnehaven). De lærer, hvordan det er at gå i skole, de synger med dem og ser tegnefilm med dem. Forældrene fortæller, at børnene tit synger de samme sange derhjemme. Flere forældre kan forestille sig, at børnene engang imellem snakker deres modersmål i børnehaven, og det synes forældrene ikke, gør noget. Forældrene virker generelt glade for de ting, de gør i børnehus 3, for at udvikle deres børns sprog, men flere kunne godt tænke sig, der var flere pædagoger, og at børnene fik mere tid sammen med tosprogs-pædagogen. Flere forældre fortæller nemlig, at deres børn er rigtig glade for hende. Pædagogerne bliver også bedt om at fortælle, hvilke aktiviteter, de laver med børnene i sproghenseende. Her nævner de højtlesning, rim, remser, at sætte ord på alt, ture, sanglege, teater, morgensamling, tage ting ind fra køkkenet, sidde ved frokostbordet i nogle mindre grupper, og så kommer børnene i regnbueskole, når de bliver større, og snart skal i skole. Sproglig udvikling synes at forstås som noget, der lægger i alt, hvad de laver – for det er først og fremmest det at sætte ord på alt, der er vigtigt. Jeg spørger ind til, om der er nogen, der tager sig særligt af de tosprogede børn, og de nævner tosprogs-pædagogen ved navn. Men de påpeger, at arbejdet med sprogudvikling i høj grad også ligger i arbejdet ude på stuerne, fordi andelen af tosprogede ligger på omkring 74-75 procent: *"I min stue gør vi det meget med billeder. For eksempel tager jeg billeder af trafiklys eller frugt, som er svært at huske. Så sætter jeg dem på væggen, og hele tiden går de og kigger på billeder, og så husker de det. Og næste dag er det et andet billede. De elsker at kigge. Og så skal de hele tiden fortælle, hvad der er på billedet."* Pædagogerne snakker tit med børnene om, at mennesker kommer fra forskellige lande, og at i forskellige lande findes der forskellige traditioner og kulturer. Også bøger med fortællinger fra forskellige lande bliver brugt. Forældrene bliver spurgt, om de har nogle tanker om, hvordan arbejdet med sprogudvikling i dagtilbuddet kan blive bedre, og forældrene har en række bud. De irakiske forældre lægger særligt vægt på, at der skal være noget mere undervisning med bogstaver og tal. De ser også gerne, at der er nogle flere specialpædagoger til de tosprogede børn. Ydermere er de interesserede i flere tests således, at hvis der er noget galt, kan der hurtigt rettes op på det. Denne gruppe af forældre efterlyser i det hele taget lidt mere struktur og fokus på læring. De synes, børnene skal deles ind i grupper noget oftere, hvor den ene gruppe leger, og den anden gruppe koncentrerer sig mere om læring og skoleforberedelse. På den måde mener de ikke, det bliver et chok for børnene, når de skal starte i skole. Derfor synes de også, at det skoleforberedende element skal indføres i en tidligere alder, når de er 4 år, og ikke 5 år som nu: *"Ja for nogen gange, når de starter lige før skolen, og de siger okay, han er ikke klar. De har kun 3 måneder til at vurdere børnene. Jeg synes, det er alt for lidt. De skal begynde før, så børnene kan være klar, når de er 6 år, så de ikke behøver at blive et år i børnehaven."* En af de andre forældre fortsætter: *"Børnenes sprogudvikling er en alvorlig sag. Vi sender ikke kun vores børn for at lege. Det er ikke en legeplads her. Det er en plads for, at de udvikler sig for mentalitet, fysisk og også*

sprog. Det skal være en institution, hvor de er målrettet og lærer noget. Ikke kun kommer for at hygge sig.”

Flere af de andre forældre mener, det er godt nok, som det er nu. Men de kunne nu alle godt tænke sig lidt mere tid til det enkelte barn. Pædagogerne mener også, arbejdet med den sproglige udvikling kunne optimeres. Sproglig udvikling skal fylde noget mere i hverdagen og særligt nu, hvor andelen af tosprogede børn er så stor. Pædagogerne bekymrer sig over det, og synes også, det er en tung opgave for de etnisk danske børn at løfte. De har for eksempel oplevet, at de arabiske børn snakker arabisk sammen på legepladsen, og så trækker de sproget ned hos de andre børn. Senere siger de, at de ikke ser mange børn, der snakker andet end dansk sammen. Det er først, når de bliver hentet, at de slår over på deres forældres modersmål. Pædagogerne tænker over, om de måske skal blive bedre til at skille dem ad. Pædagogerne oplever det som en meget tung opgave, og synes der skal være større bevidsthed om at lære børnene vigtige begreber og få skabt en bedre *”omverdensbevidsthed”* hos børnene. De peger på, at det kræver nogle flere voksne hænder for at kunne løfte opgaven. De har snakket om at lave et bibliotek, hvor der er bøger fra mange forskellige lande, og hvor forældrene også kan sidde og læse sammen med børnene.

Inddragelse, information og forældresamarbejde

Pædagogerne fortæller, at de opfordrer forældrene til at læse for deres børn og informerer forældrene om den bogbus, der kommer hver uge. De giver også andre råd som eksempelvis, at det er en god ide at sætte ord på, når barnet er med til at lave mad. Nogle af forældrene tager pædagogernes råd til sig – andre gør ikke. Pædagogerne fortæller, at alle forældre siger, de vil gøre det, men det er ikke altid tilfældet, at de faktisk gør det. Det handler meget om, hvor mange ressourcer forældrene har. Pædagogerne sørger altid for at have tolk med til møderne, og finder ellers generelt mange dagligdagsløsninger for at kunne kommunikere med forældrene på engelsk og med tegn og så videre. Pædagogerne fortæller også om en særlig samtale, der tager udgangspunkt i en sprogvurdering af barnet, og her bliver der også brugt tolk, fordi det skaber en tryghed både for forældre og pædagog. Forældrene bliver spurgt om, hvordan de får information om deres barns sproglige udvikling i dagtilbuddet. Forældrene fortæller, at de altid kan komme til pædagogerne, hvis de gerne vil have viden om noget. Nogle gange kommer pædagogerne også til dem i hverdagen. Nogle forældre fortæller eksempelvis, at de har fået af vide, hvis deres barn har udviklet sig godt, som eksempelvis hvis barnet er blevet modigere, klogere eller mere selvstændig. De fleste forældre kunne godt tænke sig at få noget mere viden om, hvordan det går med deres barns sproglige udvikling – altså lidt flere møder for eksempel. De fortæller også alle, at de har fået nogle gode råd af pædagogerne engang i mellem, og det er de glade for. Det er for eksempel rådet om, at det er en god ide at tale modersmålet derhjemme. Flere forældre foreslår, at det kunne være en god ide med en mappe med ideer til, hvad forældrene kan gøre derhjemme – eksempelvis også med råd til, hvordan de kan forberede deres

børn til skolestart. Dette er vigtigt for forældrene, fordi de ikke ønsker, at deres børn skal føle sig anderledes eller dårligere stillet end andre børn: *"Jeg synes, det er meget vigtigt, at vores børn de ikke oplever, at de har problemer med sprog. Vi sidder og snakker, men det vigtigste er, at børnene ikke føler, at de har problemer. De skal ikke føle, de har en svaghed."* Pædagogerne bliver også spurgt om, hvad der kan gøres bedre. De foreslår en slags fyraftensmøder for pædagoger og tosprogede forældre, så de kan blive mere trygge ved hinanden og få skabt en dialog. Forældrene har måske ikke altid viden nok om, at pædagogerne er uddannede og hvilke kompetencer, de har. Men trygheden ligger også i, at de får et bedre personligt kendskab, fordi det mere ligger i deres kultur: *"Hvis hun skal passe mit barn, er det naturligt, jeg ved hvad hendes mand og børn hedder – at man er et menneske, som også har nogle erfaringer og noget viden."* Det vil gøre forældresamarbejdet bedre, tror de. Forældresamarbejdet er et fælles ansvar, og man skal tale på hinandens niveau og ikke eksempelvis tale ned til nogen.

Børnehus 4

I børnehus 4 deltog fem forældrepar i et fokusgruppeinterview og fire pædagoger i et andet. De fem forældrepar repræsenterer meget forskellige lande: Kina, Tjetjenien, Pakistan, Tyrkiet og Den Demokratiske Republik Congo. De fleste af dem har boet i Danmark i omkring ti år, hvoraf to kvinder er kommet herop senere end deres mænd, og derfor været her mellem 5 og 7 år. Med undtagelse af en enkelt forælder, er alle i et arbejde, der kræver ingen eller en kortere uddannelse. Et forældrepar har begge en længere videregående uddannelse. Der bliver desuden stillet tolk til rådighed for to forældrepar. I fokusgruppen med det pædagogiske personale indgår der to kvinder med mange års pædagogisk erfaring, og to kvinder i midten af 30'erne, som begge er blevet færdiguddannet indenfor de sidste 6 år.

Forestillinger om et godt børneliv

I begge fokusgrupper bliver deltagerne spurgt om, hvad de synes, er vigtigt for et godt børneliv. Hos de tosprogede forældre kommer flere forskellige aspekter frem. Selvstændighed, tolerance, kulturelt kendskab, lære at give plads til hinanden, at give børnene mulighed for at være sociale sammen med andre børn og få opbygget selvtillid (afgørende for udvikling af sprog ifølge flere af forældrene). Flere forældre nævner også sproglig udvikling som et vigtigt aspekt, og at børn skal lære at kunne koncentrere sig. Den tjetjenske kvinde er også meget opmærksom på, at børn skal have en ordentlig kost, fordi børns humør afhænger af den mad, de spiser. Pædagogerne bruger følgende ord til at beskrive et godt børneliv: At blive set, anerkendt, få lov at udvikle sig, få omsorg, lære at vi ikke alle er ens, udvikle et socialt liv, skabe venskaber, få opfyldt basale behov som passende tøj og mad og drikke. Ved mange af betragtningerne er anerkendelse udgangspunktet: *"Det kan godt være, at de siger noget, som i vores verden synes vi ikke, det er*

okay. Men i deres verden, der er det sådan, de ser det. Og det er vigtigt, at man ikke siger nej ven, sådan er det ikke." Hertil kommer, at det er vigtigt at anerkende, at børn har forskellige forudsætninger for eksempelvis at lære. Det handler også meget om, at de voksne er opmærksomme på at få stoppet op og lyttet i en ellers travl hverdag. Når forældrene bliver spurgt til, hvad de synes, er udfordrende ved at skulle opdrage sine børn i en anden kultur, end den de selv kommer fra, går to ting igen: Sproglige og kulturelle forskelle. Med hensyn til sprog oplever mange, at det er frustrerende, når børnene overhaler forældrene i det danske sprog, fordi der ofte sker kommunikationsfejl, hvor børn og forældre har svært ved at forstå hinanden. Børnene lærer hurtigt dansk i dagtilbuddet, og derfor finder alle forældre det udfordrende, hvordan de skal lære deres børn deres modersmål. Nogle forældre mener, børnene lærer det danske sprog hurtigt, fordi det er det sprog, de bruger sammen med andre børn, og derfor er det nemmere at lære. Andre mener, det er fordi, der ikke er nok tid i hverdagen til at snakke sammen derhjemme og øve modersmålet. Alle forældre synes også, det er udfordrende at skulle forene to forskellige kulturer, hvor særligt forældrene fra Kina, Pakistan og Den demokratiske Republik Congo er vant til, at børn skal vise meget mere respekt for voksne og pædagoger, og hvor der generelt er mere fokus på disciplin: "For eksempel her kan børnene godt kravle op på bordet og danse. Det må man ikke i Kina". Kvinden fra Congo eksemplificerer også: "Jeg siger, du må ikke spise så meget syltetøj, der er for meget sukker i – nej det må jeg godt, det gør vi i børnehaven." Pædagogerne er helt med på, at det må være svært for tosprogede forældre at skulle navigere mellem to kulturer, men ellers er de ikke meget for at kategorisere tosprogede forældre som en særlig gruppe, der møder særlige udfordringer, eller som tænker et børneliv anderledes end andre forældre. De ting som pædagogerne nævner som vigtige for et godt børneliv, mener de, er universelle og de forældre, som ikke er i stand til at skabe disse rammer, har ofte en grund til det som eksempelvis, at de er flygtninge, der er dybt traumatiserede. De ser det som deres rolle som pædagoger at formidle til forældre, hvad pædagogerne synes, er godt for et barn. Forældreparret fra Congo ser også nogle positive ting som, at de får gode personlige kvalifikationer, og dermed ikke er så tilbageholdende, idet de lærer flere sprog og kulturer at kende. Også muligheden for som forældre begge at kunne arbejde på grund af organiseringen med dagtilbuddet fremhæves som noget positivt i denne sammenhæng.

Sprog i hjemmet

Forældrene bliver spurgt ind til, hvilke sprog, de taler med deres børn, og hvilke forestillinger de gør sig om, hvordan deres barn skal lære det ene og det andet sprog. Der er ikke nogen tvivl om, at alle forældrene har et stærkt ønske om, at deres børn skal lære deres modersmål, og det er særligt modersmålet, de er bekymrede over, om børnene nogensinde kommer til at tale, fordi de alle har erfaringer med, at deres børn nærmest udelukkende taler dansk. Med undtagelse af den tyrkiske familie, som både snakker dansk, kurdisk

og tyrkisk derhjemme, snakker forældrene næsten udelukkende på deres modersmål med deres børn. De fleste børn ser næsten kun dansk fjernsyn, og mange af forældrene har kun danske bøger, men oversætter dem som oftest til modersmålet. Den tjetjenske kvinde fortæller, at hendes datter får fortalt de samme eventyr derhjemme som i børnehaven, og hun kan sagtens genkende de enkelte eventyr fra børnehaven, når hun får dem fortalt på tjetjensk derhjemme. Det kinesiske forældrepar vil sende deres børn i kinesisk sprogscole fra 5 år, for at være sikker på, de lærer kinesisk rigtigt. Flere af forældrene fortæller, at de også fortæller historier eller sagn, som de selv har fået fortalt som børn. Men nogle af forældrene siger også, at det ikke er altid, at børnene gider høre dem. Pædagogerne bliver også spurgt ind til, hvordan de forestiller sig, at tosprogede forældre forholder sig til det, at deres børn skal lære flere sprog. Mange af de forestillinger de gør sig, synes på mange måder at stemme overens med, hvad forældrene fortæller. Men i udgangspunktet har pædagogerne den tilgang til det, at det først og fremmest handler om, hvor meget den enkelte familie har af overskud i hverdagen, hvor bevidst de arbejder med sprog derhjemme, og at dette gør sig gældende for alle forældre og ikke kun de tosprogede. De har en forestilling om, at det at læse bøger ikke i alle kulturer er naturligt, men pædagogerne fortæller, at de anbefaler og introducerer ideen for mange forældre. På samme måde anbefaler de også altid, at forældrene fokuserer på at snakke deres modersmål derhjemme, fordi så skal det nok komme. Børnene risikerer måske også at lære dansk forkert, når deres forældre ikke er så stærke i det danske. Pædagogerne har også øje for, at børnene har en tendens til at snakke dansk indbyrdes. De har en ide om, at kinesiske familier gør en meget aktiv indsats for, at deres børn lærer begge sprog perfekt i en meget tidlig alder – *”Det er også noget, der kunne ligne lidt terperi.”* En af pædagogerne ser det som en af de helt store opgaver at vejlede forældrene i forhold til, hvordan forældrene kan lære deres børn sprog og fortæller, det er vigtigt at gøre forældrene opmærksomme på, at de skal levere *”ord på ord på ord”*, når børnene er helt små. Dette i alle situationer, som når de eksempelvis er ude og handle. Endeligt har pædagogerne en forestilling om, at i mange tosprogede familier, ser de mere fjernsyn, eller i hvert fald har fjernsynet en tendens til at fungere som et slags baggrundstæppe i hjemmet.

Dagtilbud og formål

Forældre og pædagoger bliver spurgt til, hvad de ser som formålet med at gå i børnehave. Forældrene lægger vægt på, at formålet er, at de lærer det danske sprog, lærer at være sociale med andre børn og udvikler sig bedre gennem sociale aktiviteter og bliver tilbudt flere aktivitetsmuligheder, som eksempelvis ture og kolonier. Pædagogerne nævner meget de samme ting og tilføjer, at dagtilbuddet også er med til at gøre børnene klar til skolestart, og at de mange ture er med til at give børnene en fornemmelse for deres nærmiljø. Desuden bliver dagtilbuddet, særligt for tosprogede børn, et sted, hvor de indføres i den danske kultur. De fortæller, at de oplever nogle forældre, der har en anderledes forståelse af pædagogik – hvordan

man lærer, og hvem der har ansvar for hvad i børnenes opdragelse: *"Forældre, der har forventet, at nu skulle vi lære børnene at cykle for eksempel (...) det er jo også forskellige opfattelser af, hvad man selv er ansvarlig for som forældre og som professionelle."* Alle forældre nævner som det første stedets tosprogspædagog som en betydende faktor for, hvorfor de netop har valgt dette dagtilbud. Også beliggenhed og fleksible åbningstider bliver nævnt, og alle giver udtryk for, at de sætter meget pris på, at der er fokus på musik. Pædagogerne er også selv overbevidste om, at både deres musik- og rytmikprogram og tosprogspædagogen er betydende faktorer for forældrenes valg. Pædagogerne fortæller, at forældrene altid bliver imponeret over deres rytmiksal, og mange forældre får hurtigt et meget tæt forhold til tosprogspædagogen, som er *"primusmotor"* i arbejdet med sproglig udvikling for tosprogede børn.

Sprog i dagtilbuddet

Forældrene bliver spurgt om, hvilke ting de kender til, bliver gjort i børnehaven for at udvikle børnenes sprog. Alle nævner rytmik og musik hver fredag, og alle kender til tosprogspædagogens arbejde med børnene i mindre grupper. Mange siger, at de ikke kender til aktiviteterne i detaljer, men de ved, det handler om, at de spiller nogle spil på en computer og andre ting. Flere fortæller om, at de har fået gode råd fra tosprogspædagogen til, hvad de kan gøre derhjemme generelt, men også hvis de har stået overfor en specifik udfordring. Af de mere generelle råd nævner de, at tosprogspædagogen anbefaler dem at tale deres modersmål derhjemme, låne bøger på biblioteket, og hun giver forældrene links til hjemmesider, som de kan bruge derhjemme. De kinesiske forældre nævner i øvrigt, at de tror, børnene får rigtig undervisning en gang om ugen, og der bliver lavet tests på børnene engang imellem. Pædagogerne påpeger, at det særligt er gennem sang, musik og rytmik, at den sproglige udvikling får *"et ordentligt kick"*. En musikpædagog kommer tre gange om ugen, og det er en aktivitet, der er særligt målrettet de tosprogede. Pædagogerne fortæller også, at tosprogspædagogen tester dem (en sprogtest), og generelt nævner de mange af de samme ting, som forældrene om, hvad tosprogspædagogen laver med de tosprogede børn. Det er tydeligt, at der er en klar fordeling, hvor tosprogspædagogen fungerer som tovholder på alt det, der handler om sproglig udvikling for de tosprogede, og de er meget opmærksomme på, at der er sammenhæng mellem tosprogspædagogens arbejde og det, der foregår på stuerne. Pædagogerne hører aldrig børnene snakke på andre sprog end dansk, men når forældrene kommer, slår de ofte over. Pædagogerne spørger nogle gange børnene, om de vil dele sprog med dem, men de fleste børn har ikke lyst til det. Det virker til, at børnene har brug for at bevare et skel mellem hjem og børnehave, hvad angår brug af sprog. En af pædagogerne mener, det er vigtigt at få børnene til at forstå, at det er en gave at kunne flere sprog. Jeg spørger, om de inddrager børnenes kulturer og traditioner, og det mener de ikke, de gør i særligt stor omfang. Men de snakker sommetider om forskellige kulturer, hvis et barn for eksempel har noget

anderledes mad med, eller de snakker med børnene om de særlige dage, hvor børnene har nogle andre traditioner end de danske. Når pædagogerne bliver spurgt om, hvad der kunne gøres for at gøre arbejdet med sproglig udvikling endnu bedre, bliver der sagt, at flere hænder kunne være en stor fordel. De føler, den manglende tid til det enkelte barn er nedslidende, og generelt bremser for de pædagogiske visioner

Inddragelse, information og forældresamarbejde

Forældrene bliver bedt om at tænke over, hvordan de synes, samarbejdet med pædagogerne er, og hvordan det kan blive bedre, eller om de i øvrigt har nogle ideer til, hvordan arbejdet med sproglig udvikling kan blive endnu bedre. Flere forældre synes, det er rigtig godt, sådan som det er nu. De tjetjenske forældre synes, at det er op til dem selv, hvis de ønsker noget mere. Det tyrkiske forældrepar har stor tillid til pædagogernes arbejde, fordi pædagogerne jo har taget en uddannelse i det. Forældrene fra Congo synes kommunikationen kunne blive bedre, og at der skal være noget mere opmærksomhed på, at børnene skal snakke med hinanden. Eksempelvis skal pædagogerne være gode til, i detaljer, at forklare børnene, hvad de laver og hvorfor – eksempelvis hvis børnene er med i køkkenet. Det pakistanske forældrepar foreslår, at børnene skal lære at læse nogle få ord, og at de ikke bare skal *"kastes ud på legepladsen, I må godt lege selv. De skal samles og snakke sammen."* Flere forældre vil gerne samarbejde tættere omkring barnets sproglige udvikling: *"Jeg tænker på, at pædagoger og forældre skal også samarbejde. Så pædagogerne kan fortælle, hvordan er børn og hvordan er alle. Det er sådan nogle ting, som at kunne sige nogle ord eller jeg ved ikke, hvordan det er. Fordi nogen gange kan forældre bare synes, mine børn taler dansk og så er det fint nok. Og så kan det være fra pædagogernes side, at de er lidt bagud. Hvis de kan snakke sammen og sige, fra 3 år sådan og sådan nogle ting, skal I være opmærksomme på, og 4 år og 5 år. Hvis man lige kan få sådan noget."* Når snakken falder på, om forældrene er tilfredse med de individuelle forældresamtaler, fortæller de, at de er tilfredse. Nogle af dem synes, der kunne være flere samtaler, og andre vil meget nødtigt have flere, end der allerede er. En af forældrene foreslår, at der kunne oprettes et intranet, hvor de kan få inspiration til forskellige aktiviteter, og som kan fungere mere effektivt og fleksibelt. En pædagog siger: *"Det jeg måske synes, der mangler, er noget vejledning om, hvordan man opfører sig overfor hinanden og sådan nogle ting. Så man er klædt på til skolestart, og det der kommer bagefter. Hvilke normer er der i samfundet – er det okay at slå hinanden her?, hvordan håndterer vi konflikter? Det synes jeg, er en del af det."* Pædagogerne er konsekvente med altid at have tolk med til samtaler, fordi det er meget vigtigt, at der ikke sker misforståelser. Tolk er både med for forældrenes og pædagogernes skyld. De fortæller også, at de gør meget ud af at fortælle den gode historie til forældrene i hverdagen, og bruger tegn til tale, eller hvad der nu skal til for at kommunikere med forældrene. Pædagogerne har også lavet materiale på andre sprog end dansk – blandt andet omkring deres musik og rytmik for at forældrene kan forstå, at det har et formål, det

de laver i salen. Men også i forhold til mere generelle informationer, som hvis der er børnesår i børnehaven. Pædagogerne synes, forældresamarbejdet er vigtigt, og udfordringen ligger i at turde at tage fat i dialogen og være god til at være opsøgende. Det handler meget om dialog, og de mener, at de har fint nok fat i det, og det at nogle forældre inviterer dem hjem, oplever de som et tegn på, at det ikke er helt skidt.

KAPITEL 3

SAMMENFATNING

I denne sammenfatning bliver analysens resultater samlet op. Her vil både ligheder og forskelle fremhæves på baggrund af de temaer, som interviewguiden indeholder. Alle de ideer og forslag til værktøjer, som løbende er blevet fremhævet i foregående kapitel, vil ikke beskrives i denne sammenfatning. I det følgende listes alle de ideer, som både forældre og pædagogerne har bidraget med under temaerne: sprog i hjemmet, sprog i dagtilbuddet og information, inddragelse og forældresamarbejde.

Beskrivelse af deltagerne

Indledende beskrives deltagerne i interviewene. En overvejende andel af forældrene har et arbejde eller er under uddannelse. De fleste forældre, som ikke har et arbejde, eller er under uddannelse betegner sig selv som hjemmegående eller som husmødre. En overvejende del af forældrene er kommet til Danmark i deres voksne liv, og kun en enkelt forælder er født i Danmark. Forældrene repræsenterer mange forskellige lande: Rusland, Irak, Libanon, Makedonien, Burundi, Zimbabwe, Danmark, Holland, Namibia, Iran, Usbekistan, USA, Afghanistan, Tyrkiet, Kina, Tjetjenien, Pakistan og Den Demokratiske Republik Congo. Et større antal af forældrene kommer fra enten de afrikanske lande, Irak eller Tyrkiet. Der var cirka en lige fordeling mellem forældre, der havde brug for en tolk under interviewet og forældre, der kunne gennemføre interviewet på dansk. Blandt de interviewede pædagoger var der en rimelig lige fordeling mellem pædagoger med rigtig mange års erfaring og pædagoger, som kan karakteriseres som forholdsvis nyuddannede pædagoger.

Forestillinger om et godt børneliv

Alle interviewdeltagerne bliver spurgt om, hvad de mener, er vigtigt for et godt børneliv fra 3 år til skolestart. På tværs af interviewene med både forældre og pædagoger går mange af de samme aspekter igen: Omsorg, tryghed, opmærksomhed, kærlighed, respekt, anerkendelse, lære dansk, lære modersmål, have lov til at være børn, lege, lære om respekt, at blive holdt af, at blive elsket og have venner. Generelt bliver det at kunne kommunikere og hjælpe børn med at kommunikere et meget centralt aspekt både for forældre og pædagoger. Pædagogerne, i alle fire interviews, har en tendens til at tilføje nogle aspekter, som bærer mere præg af, at de er uddannede pædagoger: Problemløsning, konfliktløsning, at udvikle et selvværd, at udvikle empatiske evner, anerkendelse, blive accepteret, blive respekteret, mulighed for at udvikle sig og føle de er noget i fællesskabet. Anerkendelse er det aspekt, som konsekvent bliver fremhævet. Forældrene har en tendens til at fremhæve det danske sprog, som et aspekt, der er særligt vigtigt. Børnene skal have mulighed for at kunne kommunikere. Det er fordi, forældrene i højere grad fokuserer på, at det er vigtigt, at

børnene ikke skal føle sig anderledes, og fordi det er vigtigt for integrationen. Mange af pædagogerne kommer også ind på dette, men mere formuleret som et aspekt, der handler om, at børnene skal lære, at de både er en del af deres egen kultur og et væld af andre kulturer. Flere af pædagogerne tænker, at tosprogede forældre ligger mest vægt på deres egen kultur i de første år af barnets liv, og det først er i kontakt med dagtilbuddet, at mange forældre får øjnene op for, at deres børn også skal indordne sig i en anden kultur. Størstedelen af pædagogerne har også en forestilling om, at tosprogede forældre, og særligt forældre med arabisk baggrund, vægter fysisk omsorg meget højt, hvor det at servicere sine børn definerer fysisk omsorg, hvorfor pædagogerne også ser mange tosprogede børn, der er mindre selvhjulpne, når de starter i et dagtilbud. Enkelte pædagoger kommer ind på, at de tror, at tosprogede børn, måske i højere grad, får lov at sætte dagsordenen derhjemme.

Den kulturelle udfordring

Både forældre og pædagogerne bliver spurgt, om de mener, der er nogle særlige udfordringer ved at skulle opdrage sine børn i en anden kultur end den, de selv kommer fra. Det mener stort set alle deltagerne. De udfordringer, som bliver nævnt, kan deles ind i to forskellige udfordringer: En kulturel udfordring og en sproglig udfordring. Disse udfordringer er naturligvis internt relateret, men deles her analytisk op. Både den kulturelle og den sproglige udfordring bliver fremhævet hos forældre og pædagoger, men der er en klar tendens til, at den kulturelle udfordring fylder mere i pædagogernes bevidsthed end den sproglige udfordring. Den kulturelle udfordring henviser til det at skulle navigere mellem to forskellige kulturelle regelsæt. Forældrene oplever, at de oftere skal forklare børnene, hvorfor der er nogle ting, som de ikke må, når etnisk danske børn godt må. Pædagogerne forestiller sig, at det må være svært for forældrene at skulle overlade ansvaret for deres børn til pædagogerne, når forældrene måske i forvejen er ukendte med institutionskonceptet, og i øvrigt måske er skeptiske overfor nogle af de måder, som børneopdragelse defineres på i den danske kultur. Endvidere forestiller nogle pædagoger sig også, at det må være svært, hvis man som forælder føler sig tvunget til at sende sine børn i børnehave. Nogle få forældre nævner da også, at de ser det som en stor udfordring, at de skal sende deres børn i vuggestue, før de fylder 2 år. I et af pædagoginterviewene snakker pædagogerne også meget om, at det må fylde meget for tosprogede forældre at blive accepteret for dem, de er, og derfor tænker pædagogerne meget over, hvordan de får skabt et rummeligt miljø. Flere forældre finder det meget vigtigt, at deres børn har kendskab til både deres egen kultur og den danske kultur, men synes, det er en stor udfordring med den danske kultur, når forældrene ikke selv, i hvert fald i deres første år i Danmark, har det store kendskab til den danske kultur, dets regler og normer. Der er en tendens til, at de irakiske forældre synes, det er svært at præge børnene med deres egen kultur og tilgang til opdragelse. De fortæller, at børnene ikke altid hører efter, hvad

forældrene siger omkring eksempelvis madvaner eller bestemt påklædning, fordi børnene lytter mere til, hvad der bliver fortalt i børnehaven. Det handler for mange forældre også om, at børnene ikke lærer, hvad respekt er. Endeligt er der nogle få forældre, som synes, det er en stor udfordring at være så langt væk fra deres familie, og de føler tit, de mangler lidt støtte i hverdagen. I et af interviewene med pædagoger, anerkender de, at det må være svært for tosprogede i nogle sammenhænge, men ellers synes de at afstå fra at kategorisere tosprogede forældre som en gruppe med særlige udfordringer.

Den sproglige udfordring

Det er gennemgående, at alle forældre synes, at sproget er en stor udfordring. Alle forældre vil gerne have, at deres børn lærer både dansk og modersmål. Det varierer lidt blandt forældrene, hvilket sprog de synes, er mest udfordrende at lære deres børn. Men en overvejende del af forældrene synes, at det er deres modersmål, som er sværest at lære børnene. Dette skyldes blandt andet, at børnene tilbringer flest timer i hverdagen i dagtilbuddet, og derfor lærer børnene hurtigere det danske sprog, og snakker konsekvent dansk til forældre, venner og søskende. De fleste forældre er dog overbevidste om, at børnene forstår, hvad forældrene siger til dem på deres modersmål. Mange af de forældre, som ikke er så stærke i det danske sprog, synes også, det er meget svært at støtte op om deres børns udvikling af det danske sprog. Og mange forældre er frustrerede over, at de ikke kan kommunikere så godt med deres børn, fordi forældrene snakker bedst på modersmålet, og børnene snakker bedst på dansk. De forældre, som har haft deres børn med til Danmark fra deres hjemland oplever, at det er meget frustrerende for dem, at deres børn ikke har et sprog, som de kan kommunikere med pædagogerne på, og de er bange for, at det skaber en utryghed hos deres børn – et aspekt som alle forældre vægter højt ved et godt børneliv. Endeligt er der flere forældre, som bekymrer sig meget over, om de nu lærer deres børn sprog på den rigtige måde. Enkelte forældre ser også nogle positive aspekter ved at opdrage deres børn i en anden kultur. Det er særligt forældre fra Den demokratiske Republik Congo, Kina, USA og Rusland, som peger på, at børnene vil få nogle gode sprogkundskaber og personlige kvalifikationer, som vil blive nyttige for dem i fremtiden.

Sprog i hjemmet

Alle forældrene bliver bedt om at fortælle, hvilke sprog de taler i hjemmet. Det er gennemgående, at alle forældre taler deres modersmål derhjemme. Cirka halvdelen af forældrene snakker også dansk derhjemme – ofte med det argument, at det er for at støtte børnene i at udvikle begge sprog, hvor de kan hjælpe børnene ved at oversætte fra det ene sprog til det andet. Mange forældre taler også dansk, fordi det falder dem ligeså naturligt som at snakke deres modersmål. De forældre som ikke bruger det danske sprog i hjemmet bruger ofte det argument, at de ikke vil lære deres børn dansk på den forkerte måde, og derfor synes de, det er vigtigere, at børnene udelukkende lærer dansk i børnehaven. Nogle forældre mener også, at børnene bedst lærer modersmålet ved kun at høre modersmålet derhjemme, fordi det netop er det sprog, som børnene har sværest ved at tage til sig. En overvejende del af forældrene har både fjernsyn, film og bøger på dansk og på modersmål. Også sange og historier bliver fortalt, i de fleste tilfælde, på begge sprog. Næsten alle forældre oplever, at deres børn mest snakker på dansk, og de snakker også dansk sammen med deres søskende og venner – det fungerer som det fortrukne legesprog. I enkeltinterviewene blev det meget tydeligt, at forældrene, uanset hvor meget de aktivt gør for deres børns sproglige udvikling, har mange bekymringer over, om de gør det rigtige for deres børn. De ønsker ikke, at deres børn skal være sat af eller skal føle sig anderledes. Men forældrene giver ofte udtryk for, at de er bange for, om de ting de gør, er de rigtige. Eksempelvis fortæller en mor, at hun slet ikke kan overskue, hvilke bøger hun skal købe, når hun står nede i en butik overfor et væld af valgmuligheder, hvilket resulterer i, at hun altid ender med at gå tomhændet hjem.

Situationer hvor børnene er mere åbne for sprogudvikling

I enkeltinterviewene med forældrene, blev der spurgt mere konkret ind til i hvilke situationer, de oplever, at deres børn er mere åbne for at lære nye ord. Endvidere blev forældrene spurgt til, hvilke tidspunkter de kan se en mulighed for at arbejde med deres børns sproglige udvikling. Eller hvilke situationer i hverdagen, de kunne bruge nogle materialer. Forældrene nævner forskellige situationer, hvor de har lagt mærke til, at deres børn hurtigere fanger nye ord: I forbindelse med godnathistorier, når børnene er med i køkkenet, leger med jævnaldrende familie og billed- og ordbøger, hvor begge sprog inddrages. I hverdagen har mange forældre meget at se til, og værktøjer eller aktiviteter med børnene skal være nemme at gå til og overskuelige. To af mødrene har fri engang imellem, og har børnene hjemme disse dage, og derfor er der tid til at gøre noget mere – hvilket svarer til, hvad de andre familier kan gøre i weekenderne.

Dagtilbud og formål

Forældre og pædagoger bliver spurgt om, hvad de synes, er formålet med et dagtilbud. I alle interviewene siger deltagerne, at dagtilbuddet er et sted, hvor forældrene kan få passet deres børn, mens forældrene er på arbejde. Men samtlige deltagere mener også, at dagtilbuddet tjener andre og ligeså vigtige formål. Forældre og pædagoger nævner mange af de samme ting, som barnet får ud af at være i et dagtilbud: Udvikle og udtrykke sig, skoleforberedende (forældre), opleve verden udenfor hjemmet, være i et miljø med andre børn, socialisering, kendskab til andre kulturer og vaner, lære det danske sprog (forældre), skabe forbindelse mellem hjem og dagtilbud, blive sociale mennesker i fællesskab med andre børn, lære at blive ansvarlige og selvhjulpne (forældre), få lov at være børn, kendskab til den danske kultur (forældre), skoleforberedende (forældre), udviklings- og læringsrum, intro til danske normer (pædagoger), trygt fællesskab, som forældre kan overlade deres børn til, rummeligt og mangfoldigt sted, mennesker er forskellige og et sted hvor børn lærer at respektere hinandens forskelligheder, integration i det danske samfund (forældre), lære det danske sprog (forældre), lære at være sociale med andre børn, tilbudt flere aktivitetsmuligheder, skoleforberedende (pædagoger), indføring i den danske kultur (pædagoger). Nogle pædagogerne oplever tit, at forældrene tænker læring som undervisning, hvilket henviser til nogle forventninger om, hvad dagtilbuddets rolle er. Forældre tænker ikke altid, at leg kan være læring.

Valgkriterier

Forældrene bliver også spurgt om, hvorfor de har valgt netop det dagtilbud, som de har. Der er en tendens til, at de fleste forældre vælger dagtilbud efter, hvor tæt det er placeret på deres hjem. I Børnehus 1 er der et par forældrepar, som fremhæver stedets internationale miljø og særlige fokus på sproglig udvikling som endnu et valgkriterium. Flere forældre fortæller også om, at de har valgt på baggrund af erfaringer eller anbefalinger. Pædagogerne bliver også spurgt om, hvad de tror, betyder noget for forældrenes valg. I Børnehus 4 nævner alle forældrene tosprogs-pædagogen, som et vigtigt kriterium, og nogle få nævner dagtilbuddets fleksible åbningstider. Det er gennemgående for tre af dagtilbuddene, at pædagogerne fortæller de samme ting, som forældrene. Men i Børnehus 1 tænker pædagogerne, at deres arbejde med en særlig pædagogisk tilgang også har betydning, men ingen af forældrene nævner imidlertid dette.

Sprog i dagtilbuddet

Der er en tendens til, at forældrene nævner flere konkrete aktiviteter (se de enkelte afsnit for specifikation), men uden at have nærmere kendskab til aktiviteterernes indhold. Pædagogerne nævner knap så mange konkrete aktiviteter, men omtaler mere arbejdet med sproglig udvikling ud fra en pædagogisk tilgang. Ifølge alle pædagoger er arbejdet med den sproglige udvikling et arbejde, som er indlejret i de fleste ting, de foretager sig med børnene i dagtilbuddet. Det handler blandt meget om at være god til hele tiden at sætte

ord på alt, hvad der sker. Det handler om fordybelse og gentagelser og om at skabe et rum, hvor der er ro til at lære. De fleste forældre er overbeviste om, at deres børn ikke snakker deres modersmål i dagtilbuddet, og det er kun meget få forældre, som ser en fordel i, hvis børnene snakker deres modersmål i dagtilbuddet. I Børnehus 3 og Børnehus 1 fortæller pædagogerne om, at særligt de arabisktalende børn snakker arabisk med hinanden indbyrdes, og at det er en problematik, som måske trænger til at blive taget op på et personalemøde. Pædagogerne ser det ikke udelukkende som noget problematisk, men det må ikke være sådan, at nogle af de andre børn føler sig ekskluderet fra at kunne indgå i et fællesskab med dem eller risikere, at de dansktalende børn bliver dårlige i deres danske sprog. En overvejende del af forældrene mener ikke, at deres kultur og traditioner bliver inddraget i dagtilbuddets aktiviteter, og nogle af pædagogerne fortæller, at de godt kunne tænke sig at fokusere mere på andre traditioner og kulturer end de danske. I Børnehus 4 nævner pædagogerne meget hurtigt tosprogs-pædagogens arbejde med børnene sproglige udvikling, og hvordan hun fungerer som tovholder på den del af det pædagogiske arbejde. I de andre dagtilbud bliver tosprogs-pædagogen først nævnt, når der bliver spurgt ind til hende. De udtrykker dog alle tilfredshed med samarbejdet mellem de særlige aktiviteter foretaget af tosprogs-pædagogen og det daglige arbejde med sproglig udvikling på stuerne. I Børnehus 4 og Børnehus 1 bliver der i øvrigt lagt meget vægt på, at kropsforståelse er et vigtigt aspekt at fokusere på i relation til børns sproglige udvikling. Desuden synes der at være en generel tilfredshed med pædagogernes daglige arbejde. Forældrene har naturligvis nogle indvendinger og forslag til forbedringer (se de enkelte afsnit for specifikation), og alle ideerne er samlet i næste afsnits idekatalog. Men generelt kan man sige, at der er en tendens til, at nogle forældre gerne så, at der er mere tid til det enkelte barn, mere fokus på undervisning og mere inddragelse i forhold til, hvad forældrene selv kan gøre derhjemme for at udvikle deres børns sprog.

Information, inddragelse og forældresamarbejde

Både forældre og pædagoger fortæller i interviewene om information, møder, forældresamarbejde og inddragelse. Der synes at være en generel tilfredshed blandt deltagerne, hvorfor de væsentligste betragtninger handler om, hvad der kan gøres bedre. Dette kan der læses om i idekataloget. Der er en tendens til, at alle forældre er glade for de råd og den vejledning, de engang imellem får. Enkelte forældre fortæller om situationer, hvor de ikke har fået tilstrækkelig information og enkelte forældre fortæller, at de nogen gange er i tvivl om, hvem der skal komme til hvem. Endvidere fortæller alle pædagogerne, at de altid har tolk med til individuelle forældremøder. Mange forældre giver også udtryk for, at de godt kunne tænke sig et tættere samarbejde med pædagogerne omkring deres børns sproglige udvikling.

IDEKATALOG

I hjemmet

Forældrenes ideer

- **Begynderbog/guidebog:** Med guidelines eller anbefalinger omkring sproglig udvikling: hvilke bøger, hvilke værktøjer, hvornår hvilke sprog, hvad er normalt/ikke normalt, hvad skal et barn i forskellige aldersstadier, skoleforberedende råd, hvornår er det godt at starte i vuggestue og hvorfor i forhold til sprog etc.
- **Nemme værktøjer:** Værktøjerne skal være nemme at gå til og anvendelige i en travl hverdag
- **Lydbøger:** Særligt for forældre, der bekymrer sig over, om deres udtale er god nok
- **Billedordbog:** Forældrene kan bruge dem til at øve flere sprog på en gang
- **Film og fjernsyn:** Om tal og bogstaver
- **Hjemmesider:** Med spil og tv programmer
- **Interaktive indlæringsprogrammer:** *"Ligesom disney play house. De har det der Diego, hvor de ligesom taler engelsk og dansk. Man siger et ord på begge sprog – eksempelvis jump og så skal man hoppe."*
- **Intranet:** Med inspiration til aktiviteter og et system, som er mere fleksibelt end møder

I dagtilbuddet

Forældrenes ideer

- **Flere ressourcer til arbejdet:** Eks. flere specialpædagoger til tosprogede børn
- **Mere opmærksomhed på det enkelte barn:** At få identificeret problemer og ikke risikere, at de tosprogede bliver presset i baggrunden på grund af deres manglende sproglige evner
- **Mere fokus på, at pædagogerne forklarer meningen** i de ting, som børnene lærer at sige: at de eks. forstår meningen med en sang eller ikke bare bander uden at vide, hvad det betyder
- **Flere ture:** Nye oplevelser som børnene lærer at sætte ord på
- **Temaundervisning:** Omkring eks. kultur, traditioner, årstider og helligdage
- **Mere undervisning i dansk:** Med reference til kommunes tilbud om sprogscole
- **Pædagoger med flere sprog i brug:** Hvis en pædagog kan tale et barns andet sprog, skal det bruges i hverdagen, fordi det kan være med til at skabe en tryghed hos det barn, som har svært ved at komme i gang med at tale
- **Mere idræt:** særligt de russiske, amerikanske og makedonske forældre
- **Flere skoleforberedende aktiviteter:** særligt de kinesiske, russiske og arabisk talende forældre
- **Flere tests**

- **Dele børnene op i mindre grupper:** Mere end der bliver gjort på nuværende tidspunkt. Handler også om, at flere forældrene godt kunne tænke sig mere tid til og fokus på det enkelte barn

Pædagogernes ideer

- **Temaundervisning:** Omkring eks. kultur, traditioner, årstider og helligdage
- **Personalemøder:** Hvor pulsen bliver taget på aktuelle problemstillinger, hvor der løbende følges op
- **Mere fokus på tosprogspædagogen:** Blive bedre til at inddrage hende, som en person med ekspertviden/specialviden
- **Fokus på det sproglige mål:** Få skabt en fælles forståelse, der også rækker ud til skolen – hvad er forventningerne fra de forskellige parter.
- **Mere oplæsning:** For de børn, som har særlige vanskeligheder
- **Kurser:** For at få inspiration til arbejdet på stuerne i hverdagen
- **Mere sparring:** Alle pædagogerne har hver deres viden om, hvad der fungerer, og måske ved de ikke nok om hinandens viden/erfaring og udnytter således ikke den erfaring, som allerede eksisterer. Må ikke blot være en stak papir, fordi det inspirerer ikke
- **Fyraftensmøder:** Eksempelvis med fokus på ovenstående
- **Mere dokumentation:** Mere sammenhæng mellem stuerne og tosprogspædagogens arbejde og for at sikre, at der bliver fulgt op på det enkelte barns udvikling
- **Flere hænder:** Gennemgående forslag fra alle pædagoger
- **Fokus på begreber:** At børn lærer vigtige begreber og deres mening
- **Bibliotek:** Hvor forældre og børn sammen kan sidde og læse eller finde inspiration til bøger, når de afleverer eller henter deres børn

I forældresamarbejdet

Forældrenes ideer

- **Har informationen været tilstrækkelig, så alle forældre har forstået det:** Eksempelvis hvis informationen kræver noget af forældrene, som eksempelvis at klæde sine børn ud til fastelavn
- **Flere samtaler:** Mere opfølgning og mere tid til generel snak til møder
- **Mere opfølgning på sproglig udvikling:** Hvor befinder børnene sig rent sprogligt, og hvad kan forældrene gøre derhjemme for at hjælpe
- **Give råd og vejledning**
- **Sprog på forskellige aldersstadier:** Flere forældre ønsker sig generel information om, hvad man kan forvente rent sprogligt af sine børn på forskellige stadier

- **Information om planen på den enkelte stuer**

Pædagogernes ideer

- **Fokus på forældresamarbejde:** Turde være mere opsøgende og tage fat i dialogen
- **Give råd og vejledning:** Diskutere formen for hvordan
- **Har forældrene forstået informationen:** Er det den rigtige måde, der bliver informeret på
- **Visualisering af hverdagen:** Til gavn for forældre, børn og pædagoger. Hvad sker der i hverdagen
- **Opfordre forældre til at blive:** Forældrene må gerne blive og se, hvordan hverdagen ser ud i dagtilbuddet.

LITTERATURLISTE

Halkier, Bente (2002): Fokusgrupper. Samfundslitteratur. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg C

Kvale, Steiner (1997/2007): Interview – En introduktion til det kvalitative forskningsinterview. Hans Reitzels Forlag, København K

Kristensen, Catharina Juul (2007): "Interview med enkeltpersoner", i Fuglsang, Lars mfl. (red.) (2007): Teknikker i samfundsvidenskaberne. Roskilde Universitetsforlag, Frederiksberg C